

Iturria: *Testamen Çaharreco eta Berrico Historia (Bi-garren liburua)*.
Bernard Larreguy. Fauver-Duharte, 1777..

Klasikoen Gordailuan:
<http://klasikoak.armiarma.com/idazlanak/L/LarregiSainduen.htm>

ZENBEIT SAINDUEN BIZITZEA

Bernard Larregi

Klasikoen Gordailuak egindako lanak oro dominio publikokoak dira, eta, Jabego Intelektualaren Legearen arabera jatorrizko idazlanak bestelako eskubiderik ez baleuka, nahi bezala erreproduzi daitezke.

Andre-dena Maria zerurat altxatua

Andre-dena Maria egon zen munduan hogoi eta hirur urthe eta zenbait ilhabete Salbatzaillea zerurat igan zen ondoan, eta izpiritu saildua lurrerat yautsiz geroz. Zenbat ere ama dibinoak nahiko baitzuen behinere ez galdu begietarik bere seme maitea, ekharria zen halarik ere, oraino lurrean gelditzerat eliza sailduaren fagoratzeko eta giriztinoen kontsola-tzeko bere atsekabetan. Hark behar zuen bethe, nolazpait ere, behe huntan Salbatzaillearen presenziaren eskas handia. Mariak zerutik yautsarazten zituen graziak bortitzki laguntzen zituzten arima Jainkotiarrik abiatzen ziren persekuzionetan. Deusek ere etzuen hala sutengatzen hekin fedea nola yakiteak Maria oraino bere artean zutela. Hura zen hekin kontseillua, hekin ihes-lekhua, hekin guzia. Hark finkatzen zuen heien berthutea, eta sustatzen kharra. Apostoluek berek ikhas zezaketen Mariaren eskola zuhurrean. Elizako aiteen arabera, San Luk-ek Mariaganik yakin izan zuen xeheki Jesusek nola iragan zuen bere haurtasuneko denbora: errana da ebanyelioan Mariak etzuela utzten galtzerat ikhusten eta entzuten zuenetarik, eta bihotzean zaduzkala Salbatzaillearen hitz guziak.

Birjina sailduak iragan zituen hogoi urthe eta zenbeit ilhabeteak Jainko adoragarriaren alderako amudiorik khartsuenean, eta berthutezko itsaso batean bezala. Lurraren gainean zen gorputhez; ordean zeruan, bere seme adoragarriaren aldean, bihotzez. Bazuen hamabi urthe Yerusalem bizi zela apostoluak eta dizipuluak athera behar izan zirenean hiri hartarik yuduen persekuzioneari ihes egitekotzat. Mariak bozkariorekin ikhusten zuen errelijionea hedatzen zela guzietarat; ordean elizaren asaldurek zaurhtzen zuten haren bihotza. Egon zen aphur bat Efeseko hirian: baratu zenean persekuzioea, bihurtu zen Yerusalemerat, eta etzen gehiagoko handik aldaratu.

Apostoluek hedatu zutenean fedearen argia hurren guzietarat, eta finkatu izan zenean eliza saildua, Mariak utzi behar izan zuen mundu

hau: errexki eman zen hartan; ezen behatzen zion mundu huni desterruko lur bati bezala. Bere seme maiteaz lehen-bai-lehen gozatzeko hirritsak zaraman haren bihotz guzia. Gabriel aingeruak egin zuen yakintsun noiz izanen zen bada egun eta oren zorionezko hura. Etzen izan Maria baitan ez sortzean, ez bizian bekhatuaren narraiorik; iduri zuen beraz etzela hiltzekoa; ordean bazakien Salbatzaillea ere hil izan zela, eta damu izanen zuen ez hari yarraikitzeaz. Zer bihotz min! ordean hala-hala, zer bozkarioa apostolu eta girizrino guzientzat yakin zutenean Jesusen ama heien ganik hastantzerat zohala heltzekotzat bere seme adorarriarengana! Berri handi hark yo zituen herri guziak. Mundua bildu zen, osteka, alde guzietarik hartzerat Mariaren azken benedikzioea. Ala mirakuillu handia ikhusi izan baitzen ordu hartan! Asko lekhotarat hedatuak ziren apostoluak eramanak izan ziren hedoi batean Maria saindua zen etxerat hari bere azken ohoreak bihurtzeko.

Birjina saindua hil zenean, guziak eman zituen, ahuspez, haren oinetan, nigarra zariotela. Yerulalemeko eta inguru hetako giriztinoek, ohoratu zuren lehiarekin haren gorphutz errespetagarria. Eriek aski zuten harenganat hurbiltzea sendatzekotzat. Yuduak berak partalier izan ziren Mariak, hil ondoan, obratu zituen mirakuillutan. Apostoluek altxatu, eta eraman zuten Mariaren gorphutza Yerusalemetik hirur ehun urhatsetarat. Giriztino guziak yarraiki zitzaizkon ahukuari xirio biztuak eskutan: yuduak ere eman ziren giriztinoen baltsan hobirainokoan.

Ala Mariaren bizia osoki bai da ederra. Sorthu zen bekhatuaren kutsurik gabe; bethea izan zen grazia hautetsienez, eta berregindua bertute miragarrienez. Erran daiteke amudioak hil-arazi zuela Maria, era ez gaitzak. Zer allegrantzia! zer ohore Mariarentzat! Ehortzia izan zenetik hirurgarren eguneko, haren gorphutz saindua ilkhi zen hobitik; mundua etzen gai halako erleki preziatu baten izateko. Altxatu zen zeruetan gora, eta Jesu-Kristo berak, harekin batean aingeru araldek badaramate Jainkoaren tronuaren gainerat.

Zeruan zare, beraz, o! Birjina saindua. Etzaitugu hargatik behinere galdu. Zure goratasun eta loria guziaren erdian, orhoitzen zare bethi gutaz. Hedatzen-tutzu yarra zaren tronu distiantaren gainetik zure behatze arraiak gure gainerat. Zenbatenez hurbillago baitzara grazia guzien ithurburu sakratutik, hanbatenez gehiago seinalatzen duzu zure bothere handia gure fagoretan. Ematen gare fidantzia oso batekin, ahuspez, zure oinetan. Eskaintzen darozkitzugu gure errespetuak. Ofrendatzen darozkitzugu gure bihotzak. Ohoratzen zaitugu gure erregina bezala; othoizten zaitugu miseriardiaren ama bezala; behatzen darotzugu gure ihes-

lekhuari, gure esparantzari, gure kontsolamenduari bezala. Har gaitzatu, o!, ama amultsua, zure ume maiteen baltsan. Perfekzioe guzien bilduma saindua zarena, lagun gaitzatu; egizu zure arartekotasunaz ardiets detzagun humiltasuna, garbitasuna eta salbatzekotzat behar ditugun berthute guziak.

Yaun-doni Mikael Arkanyelua

Elizak irakhatsten daroku Jainkoak kreatu zituela aingeruak mundua kreatu zuen ordu berean. Aingeruak izpiritu huts dire, eta ez dire gorphutzeekin baltsatuak izateko eginak. Zerutik dituzten dohainen eredurakoa da heien perfekzioa. Jainkoak eman izan diote ungiaren eta gaitzkiaren ezagutza, eta bataren edo bertzearen egiteko libertate osoa. Bere perfekzioak lilluratu zituen hetarik hainitzak. Laudatu behar bidean bere ungi-egillea, eman zitzaizkon urgilluari. Etzuten nahi izan obeditu Jainkoa. Zer gerthatu zen? artikiak izan ziren ifernuko zolarat erretzerat eternitate guzian; ordean aingeru onak bethi humil eta leihal agertu ziren Jainkoaren alderat: hala-hala, bortitzuak izan ziren grazian. Zeruko izpiritu dohatsu hek bethi Jainkoaren aitzinean daude; ikhusten, adoratzten eta lorifikatzen dute bere kreatzaillea; ez dire behinere baratzen haren maitatzetik amodiorik khartsuenaz. Jainkoa hetaz baliatzen da hedatzekotzat bere manu sailduak kreatoretarat, eta beregainki gizonetarat. Aingeruen bidez ezagut-arazten du bere nahia edozein ordutan. Hek dire gure begirailleak, eliza guziaren, eta gutarik bat bederaren arartekoak eta laguntzailleak.

Dela testament berria, dela zaharra, biak mintzo dire zeruko izpiritu dohatsuez. Hirur aingeru agertu zitzaizkon gizonaren iduriaren azpian Abrahami erraterat izanen zuela seme bat, Rafael aingerua yarraiki zitzaion Tobia gazteari heltzekotzat Ragesenganat. Irakurtzen dugu oraino Gabriel aingeruak egin zuela Daniel yakintsun ethorkizunaz, eta Mesias mundurat ethorri behar zen mugaz. Aingeruek eman zaroen artzainei Jesus sorthu zelako berri kontsolagarria. Aingeruek zerbitzatu zuten Salbatzaillea mortuan, eta bortitztu olibetako baratzean. Hitz batez errateko, Iskritura sailduak maiz aiphatzen ditu zeruko izpiritu dohatsuak.

Bakharrik hirur aingeru dire zeineen izenak baidire ezagutuak; hek dire Mikael Arkanyelua, Gabriel eta Rafael. Yaun-doni Mikael da aingeru guzien buruzagia, eta gehienik ohoratu behar duguna. Daniel profeta mundura gabe gure Arkanyelua ezagutua zen etsaiaren gainean eraman zuen garaitiaren arrazoinaz. Hil zenean Moise hanbat mirakuilluen egillea, faranek igurikitzen zuen idolatriarat emanak ziren yuduek adoraturen zutela profeta handi hura Jainko bezala. Sinhetste hartan, erakharri zuen populu hura tenplu eder bat egiterat Moisen ohoretan; ordean Yaun-doni Mikael agertu zen yuduen alde, eta gibelatu zituen idolatria hartarik.

Yaun-doni Yauni ebanyelistak, erraten daroku eman izan zela gudu handi bat zeruan Yaun-doni Mikaelen eta Luziferen artean; Luzifer eta haren lagun aingeru gaixtoak izan zirela garaituak, eta etzirela geroztik zeruan agertu. Mundu guzia gal-arazi nahiz dabilhari suge zaharra, zeina baida deabrua, artikia izan zen ifernurat bere aingeru, edo zerbitzariakin batean. Batzuen arabera, Yaun-doni Mikael zen Josueri agertu zitzaion aingerua haren laguntzerat kananeendarren zebatzen. Josuek erran zion harenganat zen aingeruari: nor zare zu? gure alde zara, ala gure etsai? Aingeruak ihardetsi zion: ni naiz Jainkoaren armadako printzea. Erran deza-kegu egia guziarekin Yaun-doni Mikael elizaren laguntzaille izan dela egundainotik. Ez dugu ikhusten Gabriel eta Rafael aingeruak agertu direla behinere mundurat Salbatzaillea zerurat igan geroz; eta ikhusten dugu Yaun-doni Mikael hainitz aldiz agertu dela eliza eta giriztinoak laguntzerat. Atzarria dago guzien gainean, eta bereziki Frantziaren gainean. Haren arartekotasuna seinlatu izan da gure erresuman; horra zergatik Louis hamekagarrenak altxatu zuen, duela hirur ehun urtheen ingurua, gerla gizonentzat ordena bat deithua dena Yaun-doni Mikaelen ordena, zeinak errege baidu buruzagizat. Ordena hartako Jaunek ekhartzen dute, egunoroz, lephoko urrezko bat zeinari baidatxeiko gure arkanyeluaren zigillua, edo erreprezentazioa.

Yaun-doni Mikaelen alderako debozioa beregainki berotu behar duena, eta gehienik erakharri behar gaituena gure fidantzia haren baitan ezartzerat, da yakitea hark daramatzala arimak Jainkoaren yuiamendu ikharagarriat, hartzerat behin bethiko sententzia; nolazpait ere, haren eskutan artikitzen dugu azkeneko hatsa. Zenbat arrazoin ez dugu beraz galdetzeko eta prezatzeko Yaun-doni Mikaeleri arartekotasuna!

Yaun-doni Petriren bizia

Zerbait erran izan dugu Yaun-doni Petri apostoluaz; ez ordean aski. Badagoko hedadura gehiago saildu handi haren bizitzeari, Piarres apostoluen printze zen, Jesu-Kristoren elizaren buruzagi ageria, eta fedearen harroina, edo sustengua. Simon deitzen zen apostolotasunerat altxatua izan arteraino. Galileako zen sortzez, Bethsaida zaritzon hirikoa; Yonaz zuen aita; ethorki aphalekoa zen, ofizioz arrantzalea, ordean haren pres-tutasuna ezagutua zen. Ez dakigu xuxenki noiz ethorri zen mundurat; bainan iduri du zenbeit urthez Salbatzaillea baino zaharragoa zela. Ezkondu izan zen Kafarnaum; erran nahi da Tiberiadako itsas hegian zen porturik aiphatuenean. Andres bere anaiarekin bizi zen. Andres hau Yaun-doni Yauni Baptistaren dizipulua zen. Egun batez ikhusi zuen Jesus maitea: ordukotzat entzun zuen bere nausia mintzatzen Jesusen, egiazko Mesias bezala. Eraman zion berehala berri handi hura Simon bere anaiari, erraten zioelarik: ediren dugu Mesias, mintzatu gaizko berari. Simon suharra zen berenez, Jesusen ikhusteko zuen hirritsak etzion ematen amorrik Andresenari; etzion utzi bakerik batere bere haurrideari eraman zezan arteraino Salbatzailleagana. Konplitu zuen biharamunean bere nahia. Jesusek ikhusi zueneko Simon, behatu zion arraitasun berezi batekin, eta erran zion: Simon, Yonasen semea, izen hau ekharri duzu orai arteraino; ordean hemendik harat deithuren zara Zefas, erran nahi da, Piarres. Bi anaiek Jesusekin iragan zuten egun hura guzia. Ordu beretik Piarres aurkhitzen zen dizipulu khartsuenetarik. Bihurtu zenean etxerat, Jainkoarengana zuen bere familia osoa. Arrantzan zaraman denborarik gehiena, halarik ere, hartzen zituen arteak maiz ikhustekotzat Salbatzaillea. Uzte izateko da harekin gerthatu zela Kanaako esteietan, eta lekhu-ko izan zela bere nausi dibinoaren lehenbiziko mirakuilluz.

Jesu-Kristok, Yerusalemetik heldu zela, bathu zuen itsas hegian Piarres sareen garbitzen hari zela Andres bere anaiarekin. Piarres, etzen oraino deuseren gabetu; Salbatzaillea eman zen hura zen barkhuan; erran zion eraman zezala ur gehiago zen lekhurat, eta arrantza on bat eginen zutela. Piarresek ihardetsi zion: nausia, nekhean iragan dugu gau guzia deuseren hartu gabe; ordean horrela nahi duzunaz geroz, berriz ere etxatzen-tut ene sareak urerat. Egin izan zen ordu hartan arrantza handi bat: gure saildua espantitu zen, eta artiki zuen bere burua Salbatzaillearen oinetarat, zioelarik: Jauna, ez naiz gai agertzeko zure aitzinerat, ezen bekhatore bat

naiz. Jesusek altxarazi zuen lurretik, erraten zioela: izan ezazu fidantzia, eta yarraik zakizkit, eragin nahi darotzut arrantza hobe bat, hartuko-tutzu gizonak. Jaunaren hitzeen graziak eta gantzudurak erakharri zuten gure saildua utzterat berehala zituen guziak; izan zuen bere emaztearen laudamendua yarraikitzeo Salbatzailleari gainerako guziak largaturik. Emazte hura zen Jesu-Kristoren zerbitzari leihal bat, martirioa pairatzeko zoriona izan zuena.

Piarresek erraten zuen ordu guzietan erakutsterat Jesu-Kristori ekhartzen zion amudio khartsua. Tiberiadako itsasoaren bertze alderat zohala bere dizipulu lagunekin, Jesus ibilhi zen uraren gainean, lehorrean izan balitz bezala, heltzekotzat heiengana. Piarresek nahi zuen lehen bai lehen artiki bere burua Jesusen oinetarat, abiatu zen oihuz erraten: mana zazu, Jauna, ibil nadin ni ere uraren gainean heltzeko zuregana iguriki gabe zu gureganat ethor zaitezen arteraino. Salbatzaillea erori zen haren nahirat; ihardetsi zion: zato. Piarres lehiatu zen obeditzerat; ordean etzen hain laster eman uraren gainean non altxatu baitzen xirimola bat ondorat zaramana. Gure saildua yarri zen ikharan, eta oihu egin zion Jesusi: Jauna, othoi, begira nazazu. Salbatzailleak hartu zuen eskutik, eta ihardetsi zion: fede gutitako gizona, zergatik eman zara dudan?

Handik harat finkatuz eta emendatuz zohan gure apostoluaren fedea. Jesu-Kristok explikatu zioten bere dizipuluei, eta hitz garbinez Eukaristiako misterioa; guziarekin gerthatu ziren, heien artean, zenbeit bakhar herabe zirenak ematerat sinhetste oso bat haren erran saildutan, urrundu ere zirenak harenganik. Salbartailleak hori ikhusi zuenean, galdegin zaroen apostolutzar hautatu zituen hamabiei, hea ekharriak ziren hek ere haren utzterat. Piarresek ihardetsi zion: zu utzterat geroz, norat egin behar ginduke bide? Zure hitzak berak gai dire gu bizitze eternalerat hel-arazteko. Sinhetste itsu batean bizi ga zu zarela Mesias igurikia.

Piarresen fede bizia etzen bakharrrik aldi hartan seinlatu. Jesusek galdegin zioten bere dizipuluei zer zioten bada hartaz Yudeako herritan, eta norentzat hartzen zuten. Apostoluek ihardetsi zuten, batzuen utzez, Joanes Baptista zela, bertze batzuen arabera, Elias zelas, edo Yeremias, edo ezperen profetetatik bat zela. Eta zuek (erran zioten) nor zaitzue nazi-zela? Piarresek ihardetsi zuen bere khar handiarekin: zu zare Kristo, Jainko biziaren semea. Jesus itzuli zen haren alderat, eta erran zion: Simon, Yonasen semea, dohatsu zara zeren haragiak eta odolak ez darotzuten irakhatsi erranik heldu zaren egia. Ez dagoko gizonari izatea horren argitua: ene aita zeruetan denak irakhatsi darotzu nor naizen, eta nik irakhatsi nahi darotzut zer izan behar zaren orai beretik: zu zare Piarres, eta

harri horren gainean ezarriren dut ene eliza: zu izanen zare (ene manuen azpian) haren asentua eta haren indarra. Ifernu guzia altxa bedi, nahi duen bezanbat, hari yazartzekotzat; heresiek, tiran barbaroek eman biozote gudu. Gordoka dezakete non edo non; ordean ez dute nihoiz ere iharrosiren eliza guzia emanen darozkitzut zeruko erresumaren gakhoak: nori ere idekiren baidiotzatzu hango atheak, eta hek sarthuko dire erresuma dohatsu hartan eta ez dire harako han sartzeko gai etzaizkitzunak; ezen zeruko yustiziak zuk lurrean ekharriren duzun yuiamendu bera ekharriko du: zu izanen zara behere huntako ene bikarioa, on eginen dut zeruan zuk lurrean eginen duzunaz. Elizako aiteen arabera, Piarres ordu hartan izan zen ezarria Jesu-Kristoz apostoluen printzetzat, errelijionearen zimendutzat, eta elizaren buruzagi ageritzat.

Piarresen amudioa Jesu-Kristoren alderat emendatzen zen haren fedea bortitzten zenaren eredura. Nausi dibinoak erran zioten, egun batez, bere apostolu guziei bazohala laster Yerusalemerat, yasanen zituela hiri hartan laidorik handienak, azkenaz goiti heriotzea bera. Gure sainduaren kharra seinalatu zen orduan ere, zioelarik: Jainkoari nahi ez dakioela gertha dadin sekulan erranik heldu zarena. Eman bazintez eginbide hartan, baginakike zu hartarik gibelatzen. Solas hau gaitzitu zitzaion Salbatzaileari: mintzatu zitzaion Piarresi hitz garratz hautaz: urrun zaite eneganik horrela mintzatzekotan; satanen ofizioa egiten duzu hura ere gizonen erospena gibelatu nahiz dabilha. Guziarekin Jesusek ikhusten zuen garbia zela gure sainduaren xedea hala mintzo zenean. Ez da egundaino gerthatu dizipulurik bere nausia Piarresek bezanbat maitatu duenik. Amodio khartsu hark berak erakharri zuen erraterat bertze guziek utz balezate ere Salbatzailea, hartaz bezanbatean, etzela behinere hasteranduren harenganik. Zerk oraino erakharri zuen Piarres ebakitzerat Malkusen beharria soldaduak yabetu zirenean Jesusez olibetako baratzean? Zerk bada baizik haren alderat sustatua zen khar handiak?

Hartua izan zenean artzaina, barraiatu zen arthaldea. Piarres eta Joanes izan ziren bakharrak leihal agertu zirenak. Piarres yarraiki zitzaion Salbatzaileari Kaifasen etxeraino; ordean ezagutu zutenean haren dizipulutzat, aski flakoa gerthatu zen errateko etzuela Jesus ezagutzen oilharren kantak orhoit-arazi zuen bere desleihaltasunaz. Ezin erran daite nolakoa zen Piarresen orduko urrikia. Ilkhi zen handik marrasketan; iragan zituen hirur egun nigar gozoenetan atrebitu gabe nihon agertzerat. Eroriko humiliagarri hark etzuen batere gutitu gure apostoluaren amudioa bere nausiaren alderat, ez eta nausiarena bere dizipuluaren alderat; ezen

Salbatzailea etzen hain laster biztu hillen artetik non agertu baitzitzaion, bekhos bekho, gure sainduari.

Yaun-doni Petrik, elizaren buruzagi bezala, erran zioten apostoluei hartu behar zutela bertze lagun bat Yudas traidorearen orde. Izpiritu saindua yautsi zenean apostoluen gainerat, Yaundoni Petrik egin zion populu guziari prediku bat huntaraino sarkhorra non hirur milla presuna izan baitziren bathaiatuak ordu hartan berean. Tenpluan sartzen zela Yaun-doni Jaunirekin aurkhitu zuen pobre bat athean etzana; pobre hark bazituen berrogoi urthe, eta ezin niholare balia zitekeien bere zangoez. Piarresek manatu zioen Jesu-Kristoren izenean altxatzeaz handik. Eri hura altxatu zen berehala bozkario guzietan, eta hedatu zuen mirakuillu haren berria hiri guzirat. Gauza espantagarri hark erakharri zuen mundutze handi bat aposoluen ingurutarat; orduan ere Yaun-doni Petri mintzatu izan zen hanbat khar eta gantzudurekin non itzul-arazi baitzituen bortz milla arima Jainkoaganat.

Obra miragarri hek guziek haro sobera egiten zuten utzteko eliza orduraino aurkhitzen zen bakean eta deskantsuan. Yuduak yabetu ziren bi apostoluez. Galdegin zioten, noren izenean obratu zuten eri haren sendatzeko mirakuillua. Yaun-doni Petrik ihardetsi zuen beretzat, eta Yaundoni Yauni bere lagunarentzat, egin zutela mirakuillu hura hek hil-arazi zuten Mesias egiazkoaren izenean. Yuduek debekatu zituzten mintzatzaz gehiago Jesu-Kristoz, eta haren errelijioneaz. Yaun-doni Petrik ihardetsi zuen han aurkhitzen ziren guziak harritu zituen fermutasunarekin hitz hautaz: ikhus ezazue zeuek yustu denez zuei obeditzea Jainkoari baino hobeki. Bada Jainkoak manatzen daroku predikatzeaz lekhu guzietan Jesu-Kristo biztu dela, hillen artetik.

Yaun-doni Petri geroago eta botheretsuago agertzen zen bere hitzetan eta obretan. Zuela bi egun deusere hurren etzakien arrantzale pobre hura mintzo zen legeko Doktorik yakintsuenak baino hobeki. Haren hitzak hanbat sententzia miragarri ziren. Zenbat mirakuillu etzuen egiten! Hedatzen zituzten eriak bere lastaira eta ohetan hura iragan behar zen karrika eta bidetan, agian gure sainduaren itzala helduko zela heien gainerat; etzen behar gehiago sendatuak izatekotzat. Yudu bekaxtiek kondemnatu zuten Yaun-doni Petri izaterat azotatua; ordean haren atseginik handiena zen, para ahal izatea Salbatzailearen ohoretan.

Yaun-doni Petri, Samariako herritarik heldu zela, sarthu zen Lidako hirian. Han ikhusi zuen paralitiko bat ohatua zena zortzi urthe hetan. Enea zen haren izena. Hedatu zituen begiak haren gainerat, eta erran zion: Enea, Jesu-Kristo Jaunak sendatzen zaitu, yeiki zaite, eta egizu zure

ohea. Enea yeiki zen berehala; hedatu zuen mirakuillu haren berria, eta erran nor zen haren egillea. Hiri guzia lehiatu zen bathaioa errebitzerat. Zenbat ere urhats, eta haren bertze mirakuillu berri. Alhargun bat Tabitha deithzen zena hil izan zen Jopeko hirian. Gure saildua han aurkhitzen da emazte hura hiltzenetik bigarren egunean. Ematen zaio othoitzari gorphutz hillaren aldean, eta han ziren guzien aitzinean manatzen dio Tabithari, Jesu-Kristoren izenean, yeikitzeaz. Tabithak idekitzen ditu begiak, ilkhitzen da gathabutetik, eta erakhartzen du Jopeko populu guzia bathaioa errebitzerat.

Giriztinoen kontrako persekuzioek abiatu ziren Yerusalemen egundaino baino fulia gehiagoeekin. Herode Agripak uzte izan zuen atsegin eginen ziotela yuduei hil-arazten balin bazuen Yaun-doni Petri apostoluen printzea. Altxarazi zuen preso, eta estekatu zuten gathe lodiz. Hil-arazi gogo zuen gizon saildu hura handik zenbeit egunen buruan; ordean Jainkoak entzun zituen eliza guziaren othoitzak, eta urmariarazi zuen Agriparen nahi kruela. Yaun-doni Petrik bizia galdu behar zuen bezperan, Jaunaren aingeruak iratzarri izan zuen bere presundegian; eta gure saildua estekatua zadukaten bi gatheak erori ziren bere baitarik; ideki ziren presondegiko atheak. Aingeru berak eraman zuen Yaun-doni Petri karrikaren bururaino, eta han suntsitu zen.

Gure saildua yoan zen giriztinoak othoitz egiterat bilduak ziren etxe baterat. Yo zuen hango athea Rode zaritzon neskatxa bat hurbildu zen, emeki emeki, yakitekotzat nor othe zen athea yo zuena. Ezagutu zueneko gure apostoluaren boza, hunenbat bozkariatu zen, non athea idekitzerat egin behar bidean, lehiatu baitzen etxe hartan zirenei erraterat Yaun-doni Petri athean zela. Urrun da sinhetsia baitzen nahi bezanbat erranik ere ezagutu zuela boza. Azkenean, gure saildua sarthu zen etxe hartan. Zer allegrantzia bihotz guzietan, guziz yakin zutenean zer mirakuilluz libratu zen bere gathetarik eta presondegitik!

Yaun-doni Petri ibilhi zen Yudeako eta Asiako bazter gehienetan; sustatzen zituen guzietan khar saildu batez giriztinoen bihotzak. Ethorri zen Erromarat, eta egin zen hiri hartako aphezpiku. Iragan zuen bere denbora guzia Jesu-Kristoren ezagut-arazten eta maitarazten. Azkenean, kondemnatua izan zen heriotzerat errelijione sailduaren buruzagi bezala. Bertzeak bezala gurutzefikatzerat zaramaten; ordean ardietsi zuen bere burruetarik grazia ezarria izateko gurutzean buruz behera, zioelarik etzela gai gurutzefikatua izateko haren nausi dibinoa izan zen molde berean. Gobernatu zuen Erromako eliza hogoi eta laur urthez, eta zenbeit illabete gehiago. Haren gorphutza izan zen ehortzia Batikango eliza ederrean.

Jesu-Kristoren hobiaz landan, gure apostoluarena ahal da munduko lek-hurik errespektagarriena eta ohoratuena.

Yaun-doni Pauloren konbersioea

Saul gerorat Pauloren izena ekharri zuena Tarsa hirikoa zen. Fari-sauearik zuen aita; erran nahi da, berak aditzerat, yuduen artean bizitzetik gogorrena, eta legea zorrotzkienik begiratzen zutenarik. Bere sorlekhuana iragan zituen gaztetasuneko urtheak; izpiritu hainitz zuen, eta maite zuen istudioa. Burasoek egorri izan zuten Saul Yerusalemerat alxtatua izatekotzat Gamaliel deitzen zen legeko doktor handi baten eskolan. Ikhasi zituen burasoen errelijioneari zaronsaten gauza guziak, bai eta yuduen kostuma eta zeremona guziak.

Saulek eman zuen ezagutzerat probetxatu zela bere istudioaz; egin zen, arte laburrez, legearen begiratzaille khartsuenerarik bat; etzen deuse-re erratekorik haren bizitzearen gainean: etzuen edozein bizio ahalkagarriri: besarkatu zituen farisauen sentimendu berak: ezin onhets eta preza zezakeien bere arbasoen errelijioea, gaitzetsi eta kondemnatu gabe Jesu-Kristorena. Hortik heldu zen agertzen baitzen giriztinoen etsai deklaratzat. Saul lehenbizikotarik zen Yaun-doni Esteberen heriotzea galdegin zuena. Atsegin handirekin ikhushi zuen gizon saindu hura yuduez harrikatua. Giriztinoei ekhartzen zioten sumindura heltzen zen fuliaraino: etziten deusetan guphidetsten yazartzen zaroen alde guzietarik eta krueltasunik handienarekin. Sartzen zen giriztino zirela uzte zitueneen etxetan, alxtarazten zituen preso, eta eman-arazten burdinetan. Galdegin zuen eta errexxi ardietsi Kaifas aphez-handiaganik giriztino guzien bilhatzeko laudamendua heien tormentatzekotzat. Zeharazten eta azotarazten zituen ezin erranezko dorphetasunarekin bere sinhetstea Jesu-Kristo baitan zuten guziak. Zer etzuen egiten hek erakartzeko Jesusen izen saindua blasfematzat! agintza, dixidu, tormenta, hitz batez, egiten zituen munduan egin ahal guziak kordokatze kotzat giriztinoen fedea, eta ostikarazte kotzat gure errelijioe guziz errespetagarria.

Saulek giriztinoei ematen zioten persekuzioaren fama hedatu zen alde guzietarat. Ezagutua zen Jesu-Kristoren etsayik handienarentzat: haren aipharena bera aski zen ikharan yar-arazteko arima Jainkotiar guziak. Saulen errabia etzen mugarriztatzen bakharririk Yudean eta Galilean, urrunago zohan. Bazter guzietako giriztinoen odolaren egartsuan bizi zen; etzuen bertze gogorik baizen hek sarraskitan eman-araztekoa. Hartua zuen buruan suntsi-arazi behar zuela alxtatu berria zen Jesu-Kristoren errelijioe saindua. Ordean ederrets dezagan Jaunaren probidentzia

miragarria. Saulek ikhushi izan zuen, egu-erdi bethean, bereganat zerutik ethortzen argi handi bat iguzkiak baino gehiago distiatzen zuena, eta inguratu zituena bera, eta berekin zituena. Guziak laztu eta erori ziren lurrerat. Saulek, lurrean zatzala, entzun izan zuen boz bat erran zioena, hebreuko erdaran; *Saul, Saul, zergatik persekutatzen nauzu? Dorphe da zuretzat burdinarekin ihardukitzea*. Saul oraino gehiago ikharatu zen hitz hauk entzun zituenean: abiatu zen erraten: Jauna, nor zara zu? Salbatzailleak ihardetsi zioen: ni naiz Jesus, zuk persekutatzen duzuna; orduan Saulek erran zuen ikhara handirekin: zer plazer duzu, Jauna, egin dezadan? Salbatzailleak alxtarazi zuen lurretik, eta egorri zuen gizon batengana yakiterat zer egin behar zuen. Berak ere eman ziotzan ezagutzerat yasan beharko zituen atsekabeak. Saulekin zirenak ere alxtatu ziren lurretik, eta entzuten zuten boza bat; ordean etzuten nihor ikhusten. Saulek alferretan zabaltzen zituen begiak, etzuen deusere ikhusten. Eskutik eraman behar izan zuten Damasko hirirat, Judas deitzen zen baten etxerat. Egon zen lekhu hartan, hirur egunez, itsutua, yan eta edan gabe.

Ordu hartan aurkhitzen zen Damasko hirian Jesu-Kristoren dizipulu bat; Ananias zuen izena: gizon prestu bat zen, yuduek berek halakotzat zadukatena. Salbatzaillea agertu zitzaion Ananias hari, eta erran zion zohala hulako karrikarat, bilha zezala Saul Tarsekoa, Yudasen etxean izanen zela, eta edirenen zuela othoitzean. Ananias laztu izan zen aditzez Saulen izena bera; ihardetsi zuen: o! Jauna, entzun dut askotarik gaitzski hainitz egin izan diotela Yerusalemeke giriztinoei; orai ere esku guzia berekin du preso har-arazteko zure izen saindua aiphaturen duten guziak. Salbatzailleak ihardetsi zion: eman zakizko bideari, gizon hura bertze bat egin da. Hura berezi dut predikatze kotzat ene izena populu guzien, lurreko erregeen, eta Israelgo umeen aitzinean. Emanen diot erakutsterat zenbat behar duen pairatu ene izenagatik.

Salbatzaillea hunela mintzo zitzaion denboran Ananiasi, Saulek ikhushi zuen, gogoz, Ananiaz deitzen zen gizon bat sartzen haren gelarat, eta ematen eskuak haren gainean izanarazte kotzat bista. Ananias lehiatu zen egiterat fede bizi eta fidantzia handirekin manatu zitzaiona. Aurkhitu zuen Saul erran zitzaion lekhuana, eman zituen bere eskuak haren gainerat, eta mintzatu zitzaion hunela: ene anaia Saul, zure bidean ikhushi duzun Jesusek egorri nau zureganat, zuri bista bihurtzerat, eta izan zaitezentzat izpiritu sainduaz bethea. Ordu hartan berean athera ziren likhitskeria batzu Saulen begietarik, eta ardietsi zuen bista. Alxtatu zen bere lekhtuk guzia boztua, admirazionez, eta bihurkhundez gaindi-egina. Ananias ek egin zuen yakin-tsun Saul Jainkoak zer nahi zuen egin zezan haren alderat: eman zion bat-

haioa, eta izpiritu sainduak bethe zuen bere dohainez. Batak eta bertzeak bihurtu ziotzoten Jainkoari eskerrak. Saulek yan zuen, eta ethorri zitzaizkon galdu zituen indarrak. Iragan zituen zenbeit egun Damasén ziren giriztinoen artean. Hogoi eta hamasei urthe ahal zituen: athera gabe hiri hartarik, predikatu zuen hango sinagogetan berak persekutatu zuen Jesus hura egiazko Mesias zela, Jainko biziaren seme eternala.

Ez da gaitz konprenitzea nolakoa izan behar zen yuduen espantimendua entzuteaz hala mintzaten orduraino Jesu-Kristoren errelijione sainduari hanbat errabiarekin yazartzen zioena, eta ethorria zena Damasérat giriztino guziak preso altxarazterat.

Yaun-doni Paulo egon zen, Neron, Enperadore kruelaren manuz, bederatzi ilhabeteen ingurua, Erromako presondegitan: kondemnatua izan zen azoterat eta heriotzerat.

San Andres Apostolua

Erran izan dugu San Andres Yaun-doni Petriren anaia zela; beraz Galilearra, eta Beithzaidaikoa. Entzun zuen, egun batez, Yaun-doni Yauni Baptista erraten, Jesu-Kristoz mintzo zela: horra Jainkoaren bildotsa. Ordu beretik yarraiki zitzaion Saibatzaileari, zuelarik laguntzat bertze dizipulu bat ebanyelioak izendatzen ez duena. Jesu-Kristo itzuli zen heien alderat, eta erran zioten: noren bilha zabiltzate? Etzuen galde hau egiten etzakielakotzat heien barneko berri; bainan atsegin zuen zabal ziotzoten bere bihotzak. Bi dizipuluek ihardetsi zioten: nausia, non da zure egoitza? Salbatzaileak erran zioten: zatozte, eta ikhus ezazue. Abiatu ziren Jesusen ondotik, eta harekin iragan zuten egun hura guzia. Zer bozkario! zer konsolamendu gozo etzuten ediren Jesusen solas salbagarrietan!

Andresek predikatu zuen zenbeit denboraz Yudeako herritan; iragan zen gero Thrazarat, eta Epiarat; ibilhi zen oraino Eszitian, Kapadozian eta Albanian barna. Suntsi-arazten zituen bazter guzietan satanen ilhunbeak, eta hedatzen Jesu-Kristoren argia. Sarthu zen Patras deithua zen hiri batean, eta predikatu zuen han ere bere nausi dibinoaren errelijione saindua. Ejea zen herri hetako gobernadorea. Yakin zuenekatatzat Andres Patrasen zela, ethorri zen berehala hiri hartarat nahiz debekatu fedearen aitzinamendua, eta begiratu Jainko faltsoen alderako adorazionea. Gure apostoluak Jainkoaren loriarentzat zuen kharra etzen nihon baratzen; huna nola mintzatu zitzaion gobernadoreari: baduzu, o! Ejea, bertze gizonen yuiatzeko esku guzia: etzaitzu bada bere bidean laitekela zuk ere eza-gut bazineza zure yuie zeruan datzana? Etzaitzu bada iduritzen ezagutu dukezunean haren handitasun guzizkoa, behar zinokeiela bihurtu zor zaion ohorea, eta behar zintuzkeiela alde baterat utzi eta arbuiatu zure Jainko faltsoak?

Gure apostoluaren hitzek harritu zuten gobernadorea; erran izan zion: zu zare Andres hura gure tenpluak lurrerat artik-arazterat lehiatzen dena? Onhets-arazten duena errelijione bat gure herritako manuek kondemnatzen dutena? Andresek, batere kantitu gabe, ihardetsi zion: zuen printzeek etzuten emanen halako manurik izan balute gure erospeneko misterioaren ezagutza, eta yakin izan balute Salbatzaileak athera gaituela etsai gaixtoaren eskutarik, gu libertate dohatsu batean ezartzekotzat. Ejeak erran zioen: horiek guziek ez dute begiratu zuek Jesus deithzen duzuen hura izatetik yuduez hartua eta gurutzefikatua. Aithortzen dut

(ihardetsi zuen Andresek) Jesus izan dela gurutzeari estekatua; ordean bada deusere gurutzea baino ohoragarriagorik? Gureganako amudioz hil izan da: erosi nahi izan du mundu guzia bere odolaren gustuz. Ejeak erran zion: nik zer antsia dut izan den gurutzefikatua bere nahitarat, edo bere bortxa? Aski ahal da yakitea gurutzefikatua izan dela adorazionerik ez meztzeko. Nor da hartu nahi lukeiena Jainkotzat gizon bat gurutzefikatua izan dena? Orduan apostolu saindua mintzatu zen gure misterio handiez, hala nola Jesu-Kristoren sortzeaz, eta gure erreligioneari darontsoten bertze egia errespektagarriez. Gobernadoreak etzuen halakorik aditzen; manatu zioen Andresei idolei sakrifikatzeaz. Huna zer ihardetsi zuen gure apostoluak: ofrendatzen diot, egunoroz, Jainko guziz boheretsuari ez, zezenen haragia, ez eta akherren odola; bainan bai gurutzean imolatu den, eta narraiorik gabea den bildotsa. Mundu guzia haren haragiaz eta odolaz hazten da; halarik ere bethi oso gelditzen da. Bildotsa hain da bizia sakrifikatua izan denean nola imolatua izateko aitzinean.

Gobernadoreak ezin yasan zezakeien gehiago gure sainduaren solasik, altxarazi zuen preso. Erakharri zuen biharamunean beregana; mehatxatu zuen hil-araziren zuela gurutzean ez bazituen adoraten Jainko faltsoak. Andresek ihardetsi zion bere khar sainduarekin: o! gizon zoroa, zure itsumenduan, eta zure buru-gogortasunean egonen zara bada bethi? Uzte duzu bada zure dixiduek izitzen nautela? yakin ahal dezakezu ene hirritsik handiena tormenten pairatzean datzala. Nik dudan atsekabe bakharra da ikhustez urrundua zarela zeruko bidetik. Zenbatenez pairaturen bai dut, hanbatenez preziatuagoa izanen da Jainkoak enetzat zeruan dadukan gollardoa.

Ejeak azotarazi zuen krudelitate izigarrienarekin gure apostolua. Agertu behar izan zuen berriz ere gobernadore barbaro haren aitzinerat, eta mintzatu zitzaion egundainoko khar berarekin gurutzean hiltzeari zatxeikon zorion handiaz, Jesusen ohoretan zenean. Andresek erran zion oraino Ejeari: enetzat daduzkatzun tormentek ez naute batere lotsatzen: egun bat, edo bia iraun ahal dezakete, eta hek izan-araziren darotedan dohatsutasunak ez du izanen akhabantzarik. Ordean, o! Ejea, tormenta guziz ikharagarria, eta zuk merezi duzuna da ifernuko sua, su bat behinere iraungituren ez dena, eta bethi indar bera izanen duena.

Gobernadoreak ikhusten zuen etzuela deusere irabaziko gure apostoluaren izpirituan; kondemnatu zuen gurutzean hiltzerat. Populua abiatu zen oihuz erraten: zer egindu bada gizon yustu, eta Jainkoaren adiskide horrek kondemnatua ikatekotzat heriotzerat? Ez, ez dugu utzi behar fetutan ematerat sententzia bat hain zuzen kontrakoa. Gure sainduak

etzakien non zen bozkarioz hil behar izateaz Jesu-Kristoren ohoretan. Othoitztu zituen giriztino guziak ez debekatzeaz, ez eta luzatzeaz ere haren martirioa. Etzuen hain laster urrundik ikhusi gurutzea, non abiatu baitzen erraten, oihuz, allegrantzia guzietan: agur egiten darotzut, o! gurutze ohoragarria; Jesu-Kristok, hil izan denean zure besoetan, konsekratu izan zaitu bere gorphutz adoragarriaz. Arbuiatua zinen ordu hartaraino; ordean geroztik, osoki zara prezagarria. Fedea duenak ezagutzen du zure maitagarritasuna, eta badaki nolakoa den zuk izan-arazten duzun khoroa. Heldu natzaitzu fidantzia eta bozkario handirekin. Har nazazu zureganat. O! gurutze preziatua, aspaldion berantetsia, hel-araz nazazu lehen bai lehen zure gainean hil izan den ene Salbatzaille maiteagana.

Gure saindua egon zen, bi egun, gurutzeari sokhez amarratua: erakhartzen zituen ingurutan zituen giriztinoak fedean irauterat, eta tormenta iragankhorren arbuizterat ardiestekotzat bethiko khoroa. Andresen pasientziak eta animo sainduak sumindura oraino handiagotan ematen zuten, populu guzia yuie kruelaren alderat. Ejea hasi zen beldurtzen; manatu zituen burreuak libratzeaz gurutzetik gure apotolua; ordean burreuak eman nahi izan zirenean eginbide hartan, eskastu zitzaizten indar guziak, hillak bezala zituzten bere besoak. Ordu hartan Andresek egin zuen, hitz goraz, othoitz hau: ene Jainkoa, ez dezazula permeti zure izenaren ohoretan gurutzeari estekatua dena yauts dadin handik. Har nazazu, othoi, zure erresuma dohatsurat: zure baitan dut ene fidantzia guzia: ordu da goza nadin, azkenean, ene bihotzak hanbat maite duen bere yabe adoragarriaz. Hitz hauk erran orduko, gure saindua inguratua izan zen zeruko argi distioz batez, eta artiki zuen azken hatsa heltzekotzat bizitze eternalerat.

Yaun-doni Yakobe lehena

Yaun-doni Yakobe, Zebederen eta Salomoren semea zen, anaia zuen Yaun-doni Yauni ebanyelista, eta bera baino gazteagoa. Bethzaidakoa zen, San Filipe eta San Andres bezala. Arrantza zen batzuen eta bertzeen ofizioa.

Salome lehenbizikotarik zen Jesu-Kristori yarraiki zitzaizteneen arrear: haren prestutasuna ezagutua zen: ohoratzen zuen bere familia guzia zaraman bizitze sailduaz. Salbatzailleak, itsas hegian zabillala ikhusi izan zituen Yakobe eta Joanes bere barkhuan; berekin zuten aita, eta bere sarean antolatzen hari ziren. Jesusek deithu zituen bi anaia hek beregana. Laster izan zen obeditua. Utzi zituzten berehala bere sareak, bere burasoa, eta zituzten guziak heltzekotzat Jesusgana: bereganatu zuten haren bihotza, agertu zuten lehia sailduaz.

Guziek Salbatzaillearen dizipulu maite batentzat zadukaten gure saildua: ikhusi zituen nausi dibinoak obratu zituen mirakuillu gehienak. Jesusek biz-arazi zuenean Yaun-doni Petriren amagiharraba, Yakobe han gerthatu zen: ikhusi zuen orobat bizten Zair, sinagogako buruzagiaren alaba: lekhuko izan zen oraino Salbatzaillea izan zenean loriaz estalia Thaboreko mendian.

Izpiritu saildua yautsi zenean apostoluen gainerat, Yaun-doni Yakobe abiatu zen herriz herri predikatzen guzietan Jesu-Kristoren fedea. Iragan zen Espainiarat, egin zen hango apostolu bezala: hura izan zen lehena ebanyelioa predikatu eta hedatu zuena gure hauzoko erresuma hartan. Bokantza eder bat zuen mintzatzeko; solidoa zen arrazoinamenduan, sarkhorra bere hitzetan, eta mirakuillu hainitz obratzen zuen; ez da beraz miretsteko baldin populua, osteka, bazaramatzen Jesu-Kristoren erreligionearen besarkarazterat. Gaitzetsiak izan ziren Yaun doni Yakoberen obra espantagarri bezain miragarriak. Nahi izan zioten haren bizi preziauari: zer etzuten egin haren gal-araztekotzat! yuduek eskuratu zituzten bi majiziano edo azti ospe handitakoak: hek ziren Fileta eta Hermojenes: bata nola bertzeak hitz eman zuten suntsi-araziren zutela gure sailduaren fama guzia, eror-araziren zutela konfusionean eta ahalkerian. Urrun da ordean hala gerthatu baitzen. Yakobe hasi zeneko mintzaten, Filerak ezagutu zuen egiazko Jainkoa, eta itzuli zuen bihotza haren alderat: Hermojenesek ere ezagutu zuen bere itzuli gaixtoen eta artifizioen funtsgabetasuna; bihurtu zion gure apostoluen berthuteari zor zitzaion yustizia.

Etzen deusere gai zenik gutitzeko yuduek Yaun-doni Yakoberi ekhartzen zioten ondikozko herra: yabetu ziren hartaz Jesu-Kristoren Jainkotasuna predikatzen hari zela: yazarri zioten fuliarekin haren gorphutzari, eta eraman zuten Herodes Agripa yudeako erregeaganat. Agripa hura zen haur inozentak sarraskitan eman-arazi zituen Herodes kruelaren ilhobasoa. Etzen aspaldion ungi heldu yuduekin, eta popularen amudioaren ondoan zabilhan. Uzte izan zuen ez ahal zitekeiela parada hoberik onhets-araztekotzat bere burua, nola sakrifikatzea yuduek higun zuten, eta aspertu nahi zitzaizkon Jesu-Kristoren dizipulu khartsu hura. Bertze arrazoinik eta estakururik batere gabe, Agripak kondemnatu zuen gure saildua burua ebakia izaterat.

Yaun-doni Yakobe preso hartu zuen yuduak ikhusi zuenean saildu haren fermutatuna, ezin egon zen utzi gabe bere errelijione faltsoa yarrakitze kotzat egiazkoari. Uztekabeko ganbiamendu hunek damustatu zituen yudu kruelak konbertitu berria kondemnatua izan zen gure sailduaren heriotze bererat. Lehenik artiki zuen bere burua haren oinetarat, eta barkhamendu galdegin zion haren alderat egin zuen gaitzskiaz. Yaun-doni Yakobek besarkatu zuen amultsuki gizon Jainkoaganat itzulirik heldu zena, eta erran zion: bakea dela zurekin. Bizia galdu behar zuten lekhurat zirenean, gure saildua eman zen othoiztetan: eskerrak bihurtu ziotzon Jainkoari egiten ziotzan graziaz eta ohoreaz permetitzean isur zezan bere odola bertze apostolu guziek baino lehen haren izen sailduaren ohoretan. San Epifanak segurutzen gaitu Yaun-doni Yakobek begiratu zuela, bere bizi guzian, garbitasuna Yaun-doni Yauni ebanyelistak bezala; uzte ere du hortik heldu zela Salbatzailleak zuen amudio berezia bi anaia heien alderat.

Yaun-doni Yakoberen gorphutz errespedagarria ehortzia izan zen Jerusalem; etzen ordean hainitz egon hiri hartan. Errana da Espainiatik berekin alde urrun hetarat eraman zituen dizipuluek altxatu eta ekharri zutela bere nausiaren gorphutz saildua Iria deithzen den Espainia Galiziako hirirat, eta han egon zela bederatzi ehun urtheen ingurua. Erleki preziaitu hek ezagutuak izan ziren Alfonze, erregeren denboran. Printze Jainkotiar hark erakharri zituen Konpostelarat. Han dire geroztik: ez bide da, Yerusalemek eta Erromaz landan, lekhurik munduan zeinarentzat agertzen baida debozione gehiago nola gure apostoluen gorphutz sailduak ohoratzen duen hiria.

San Bartolome

San Bartolome Galileakoa zen bertze apostolu guziak bezala, eta orobat arrantzalea. Leihaltasun handirekin yarraiki zitzaion Salbatzailleari, etzen behinere hastandu haren ganik. Baziren apostoluen artean bihurtu zirenak bere arrantzarat Jesusen dizipulu egin izan geroz ere; ordean San Bartolomek etzuen hala egin. Bethi bere nausi dibinoarekin egon zen; hortik beretik haren mirakuillu gehienen lekhuko gerthatu zen. Predikatzen zuen ezin erranezko khar batekin: erakhartzen zuen mundu guzia penitentziarat: sendatzen zituen eriak, eta libratzen etsai gaixtoaz hartuak. Egorria izan zen Albaniarat, eta Indietako bertze bazterretarat. Hedatu zuen guzietarat gure errelijione saildua. Haren mirakuilluak ederretsiak ziren paganoez berez. Konbertitu berrien berthute distiantak seinalatzen ziren gure apostoluak predikatzen zuen herri eta probintzia guzietan. Etsai gaixtoak bereganatzen zuen Armeniako hiri batean populua adorazionea mintzarazten zuen idola baten bidez. Ordean gure saildua etzen, hain laster hiri hartan sarthu, non Astarot zaritzon idola hura mututu baitzen alde baterat. Uztekabeko ixiltasun hunek harritu eta lastu zituen ingurutako populua. Egin zuten bide bertze idola batetarat yakitkotzat zerk ixil-arazi zuen bada Astarot handia. Etsaiak ihardetsi zuen bigarren idol haren ahoz Bartolome, Jainkoaren egiazko apostolua presentziak mutuarazi zuela haren laguna. Bertze haren bertze zagoela harentzat ere baldinetariak apostolu hura heldu bazen haren tenplurat. Erran zuen oraino Astarot etzela abiatuko mintzatzen Bartolome urrundu arteraino; gizon saildu hark othoitzten zuela Jainkoa egunean ehuntan, eta gauaz, bertze haren bertzetan; bertze alde, inguratua; zela zeruko aingeru araldez.

Nolakoa etzen izan populua espantimendua ikhustez etsai gaixtoa bera ezin zagokela aithorra eman gabe San Bartolomeren berthute miragarriari! Populuak haren ikhusmin handia zuen; ordean farisauek, beldurrez gal munduak hetan zuen fidantzia, egin zituzten bere egin ahal guziak haren hil-araztekotzat. Ibilhi ziren, hirur egunez, haren ondoan nihon aurkhitu gabe, azkenean ezagutua izan zen erien sendatze, eta egin zituen bertze mirakuillutarik.

Gure apostolua ospea hedatzen zen guzietarat: Jainko egiazkoaren apostolua eta mirakuillu egilea deitzen zuten. Etsai gaixto fulios batek zarabillan Armeniako erregeren alaba bat. Errege hark bazuen

fidantzia San Bartolomeen baitan; haren ikhusteko nahi handi batean bizi zen. Konplitua izan zen haren nahia. Gure saildua hurbildu zen haren ganat: agertu zenekotzat eri hura libratua izan zen etsai gaixtotik, eta sendatu zen osoki. Erregek nahi izan zuen seinalarazi bere bihurkhundea, eta saristatu bere alabaren sendatzailea; ordean San Bartolomek eman zion aditzerat etzabilhala zilhar, urreketan: hark galdetzen zuen guzia zela haren arimaren salbamendua, eta haren populua konbersioea. Mintzatu zitzaion hitz hautaz: heldu naiz zuri ezagut-arazterat egiazko Jainkoa, mundu handi hau guzia berak egin duena, bakharra merezi dituen gure amudioa, gure errespetua, eta gure adorazionea. Zure idolak, o! erregea, etsai gaixtoen obrak dire, hek berak adoraten ditutzu. Zuri ematekotzat erakutserat egiaz mintzo natzaitzula, nahi dut zure idolen artean osperik gehien duenak aithor dezan, bortxaz bada ere, egia erraten dudala.

Gure saildua hartua izan zen bere hitzean. Errege yoantzen bere gorthe guziarekin tenplurat. San Bartolome etzen hain laster han agertu non idolarik famosena abiatu baitzen oihuz erraten etzela Jainko, ezin zitekeiela Jainko bat baizik, eta Jainko bakhar hura Jesu-Kristo S. Bartolomek predikatzen zuen hura bera zela. Aithor humiliagarri hunen gainean, gure sailduak manatu zion, Jesu-Kristoren izenean, etsai gaixtoari porroskatzeaz, orduan berean hiriko idola guziak: hala egin izan zen herrauts eginak izan ziren idola guziak. Mirakuillu hunek irabazi zituen izpirituak eta bihotzak: hiri guzia konbertitu izan zen. Zenbait egunik barnean erregek eta haren gorthe guziak ikhasi zuten gure errelijione saildua, eta izan ziren bathaiatuak. Gauza bera egin zuten erresuma hartako hamabi hiri buruzagiek: guziak yarri ziren Jesu-Kristoren uztarri ezti eta arimaren azpian; guziak itzuli ziren Jainkoagana.

Mirakuilluzko ganbiamendu hau gaitzitu zitzairen idolen aphezei; etzen ordutik arbuiorik baizen heientzat. Ikhusten zuten errege finki lothu zitzaioela gure errelijione sailduari, eta etsitu zuten behinere bihurturen zela idolen adoraterat. Errege hark bazuen anaia hat Astiajes deitzen zena itsutuki emana idoletarat, eta nausitasun oso bat zuena bere herritan. Anaia zoro hau aspertu zitzaion gure sailduari: gaitzitu zion ethortzeaz haren lurretarat. San Bartolomek etzuen deusere hala bilhantzen nola bere odola isurtzea Jainkoaren ohoretan. Eman zitzaion berehala bideari heltzeko galdetzen zuten lekhurat. Astiajesek eskuratu zue-neko gure apostolua, larru-arazi zuen bizi-bizia. Zer suplizio dorphe! zer tormenta asma ikharagarriagorik! San Bartolomek pairatu zituen guziak idolatrek berak espantitu zituen pasientzia miragarrienarekin. Nola min-

tzo baitzen, tormentapean ere, Jesu-Kristoren Jainkotasunaz, eta fedezko egia handiez, Astiajes barbaroak ebak-arazi zion burua.

Hiltzanean gure saindua, ikhusi zen mirakuillu bat punimendua zakharkeiena, Astiajes eta hura lagundu zutenak hil-arazteko gure apostolua, hil izan ziren berak ere izan ondoan etsai-gaixtoaz tormentatuak hogoi eta hamar egunez, Giriztinoek altxatu zuten maiteki San Bartolomeren gorphutz errespektagarria. Erroman datza guziez ohoratua.

Yaun-doni Eztebe, lehenbiziko Martira

Yaun-doni Eztebe izan da lehena bere odola eta bizia Jesu-Kristoren ohoretan eman dituen. Yudua zen ethorkiz: nihork ez daki non sorthu zen, eta nor zituen burasoak: Altxatua izan zen Gamaliel, Salbatzaillearen dizipulu gorde, eta legeko doktor aipatuaren eskolan. Zorrotza zuen izpiritua, eta emana zen istudioari. Prestutasun handi hat agertu zuen bere gaztetasunean; Yaun-doni Petriren lehenbiziko predikuari zioen zor bere konbersioa. Seinalatu zen, ondoko urthean, erreljionearen alderat zuen khar biziak eta bere mirakuillu miragarriez.

Yaun-doni Ezteberen denboran, giriztinoek apostoluen eskutarat zaramatzaten bere ontasunak, guziak guzientzat balia zitezentzat eta laguntzeko beharrean zirenak. Apostoluek bazuten lanik aski ibiltzeaz, herriz herri, predikatzen, berek egin gabe ontasun hekien enplegua. Berezi izan ziren zazpi gizon prestu hartakotzat. Yaun-doni Eztebe zen hetarik lehena. Zuzentasun guziarekin bethetzen zituen e man zitzaion kargu berriaren eginbideak. Zer atzartasun! zer lehia etzuen ematen erakutsterat hel-araztean laguntzak behar zen lekhu guzietarat! Haren berthuteak eta yakintasunak haro egiten zuten Yerulalemeko hirian. Iharduki behar izan zuen, asko aldiz, legeko doktorekin eta iskritura sainduan gehien trebe ziren nausiekin. Ordean hek guzien arrear, etzen bakhar bat gure sainduak garaitzen eta ahalkarazten etzuenik bere zuhurtziaren eta argien headuraz. Etzen hortan deusere espantitzekorik; ezen Jainkoa bera mintzo zen haren ahoz.

Legeko doktorek ikhuten zuten beraz etzutela deusere irabaziren gure sainduarekin arrazoinamenduan, hek baino gehiago zakiela, amor eman ahal ziozoketela yakintasunean; ikhusten zuten oraino mirakuilluz hainitz egiten zuela, eta erakhartzen zituela, egunoroz, multzoka, arimak Jainkoaren adoratzerat: hortik heldu da bekaxtu baitzitzazkon Yaun-doni Ezteberen berthute miragarriari, eta bere artean egin baitzuten hil-arazi behar zutela. Huna nola hartu ziren hortakotzat. Eskuratu zituzten zenbeit gaixtagin, eta erran-arazi zioten entzun zutela gure diakre saindua mintzatzen Moiseren eta Jainkoa beraren kontra. Kalomnia beltz hau laster hedatu zen populurat: guziak yarri ziren suminduran; ordean legeko doktorak ziren beregainki Yaun-doni Ezteberi aspertu nahiak. Sar-arazi zuten gure saindua, errabian izan balire bezalako dorphetasunarekin, bilduak ziren tokirat, eta harat erakharri zituzten berek eskuratu eta eskola-

tu zituzten lekhuko faltsoak. Gaixtagin dohakabe hek erran izan zuten yuieen aitzinean gizon hura etzela behinere baratzen gaitski mintzatzetik tenpluaz eta legeaz, laudoriorik handienak egiten zituela Jesusez. Yaun-doni Eztebek hauk guziak entzuten zituen deusere galdu gabe bere emetasunetik, etzen batere lotsatzen bere etsaien erdian: begiratzen zuen bake gozo bat bihotzean, eta bere leheneko arraitasuna bisaiean. Aphezeen printzea zen yuie guzian aitzindarizat, galdegin zion diakre sailduari egiak othe ziren bada hartaz ziotzatenak.

Yaun-doni Eztebek ihardetsi izan zuen errespetatzen zituela patriarka zaharrak, hala nola Moise; eta gizonen egin ahal guziek ezin gibela detzaketeiela Jainkoaren xede adoragarriak; yuduek zer nahi eginik ere, Jesu-Kristoren errelijioea suntsi-arazteko, ebanyelio saildua etzela hartatik gutiago hedaturen alde guzietarat. Haren bihotza sustatua izan zen, bet-betan, khar berri batez; altxaturik boza erran zioten: o! zuek gizon sinhets gogorak, etzarete bada behinere probetxatuko izpiritu sailduaren argi salbagarriez! zuen aitzinekoek egin dutena egiten duzue zuek ere. Zein da yazarri ez dioten profeta? Azkenaz goiti, hil-arazi dituzte Jesu-Kristo mundurat heldu zelako berria ematen zuten profetak; eta zuek askiitsuak izan zarete gurutzefikatzekotzat Jesu-Kristo hura bera.

Yaun-doni Eztebe hunela mintzo zela, egin izan zen harramantza handi bat. Ezin hedatu zuen urrunago bere solasa. Mundu guzia yarri zen suminduran eta fulian bezala haren kontra. Ordean deskantsurik handinean aurkhitzen zen bera: bortitztua zen fede bizi batez, eta izpiritu sailduaren dohainez. Yuieak ekhartzen hari ziren denboran haren heriotzeko sententzia, egon zen zerurat beha, eta ikhusi zuen izpirituko begiez bezala gorphutzekoez ere argitasun miragarri bat; eta argitasun haren bidez, ikhusi zuen Jainkoa bere loria guzian, eta Jesu-Kristo haren eskuineko aldean. Gure sailduak etzakien ordu dohatsu hartan non zen, bozkarioz: abiatu zen erraten: ikhusten-tut zeruak zabalduak, eta gizonaren semea, xutik, Jainkoaren eskuineko aldean. Hitz hauk entzun zituztenek egin zituzten oihu min batzuk, eta tapatu zituzten bere beharriak blasfemioak entzun izan balituzte bezala. Eraman zuten herrestan gure saildua Yerusalemeko hiriaz kanporat, hil-arazteko legeak blasfematzaillan kontra zakharkeien heriotzeaz.

Yaun-doni Eztebe eramana izan zenean bizia galdu behar zuen tokirat, yazarri izan zioten gaixtagin bati, Jainkoaren etsai bati, eta blasfematzaillan bati bezalako barbariarekin; ordean bera etzen den gutiena kantitzen, othoitzean zagoen erraten zuela, begiak zerurat altxaturik: Jesus ene Jauna, errezi zazu ene arima. Odola zarion gorphutz guzitik, sarraskitan

zen guzia, halarik ere, etzieten gaitzik nahi bere etsaiei, aitzitik, maite zituen bere anaiak bezala. Belhaurikatu zen, eta erran zuen gora: Jauna, barkha diozozute, othoi, egiten duten gaitskia: hitz hauk erran zituenean, artiki zuen bake ezti batean bere azken hatsa.

Errana da Gamaliel legeko doktorak eta gure sailduaren nausi ohiak altxatu zuela, ixillik, bere dizipuluaren gorphutz saildua, eta ehorts-arazi zuela Yerusalemetik zaspil lekhoetan.

Yaun-doni Laurendi, Martira

Yaun-doni Laurendi Espainian sorthu zen Aragoniako hiri Hueska deithzen den batean. Prestuak eta Jainkotiarak zituen bere burasoak. Etzuten deusere guphidets altxatzekotzat bere semea Jainkoaren legean. Laurens probetxatu zen eman zitzaion eskolaz, eta begietan zituen etsenplu ederrez: yaidura handi bat zuen ungiat. Bihotz ontasuna eta garbitasuna ziren bereganki haren baitan, haurdanik, seinalatzen ziren berthuteak. Ezin erran daite noraraino heltzen ziren Laurensen amudioa Jesu-Kristoren alderat, eta erreljionearentzat sustatua zen khar saildua. Behatzen zion Erromari giriztinotasunaren ithurburuari bezala; hargatik ere nahi izan zuen hiri hartan ikhusi bere burua. Erromako giriztinoek laster ezagutu zituzten arrotz gazte haren merezimenduak, eta berthute miragarriak. Aita-sainduak ezin aski ederrets zezakeien haren inozentzia; altxatu zuen ordena sakratutarat, eta gure saildua izan zen berezia Erromako zazpi diakretarik lehenbizikotzat. Kargu hari zatxeizkon ez xoilki ematea fidelei komunitzerat aita-sainduak meza erraten zuen alditan, bainan oraino elizako ontasunen arthatzea, eta pobren sokhorritzea. Halako kargu batek zuhurtzia handi bat galdetzen zuen ezin zitekeien esku hobetan. Mundu guziak laudorio zuen gure sailduaz. Oxala! utzi balitz eliza bakean; bainan ez; altxatu zen persekuzione bat osoki ikharagarria. Suntsi-arazi nahi izan zuten giriztinoen aiphamena bera, isur-arazirik heien odola.

Balerien enperadoreak printze olhe eta ekharkari baten sama zuen paganoen artean: halakoa agertu zen erreginatzeko hastean giriztinoen alderat errege batek ere etzioten egundaino erakutsi hark bezanbat amudio eta arraitasun. Hunenbat giriztino bazen haren palazioan non iduri baitzuen eliza bat. Ordean giriztinoen alderako enperadorearen ontasuna seinalatu balin bazen hastapenean, erran behar da nonbait gerorat dorpheki ekharri zituela. Batetik bertzerako ganbiamendu ondikoizko hura heldu zen Makrien zaritzon batenganik. Makrien hura zen gizon bat ethorki aphalekoa, altxatua bere gaixtakeria izigarrien bidez ohore handienetarat. Enperadore izateko hirritsan bizi zen, eta hobeki heltzeko bere nahi zororat, largatu zuen bere burua etsai gaixtoaren eskutarat. Etsai-gaixtoak agindu zion erresuma hil-arazten bazituen giriztino guziak.

Makrienek amonatu zuen Baleriana. Enperadore hunek kondemnatu zituen heriotzerat aphezpiku, aphez eta diakre guziak. Buruzagitarik

hasi zen manu kruel haren exekuzioea. Sixta, aita-saindua izan zen hartua, preso altxatua eta gathetan emana. Yaun-doni Laurendi aspaldion martirioaren ondoan zabilhan; yakin zueneko San Sixta preso zela, sarthu zen bera ere presondegi berean harekin egotekotzat; etzuen hain laster ikhusi San Sixta non abiatu baitzen erraten: o! aita-saindu handia, nola zohazke sakrifiziorat zurekin eraman gabe orai arteraino lagundu izan zaituen zure diakrea? Etzaitziko naski fida ene fedeari, edo ene animoari: eman etzatzu bata eta bertzea frogarat, eta ikhusiren duzu ez dudanez hazia merezitzen egin darotazun ohorea altxatzean dudan kargurat. Diakrea yarraiki behar zaio bethi aphezari, zergatik utzten nauzu bada haur xartxa banintz bezala? Etzaitz bada bere bidean dela umea izan dadin bere aitarekin? Eta ardia ez dadin urrun artzainaganik?

San Sixta ukitua izan zen bere diakrearen sentimendu onez: erran izan zion: kontsola zaite, ene semea, konplitzerat doha zure nahia. Zeruak biktoria handiago bat daduka zuretzat: zohazi, heda ezatzu pobretarat eskutan ditutzun elizako tresorak, eta prepara zaite martiriorat. Zer bozkariozko berri bere odola Jesu-Kristorentzat eman nahizko hirritsan bizi zen gure sailduarentzat! Ez du galtzen momentorik: bihurtzen diotzote giriztinoei elizako ornamentak eta yarro sakratuak. Hartzen du pobrentzat aldaratua zen dirua, eta badarama giriztinoak gordeak ziren Erromako lekhu eta zokho guzietarat. Laguntzen ditu bere egin ahal guziez. Gure sailduak yakin zuen bazirela zenbeit giriztino pobre ihes egin zutenak Narzisa deithzen zen gizon prestu baten etxerat: yo zuen harat ere: lagundu izan zituen bertzeak bezala, eta bihurtu zion bista zenbait urthe hetan itsutua zen bati. Yakin zuen orobat bazirela bertze lekhu batean hirur hogoi eta hirur giriztino gordeak. Hek ere lagundu zituen, eta erakharri finki egoterat bere fedean.

San Sixta kondemnatua izan zen burua ebakia izaterat. Yaun-doni Laurendik izan nahi zuen berriz ere aita-saindu haren ikhusteko kontsolamendua. Bathu zuen hiltzerat zaramatela. Artiki zuen bere burua haren oinetarat nigar marrasketan. Erran zion esku onetan utzi zituela elizako tresorak, lagundu zituela pobreak, eta egiteko gelditzen zitzaion guzia zela haren laguntzea bere biziaz egiterat zohan sakrifizioan. Aita-saindu hark kontsolatu izan zuen bere diakrea erraten zioelarik helduko zela hura ere khoroa bererat hirur egunik barnean. Erran zion oraino: ene semea, Jainkoak ikhusten du ene adin handiaren herbaltasuna: tormenta arinak daduzka enetzat; zutaz denaz bezainbatean, nahi du eraman dezazun biktoria seinalatu bat zure martirioa ospe handitan emanen duena. Hala gertatu zen.

Soldaduek hedatu zuten enperadoreaganat berria Laurens, diakre gazteak ontasun hainitz gorde zuela. Printze diru gose, eta giriztinoen etsai hark har-arazi zuen gure saildua. Agertu zen haren aitzinerat aire errespektuz eta fermutasunez bethe batekin. Lehenik, galdegin zitzaion zer zen; ihardetsi zuen ahalkerik gabe giriztinoa zela, eta Erromako elizako diakrea. Gero galdegin zitzaion non zituen fidatu zitzaizkon ontasunak. Ihardetsi zuen horren gainean, agertuko zituela ontasun hek nahi bazioten utzi hartako denbora. Eman zitzaion egun baten ephea. Gure sailduak iragan zuen egun hura aurki ahal zetzakeien pobre guzien biltzen. Eman zen bera hekin buruan, eta hurbildu zen enperadoreaganat erraten zioelarik konplitu zuela haren manua; horrekin batean erakutsi ziotzon pobre hek giriztinoen tresorik baliosenak bezala. Urrun da halakorik igurikitzen baitzuen enperadoreak: idoiztatua zadukan bere burua, eta eman zion bere gogoari behar zuela garraski punitu diakre saildua. Azot-arazi zuen sarraskitan eman-araz arterainokoan; ondoan erran zioen; edo behar diotzotek ofrendatu gure Jainkoei sakrifizioak, edo behar duk yasan heriotze bat egundaino izan den kruelena.

Yaun-doni Laurendik ihardetsi zioen enperadoreari: zuen Jainkoek ez dituzte merezitzen gizoni bihurtzen gaitzen ohoreak ere: nola beraz, o! Printzea, mana ahal diezakedazu hekin adoratzeez? Ez dut tormenteen beldurrik, beraz zure dixiduek ez naute lotsatzen. Esparantza dut pairaturen ditudala Jainkoaren graziarekin hatean fermutasun handi batekin, eta hortik beretik ezagutuko duzula nik adoratzan dudana Jainkoaren botere guzizkoa. Enperadoreak ikhusi zuen zer nahi egin zezan, etzuela eskurako gure saildua; halarik ere, sararazi zuen berriz ere presondegian, eta utzi zuen Hipolitaren artharen azpian. Yaun-doni Laurendiren aire modestak, eta presondegian egiten zituen mirakuilluek erakharri zuten Jainkoaganat hartaz ihardetsi behar zuen, eta Hipolita deitzen zen gizon ohoratu hura, zeinak errebitu baitzuen bathaio saildua.

Argia urratzerat, eraman zuten Yaun-doni Laurendi hiriko yuiearen aitzinerat. Yuieak enperadorearen manuaren arabera, etzuen deusere guphidetsi haren eskuratzekotzat, baliatu zen lausengez, mehatxuez, agintzez, hitz batez, hartu zen alde guzietarat; ordean alferretan izan ziren haren egin ahal guziak. Gure sailduak egundaino baino khar gehiago agertzen zuten Jesu-Kristorentzat. Yuieak trenkarazi zituen haren hezur guziak, eta yazar-arazi zion burdin zorrotzeko azotez. Yaun-doni Laurendi etzen batere kantitzen tormenta hek guzien erdian. Benedikatzen zuen Jainkoa, eta kantatzen zituen haren laudoriak: paganoak miretsiak ziren ikhustez haren bihotzean zen, eta kanpotik ere erakutsten zuen deskantsua. Yuieak

egundaino bezala galdetu zion nongoa zen, zer erreljione zuen, eta zer bizitze zaraman.

Yaun-doni Laurendik ihardetsi klon yuieari Espainiako zela, eta Erroman iragan zituela bere gaztetasuneko urthe gehienak. Erran zion oraino: izan dut zoriona bathaioa, haurdanik, errebitzeko, eta Jainkoaren legean altxatua izateko. Yuieak ihardetsi zion: nola duk atrebentzia errateko ezagutzen dukala Jainkoaren legea, arbuiatzen dituanaz geroz gure Jainkoak? Gure diakreak erran zion: zeren ezagutzen dudana Jainkoaren legea, arrazoin hortaz beraz arbuiatzen ditut funtsik gabeko idolak: sentu onak berak erraren ahal du erhokeria dela uzte izatea badela Jainko bat baino gehiago. Orduan yuieak ixil-arazi zuen gure saildua erraten zioelarik, gau hartan yasan beharko zituen tormentek irakhatsiren ziotela bertzela mintzatzen. Yaun-doni Laurendik ihardetsi zion: ez dut bada nik hala uzte; ezen zure tormenta guziak hanbat bozkariozko ithurburu gertatuko dire enetzat, eta zuk diozun gaua izanen da neuretzat egundaino iragan dukedan eztena.

Yuieak eman-arazi zuen gure diakre saildua krisela baten gainean, eta beldurrez lasteregi erre zadin, etzuen nahi su biziegi bat, bainan su arin bat emeki-emeki erreko zuena, eta tormentak gehiago iraun-araziren zituena. Paganoak konbertitu izan ziren, osteka, ikhustean Yaun-doni Laurendiren fermutasun, eta bozkario miragarriak. Huntaraino zen loriatua pairatzeaz Jesu-Kristoren ohoretan non erran baitzion aire hirritz batekin yuieari aski errea zela alde batetarik, eta itzul-araz zezala bertze alderat. Horra nola hiltzen gure saildua. Erroman datza haren gorphutzaren zathirik handiena. Badire Frantzian ere haren erlekiak.

Yaun-doni Bixintxo, Martira

Yaun-doni Bixintxo Espainiak izan duen martir aiphatuenetarik da. Saragozako etxe on batetarik zuen bere ethorkia. Valera hiri hartako aphezpikuak altxatu izan zuen gure martira artha berezi batekin. Irakhatsi ziotzon gure errelijionea, eta izpituaren argitzeko behar direnak: nausi saindu hark atseginekin ikhusten zuen bere dizipuluaren aitzinamendua yakintasunean; ordenatu zuen diakre, eta erran zion predikatze-ko botherea. Yaun-doni Bixintxok irabazten zituen bihotzak bere hitzeen gantzuduraz; argitzen zituen hura entzuten zuten giriztinoak, eta konbertitzen paganoak berak.

Dioklezien eta Maximien enperadoreek biz-arazi zuten persekuzio-ne ikharagarri bat giriztinoen kontra. Seinalatu zen, ordu hartan, Dazien, Saragozako gobernadorean, kharra bere printzeen alderat. Kunplitu zuen zorrozki hekin manua. Har-arazi zituen Valera eta Bixintxo, eta eraman-arazi gatheztaturik Valenziarat agian bide luzeko nekheak, eta hiri hartarat hel arteraino yasan behar zuten tratamendu dorpheak erakharriren zituela gure errelijione sainduaz arnegatzerat; ordean bideko nekheak eta gosea pairatzeak etzuten batere kordokatu hekin fede bizia. Hain hazkarrak ziren Valenziarat heltzean nola harat abiatzean.

Dazienek uzte izan zituen hobeki eskuratu emetasunaz ezen- ez dorphetasunaz. Huna nola hartu zen. Lehenik erran zion Valerari haren adin handiak eta haren gorphutzeko herbaltasunak bizitze ezti, eta deskantsuzkoa galdetzen zutela, eta nahi bazuen halako bizi dohatsu bat, aski zuela enperadoreen manuari obeditzea. Gero erran zion Bixintxori: zutaz denaz bezanbatean, o! ene semea, ez ahal diozku ukho eginen zure ethorki ohoragarriari. Sobera zara argitua eta ederki altxatua atsegin ez izateko zureganatzeaz enperadoreen grazia onak. Gaztea zara, ungi egina eta mintzatzaille ederra, zer ez duzu beraz igurikitzeke gure printzeenganik? Gauza bat da bakharrrik egin behar duzuna ohore handienetarat heltzeko, eta gauza hura den errexena da; aski duzu largatzea zure burasoen errelijionea: zatozki: beraz, o! ene semea, eta obedi zatzu enperadoreak: begira zaite buru gogor eta hisitiar izatetik: hala gerthatzerat, segur zinduke heriotzerik kruelena, eta laidotsuena.

Valera aphezpiku zaharra nekhez mintzo zen. Manatu zuen bere dizipulua Dazieni ihardetsteaz; orduan Bixintxo hasi zen hunela mintzatzun: ez dioku zeren eman zure gogoari mundu huntako ohoreak, eta

bizia gal-arazteko mehatxuak gai direla kordokatzeko gure fedea. Ez da guretzat halako ohorerik eta plazerik nola gure biziak ematea Jesu-Kristoren ohoretan. Dazienek minki hartu zituen gure diakrearen hitz laudagarriak: eman zen suminduran, eta erran zion: edo ofrendatuko diozute gure Jainkoei intsentsua, edo gostako zaitzu bizia. Bixintxok ihardetsi zion boza goraturik: ya erran darotzut gehienik bilhatzen dugun ohorea, eta zuk egin ahal diezagukezun atseginek handiena direla gu biziak gabe-tzea: gehiago dena yakin ahal dezakezu lasterago unhaturen zarela gure tormentatzeaz, ezen-ez gu unhatuko baigara pairatzeaz Jesu-Kristoren ohoretan.

Gobernadoreak ezin yasan zuen gehiago gure gizon gazte sainduaren fermutasun handia. Egorri zuen desterrutat Valera zaharra, etzuen bertze gaztigurik manatu aphezpiku hunentzat; bainan biztu zuen bere errabia guzia Bixintxoren gainerat. Manatu zituen burruak baliatzeaz tormentarik bortitzenez, asmatzeaz ere izigarriagorik yazarteko diakre sainduari, arbuiatzen zituenaz geroz hekin idolak. Haren manu kruela laster izan zen konplitu.

Burruuek eztiratu zuten gure saindua hezur guziak kraskatuak izan arterainokoan. Dazien barbaroa etzen hartan baratu; ikhusingirik Bixintxo dostatzen bezala zela tormenta hartaz, larruarazi zituen haren bizkarra eta saihsak burdinezko behatz zorrotzez. Dazienek uzte zuen gure martira sainduak artikiren zuela zenbeit has-beherapen eta nigar xorta; ordean enganatu zen: Bixintxok lehenbiziko tormenta bezala, yasan izan zuen bigarrena ere; erran nahi da, deskantsu eta bozkario guzietan. Erran behar da gure Jainkoak badakiela arintzen eta ezitzen sofrikaririk dorpheak eta garratzenak haren ohoreran hartzen direnean.

Urrun da Bixintxo lotsatua eta asalatua baitzen tormenta arrailagarri hek guzien erdian; aitzitik erraten zion Dazieni etzioela behinere yazarriren berak nahi bezanbat: desafio hunek oraino gehiago tarritatu zuen gobernadore kruela. Nola baitzakien zauri hotztuek oinhaze oraino gehiago ematen dutela, berriz idekitzen direnean, manatu zuen berriz larrutzeaz gure saindua. Izan zen, ondikoz! obeditu: Yaun-doni Bixintxo emana izan zen sarraskitan, odola zarioela gorphutz guzitik. Etzuen gizonaren iduririk ere. Mirakuillu bat zen bizi ahal izatea estatu lastimagarri hartan. Dazien barbaroak ezagutu zuen alferretan zirela tormenta guziak, ezin garaitua zela gure sainduaren fermutasuna; ordean erran etzadintzat etzuela deusetan konplitu bere nahia, galdegin ziotzon Bixintxori liburu sainduak artikitzeko surat, erraten zioelarik baldin ematen baziotzan, hark ere utziko zioela bizia.

Gure diakre sainduak ihardetsi zion aire dostailu batekin yuieari hobe zuela baliatzea suaz akhabatzeko hasi zuen sakrifizioa, ezen- ez erretzeko liburu sainduak; eta ezin zagokela hari deklaratu gabe kondemnatua izanen zela bera behin bethiko surat ez bazioen ukho egiten idolen adorazioneari. Hitz hauk gaitzitu zitzaizkon Dazieni: eman-arazi zuen, orduan berean, suaren erdian, burdinezko punta zorrotz batzuen gainean: tormenta berri hunek etzuen erreberritu baizik gure martiraren bozkarioa. Mundu guzia lasturaz eta urrikalmenduz bethea izan zen ikhustez gorphutz erdi larrutu bat, eta hezurrak ageri zituen. Sua bera aski izan ez balitz bezala sofri-araztekoztat, burreuek gantzutzen zituzten oraino, gatzetz gure sainduaren zauriak.

Burreuek zer nahi egin zezaketeien, Yaun-doni Bixintxok etzuen behinere galtzen barneko bake gozoa. Begiak altxatuak zaduzkan zerurat, eta benedikatzan zuen Jainkoa bere tormenta guzien erditik. Dazienek khen-arazi zuen sutik sar-araztekoztat presondegi ilhun batean. Harat zenean, etzan-arazi zuen eltze puska batzuen gainean, eta etzuen nahi eman ziozoten yaterat, ez eta laguntzarik batere; ordean Jainkoak bere art-haren azpian zadukan gure diakrea; suntsi-arazi zituen presondegiko ilhunbeak, eta hel-arazi zituen haren bihotzerat konsolazionerik nahikarazkoenak. Yaun-doni Bixintxoren zauri guziak izan ziren ordu hartan berean sendatuak, eta aurkhitzen ziren haren baitan leheneko hazkarrasun eta edertasun berak. Zer espantimendu soldaduentzat ikhustez Yaun-doni Bixintxo zauri izigarri guzietarik arras sendatua, eta arrosatarat itzuliak eltze puska hek guziak! Mirakuillu hark egin zuen presondegiaren artha zuena konbertitu izan baitzen bertze hainitzekin batean. Dazien sarthu zen fulia guzietan entzun izan zituenean gure sainduaren berri ezin konprenituzkoak. Hartu zuen bertze bide bat guti konpuzten zena ordu-raino agertu zuen krudelitatearekin. Atherarazi zuen Yaun-doni Bixintxo presondegitik, etzan arazi zuen ohe guri batean, eta eman-arazi ziotzon iaguntza guziak. Tormenta guzietarik handiena izan balitz bezala etzana izatea ohe guri hartan, gure sainduak galdu zuen bizia harat orduko.

Yaun-doni Bixintxo ehortzia ikan zen Valenziako ingurutan. Frantziako errege batek sethiatu eta hartu izan zuen, duela milla eta berrehun eta zenbeit urthe, Saragozako hiria, eta yabetu izan zen diakre sainduaren estolaz. Erleki preziatu hau aurkhitzen da Paristik berehala den San Germaineko elizan.

San Fabiene eta San Sebastiene

San Sebastiene seinlatu zen fedearen fagoretan; elizaren sustengua deitzen ere zuten. Sorthu izan zen Frantzian, Narbonnako hirian. Altxatua izan zen giriztinotasunean. Emetasunak, prestutasunak eta zituen bertze milla dohainek ezagut-arazi zuten (dio San Ambrosiok) enperadorean korthean. Bereganatu zuen Dioklezien enperadorearen fidantzia, eta egin izan zen haren goardeen buruzagitzat.

San Sebastiene martirioaren hirritsan bizi zen; ordean gordetzen zuen bere nahia. Hartu zuen eman zitzaion kargu ohorezkoa hobeki laguntzekotzat persekutatuak ziren giriztinoak. Etzitzen guphidetsten bere ontasunak eta bere egin-ahalak hek finkatzeko Jainkoaren alderako leihaltasunean. Giriztinoz betheak ziren presondegiak. Yasan-arazten zioztoten tormentek kordokatzen zuten hetarik zenbaiteen fedea; bertze batzu ekharriak ziren ukho egiterat gure erreljioneari begiratzekotzat bere biziak. San Sebastienek sustatzen zituen khar saindu batez batzuen eta bertzeen bihotzak, eta erakhartzen. zituen fermu egoterat bere fedean. Bera zohan hekin ondolik heien burreuen oinetarat, berak animatzen eta bortizten zituen gure erreljione sainduan azken hatseraino. Molde hontan ematen zen, egunoroz, bere bizia galtzeko menean nahiz salbarazi bertzeak.

Mark eta Marzelien Erromako bi presuna ohoratu izan ziren preso altxatuak giriztino zirelakotzat. Estiratu zituzten, eta hiltzerat zaramatzaten; ordean heien buraso, emazte eta ume oraino pagano zirenak eman ziren yuiearen oinetan, eta gibel-arazi zuten ilhabetz batez, bere othoitz minez eta nigar marrazkez, bi kondemnatu heien heriotzea. Zer etzuten egin ahaide desolatuek iharrostekotzat Marken eta Marzeliene fedea! ordean San Sebastien hitz sarkhorrek erakharri zituen leihal egoterat fedearen alderat: gehiago dena, konberti-arazi zituen hekin burasoak, emazteak era umeak; eta mintzarazi zuen muthu bat. Sendatzen zituen arimetako gaitzak bathaioaren bidez, eta gorphutzetakoak bere mirakui-luez.

San Sebastienek eragin zituen konbersionetan gehienik ederretsi behar duguna da Kromaze yuiearena. Kromaze hunek erakharri zuen bereganat Marken eta Marzeliene aita, yakitekotzat hea eskuratu zituen bere bi semeak, eta hea utzi zuten Jesu-Kristoren erreljionea. Zer espantimendu yuie haren baitan entzun zuenean bi kondemnatuak etzirela

batere erori bere familieen othoitz eta nigarretarat, ekharriak zirela gogotik pairatzerat heriotzea Jainkoaren ohoretan! Zer espantimendu oraino yuie beraren baitan yakin zuenean Marken eta Marzelienen aitak ere besarkatu zuela gure erreljione saindua! Buraso zuhur hark erran zion Kromazeri: milletan dohatsu gara ene semeak eta ni ezagutzeaz egia, eta Jesu-Kristoren errelliunea, ez denaz geroz, hartaz landan, salbamendurik. Yuieak erran zion: erhotu haiz naski zahartzerat: aita hark ihardetsi zion: ez naiz erhotu. Aitzitik, giriztino eginez geroztik hasi naiz zuhurtzen. Ez ahal da erhokeria handiagorik nik orai arteraino izan dudana, eta orai zuk duzuna baino. Baike, utzten duzu egia, eta yarraikitzen zaizko gezurrari; nahiago duzu bizi zenbait egun bakharrez, ezen-ez eternitate guzian. Yuieak erran zion aita hari: ezagut-araz diezadak bada egiatzko errelliunea Jesu-Kristorena dela. Bertzeak ihardetsi zioen: bai, ene yuiea, eginen dut zuk galdetzen duzuna baldin entzun nahi bagaitutzu ni eta Sebastien Jauna.. Etzen behar izan solas luzerik suntsi-araztekoztat yuiearen izpirituko ilhunbeak; laster ezagutu zuen fedearen argi salbagarria. Konbertitu izan ziren bera eta haren etxeko guziak; haren hamalau ehun gathibu ere izan ziren bathaiatuak, eta libertatean emanak.

Persekuzioea aitzinatuz zohan Erroman. Yuie konbertitu berria hiri hartaz kanpoan bizi zen utzirik bere kargua, eta bere etxea, zeina baitzen giriztino persekutatuena ihes lekhu. Nahiko zuten erakharri Sebastiene ere etxe bererat persekuzioea yabal arteraino; ordean Erroman gelditu nahi izan zuen gure sainduak giriztino presondegitan zirenen laguntzekotzat. Aita-sainduak eman zion hirian gelditzeko laudamendua. Beharrik zutela haren laguntza martiriorat kondemnatuak zirenek. Aiphatu dugun yuie konbertitu berriaren familia guzia kruelki izan zen tratatua. Batzuk ebakiak izan zituzten buruak, edo izan ziren bizirik ehortziak, bertze batzu izan ziren itzatuak, edo artikiak itsasorat.

Martir hek guziek Sebastien khar miragarriari zioten zor bere zoriona. Sebastienek yasan zuen berak ere handik laster martirioa. Berria hedatu zen konbertitzen zituela paganoak, eta gibelatzen giriztinoak adoratetik idolak. Erregek erakharri zuen bere aitzinerat gure gizon saindua; erran zion esker gabe izatea zela yautsarazi nahi izatea haren buruaren eta haren erresuma guziaren gainerat paganoek adoratzen zituzten idolen punimendua, eta hedatzea haren palazioraino erreljione berri bat, erresuma guziarentzat kaltiar zena. Sebastienek ihardetsi zion enperadoreari errespektuarekin, fagore handi bat zela harentzat eta haren erresumarentzat zerbitza zezan Jainko egiatzkoa eta bakharra; etzela printze batentzat halako irabazirik nola Jainko faltsoen arbuiatzea, ez eta halako zerbitzari

leihalik nola gauza guzien kreatzaille soberanoa adoratzen zutenak. Gaitzitu zitzaion Dioklezien enperadoreari Sebastien solas zuhurra; este karazi zuen zur bati, eta eman zuen manua hil zezaten fletxa kolpeka. Manu barbaro hau izan zen konplitua. Irena alhargunak nahi izan zuen ehortzi, ondoko gauean, gure sainduaren gorputza; aurkhitu zuen bizibizia, eta altxarazi zuen bere etxerat. Sebastiene, sendatu izan zenean, athera zitzaion biderat enperadoreari, eta erran zion: zergatik utzten zara itsutzerat? Nola eman dezakezu zure sinhetstea giriztinoen kontra erraten zaizkitzun gezurretan? Yakin ahal dezakezu ez direla zure etsaiak, eta hek direla zure zerbitzari hoberenak. On da yakin ezazun oraino laguntza handi bat aurkitzen duzula heien othoitzetan.

Dioklezien harritu zen entzuteaz gizon bat billa zadukana. Erran zion gure sainduari: hi haiz bada fletxa kolpez hil-arazi dudan Sebastien hura? Sebastienek ihardetsi zion: hura eta bera naiz. Jainkoak begiratu du ene bizia munduari emateko erakutsterat giriztinoen alderat egiten duzun inyustizia kruela: enperadorea eman zen egundaino baino sumindura handiagoan. Eho eta hil-arazi zuen, makillaz, Sebastien saindua. Haren gorputza Erroman aurkhitzen da.

Fabien Erromarra mirakuilluz izan zen altxatua aita-saindutasunerat: batzuk bat, bertzek bertze bat nahi zuten aita-saindutzat. Guziak laster konpuntu ziren ikhusi zutenean yautsten zerutik uso bat Fabien buruaren gainerat; ordu beretik abiatu ziren, boz batez, erraten Fabien izan behar zela aita-saindu. Fabienek egin zituen, bere egin ahalak ihes egitekoztat halako ohoreari; ordean ezin hartarik gibelatu zen. Fabien khar saindua seinalatu zen denbora guziez, eta beregainki bizitze gaixtoa zaraman aphezpiku baten alderat. Sainduki gobernatu zuen ondoan eliza, hama-hirur urthez: pairatu zuen martirioa.

San Nikolas Aphezpikua

San Nikolas Mirako aphezpikua, famatua da bere berthute distiosen eta bere mirakuillu handien ariaz. Patarra daritzon Asiako hiri batean sorthu zen. Aberatsak zituen burasoak, eta denbora berean, osoki pres-tuak. Etsitu zuten izateaz sekulan haurrik; ordean Jainkoak nahi izan zituen saristatu heien prestutasuna, eta egiten zituzten amoina handiak. Izan zuten haur bat zeruak sortzetik fagoratu zuena bere benedikzioe bereziez; ezen errana da etzuela hartu nahi bulharrik azte-azkenetan eta ortzilaretan. Iduri du barurtu nahi zuela azteko bi egun baten. Osaba zuen Mirako aphezpikua. Osaba, hau eskerren bihurtzen hari zela ikhusteatz primu bat bere familian, Jainkoak eman zion ezagutzerat haur hura izar arraiotsu bat izanen zela, eta argituko zuela mundu guzia bere bert-huteaz.

Burasoek eskolatu zuren arthoski Jainkoak eman zioten benedikzio-nezko umea. Nikolas gazteak laster ikhasi zituen haren adinari zagozkon gauzak, eta yarraiki zitzaion beregainki salbamenduko bideari. Etzuen, batere lakhet haurreen dostetetan; nahi bazioten atsegirik egin, eraman behar zuren elizarat. Miretsteko da borts urthetako haur batek izan zezan zuten bezainbat Jainkoaganako amudio, eta errespektu gauza sainduentzat. Eman zitzaion istudioari, eta nola izpirituz bethea baitzen, eta ez baitzuen deusere gazterik adina baizik, ardietsi zuen yakintasan hedatu bat. Haren saindutasuna emendatuz zohan gerotik gerorat. Ernetasun eta modestia hainitz aurkhitzen zen haren haitan, hargatik zen ere ekharria etsenplu-tzat. Galdu zituenean bere buraso maiteak, ikhusi zuen bere burua aberatstasun guzien erdian etzuen hargatik deusere galdu bere prestutasune-tik; aitzitik Jainkotiarrago agertu zen.

Gure saindua yakintsun zen Mirako aitoren seme batek largatu gogo zituela gaitiskirat bere hirur alaba ez izanez sortzeak ematen zion arabera-ko ontasunik hekin dohatzeko. Zer egiten du herstura hartan? Bethetzen du rnoItza hat urrez, eta artikitzen du gauaren erdian, eta ixillik, aita deso-latu haren gelarat. Zer nahikarazko espantimendu buraso harentzat aurk-hitzeaz bere alaba zaharrenaren ezkontzeko behar zen diru guzia! Ezkon-du zuen berehala, agindurik bere buruari probidentziak artha bera izanen zuela haren aizpez. Etzen tronpatu; ezen gure sainduak artiki zuen arrats hartan berean bertze haren bertze diru haren gelarat, eta ezkondu zen bigarren alaba. Aita dohatsu hark sinhetsi zuen errexxi dirua bietan egor-

tzailleak egorriren ziola oraino hirugarren alabaren dothea, eta nahi izan zuen ezagutu bere ungi egillea; hartakotzat eman zen zelatan. Niko-lasek artiki zuen, gau minean, hirugarren aldikotzat gela bererat, bere amoina. Buraso hura lehiatu zen harengana, besarkatu zuen, eta bihurtu ziotzon eskerrak egin zion laguntza miragarriaz: gure sainduak damu hartu zuen ezagutua izateaz: othoitztu zuen aita hura sekretuan idukitzeaz haren amoina. Aitoren semeak agindu zion etzela mintzaturen harengan-ik zuen fagoreaz; ordean ezin egon zen ixillik. Biharamunekotzat hiri guziak yakin zuen Nikolasek egin zuen karitate ohoragarriaren berria.

Jainkoak elizaren ohoratzekeo zadukan gure saindua. Mirako aphez-pikuak ezaguturik haren berthutea eta yakintasuna, eman zion apheztasu-na. Dignitate hunek eman zion distiadura berri bat haren merezimendu-ari. Debozionateak eraman zuen haren osaba aphezpikua lur saindurat, utzi-rik bere diozesa bere ilhobaren artharen azpian. Gure sainduak goberna-tu zuen diozesa hura hunenbat zuhurtzia eta edifikazionerekin non nahi-ko baitzuten ikhusi aphezpikutasunerat altxatua. Hil zitzaionean osaba, S. Nikolas urrundu zen hiritik beldurrez izenda zezaten aphezpikutzat. Deusek ere etzuen hala ikharatzen nola aphezpikutasuneko kargu eder eta pisuak. Iragan nahi izan zen Palestinarat, eta sarthu zeneko untzian, erran zion pilotuari xirimola, edo tenpesta izigarri hat altxaturen zela arte labu-rrik barnean. Hala gerthatu zen. Marinelek etsitu zuten biziaz: izan zuten errektorsu Nikolasen othoitzetarat. Othoitzean eman zen bezain sarri, aphazegatu zen fuerakana, eta edertu itsasoa. Ez da beraz miretsteko bal-din marinelek ezagutzen badute gure saindua bere patroitatzat, eta bere arartekotzat, eta othoitzten badute itsasoko hirriskutan. Ibilli ondoan Palestinan barna lur sainduen ikhusten, bihurtu zen Mirako hirirat ezagu-turik hala zela Jainkoaren nahia. Sarthu zen komentu batean, han iragate-ko, bere uztez, bere azken egunak ixiltasunean eta penitentzia dorphee-netan; ordean bertzetako zadukan probidentziak.

Hil zenean Mirako aphezpikua, probintziako aphezpikuak bildu izan ziren hiri hartarat izendatzekotzat haren ordaina. Hekin arteko saindue-netarik batek ikhusirik ezin konpunt zitezkeiela hautuaren gainean, erran zuen, sustatua zelarik izpiritu sainduaren kharraz, Jainkoaren nahia zela hauta zadin Mirako aphezpikutzat biharamunean elizan lehenik sarthuren zen aphez saindu bat. Nikolas gerthatu zen aphez saindu hura. Ethorri zen argitu orduko elizarat yakin gabe zer iragan zen aphezpikuen bilk-huan. Guziak loriatu ziren ikhusteatz Nikolas behar zela Mirako aphezpi-ku. Alferreran eman nahi zitzaion ihesari, hartu behar izan zuen, bere borxa, eta mundu guziaren bozkario handitan, zeruak harentzat zadukan

dignitatea. Izan zeneko kontsekratua, emazte batek eraman zion haur bat surat eroririk errea. Aphezpiku berriak etzuen egin gurutzearen seinalea baikik, eta haur hura biztu izan zen han aurkhitzen ziren guzien begietan.

San Nikolas lehiatu zen bereganatzerat egiazko aphezpiku bati dagozkon merezimenduak, eta ahalik hobekiena bethetzerat bere eginbide guziak. Aldareen oinetan zaramatzen gau gehienak othoitz egiten bereztat eta bere populuaentzat. Etzuen behinere ofrendatzen mezako sakrifizio saildua non etzuen kanporat erakutsten barnetik sustatua zen khar sakratua. Pobreentzat zituen bere ontasun guziak. Hura aurkhitu nahi zuenak elizarat, presondegitarat eta hospitaletarat egin behar zuen bide. Sarkhorra zen bere predikutan: haren diozesa azpikoaz gora itzulia izan zen urthe baten buruko. Barurtzen zen, bethidanik, aztean bietan, ordean aphezpiku egin izanez geroz, barurtzen zen egun guziez.

Saindu baten fermutasuna behinere ez da hala ageri nola erreljioenez dohanean. Martirioak etzuen batere lotsatzen gure Nikolas handia: arbuiatzen zituen paganoen dixiduak. Eman zuten burdinetan, eta egorri zuten desterrurat. Zer etzuen pairatu erreljioearen etsaieen partetik! Bihurtu zen denboraekin bere elizarat, eta erakutsi zuen egundainoko Jainkozko khar bera. Nork erran zenbat zituen urrikari dohakabeak! Solasean zatzala hiriko athean armadako hirur aitzindariekin, erran zitzaion hiltzerat zaramatzatela hirur presuna hobenik gabeak. Badoha, lehia guzien, bizia galdu behar zuten lekhurat: aurkhitzen-tu hirur dohakabeak begiak estaliak, eta burreua heien buruak ebakitzerat zohala. Ederrets dezagun gure sainduaren kharra! khentzen dio burreuari sabrea eskutarik, eta adi-arazten dio yuieari hirur dohakabe hek etzutela egin gaitskirik; abarizioak eta gaixtakeriak erakharri zutela hekin gal-arazterat eta merezi zukeiela berak izatea punitua. Yuiea beldurtu zen beretzat, eta eman zituen kondemnatu zituenak bere libertatean.

Mirako atheetan S. Nikolasekin solas egin zutenak izan ziren, zuzen kontra, akusatua eta heriotzerat kondemnatuak. Ezarri zuten bere fidantzia gure sainduaren arartekotasunean: etzuten izan urrikitzeko biderik. Konstantin enperadoreak egin zuen amets San Nikolas agertu zitzaioela, eta mehatxatu zuela zeruko zigorrada baldinetariak ez bazituen ematen hirur aitzindari kondemnatuak bere libertate guzian. Enperadoreak hautsi izan zuen hekin kontra ekharria zen sententzia kruela. Untzi bat ondorat zohan aldi batez, marinelek othoitztu zuten gure saildua izateaz hetaz urrikalmendu. Sarthu zen berehala unti hartan nihork ikhusi gabe, eman zen bera leman, eta eraman zuen Mirako porturat. Zenbat bertze mirakuillu handi etzuen obratu Nikolas sailduak! Jainkoak nahi izan zituen

khoroatu bere loriaz haren berthuteak, eta nekheak: yakintsun egin zuen bere heriotzeko egunaz eta orenaz: egin ziotzon populuari bere azken adioak. Hartu zituen sakramenduak, eta agertu zen deseantsuki bure Jau-naren aitzinerat. Thonba eder batean izan zen ehortzia, eta ilkhitzen zen handik ur mirakuilluzko bat eritasun guziak sendatzen zituena. Orai Italian aurkhitzen da San Nikolasen gorphutza. Ohoratua da manera berezi batean, eta obratzen du, egunoroz, zenbeit mirakuillu berri.

Yaun-doni Martia

Yaun-doni Martia Hongriako zen ethorkiz: idolatreak zituen burasoak. Aitak nahiko zuen gibelatu Jainkoa adoratzetik; ordean ezin egin zuen. Martin, haurdanik, bathaiatua izateko nahi handian bizi zen. Sarthu zen hamabortz urthetako enperadorearen zerbitzuan. Bizitze saildu bat zaraman hartu zuen ofizio lerragarrian giriztino etzen arren. Pobreen alderako karitateak egiten zuen beregainki haren berthute maitea. Sartzen zelarik Amiens daritzon Frantziako hiri batean, bathu zuen pobre eskaille bat, guzia bulhuzia, eta hotzak erdi hilia. Dirurik gabe aurkitzen zen, eta etzion bihotzak ematen utzteko pobre hura laguntza gabe. Erran behar da urrun hedatzen dela karitatea! Martinek hartzen du bere ezpata, egiten du bere kapa bi zathi, eta ematen dio haren erdia pobre urrikalgarri hari. Lagunek ikhusi zutenean Martin kaparen erdiaz estalia, abiatu ziren hartaz burlatzen; etzen bizkitartean egundaino izan orduan bezain berreginki emana; ezen kapa ondar hark ematen zion karitateari datxeikon distiadura guzia. Etzuen deusere galdu laguntza haren egiteaz, aitzitik zer etzuen irabazi? Jesu-Kristo agertu zitzaion, ondoko gauean Martini, erraten ziotelarik ingurutan zituen aingeruei: Martin, oraino bathaiatua ez denak eman darot yaunstura hau.

Martinen bihotza ezagutzaz bethea izan zen Jesu-Kristoren alderat. Eman zion bere gogoan utzi behar zuela lurreko erregeen zerbitzua sartzekotzat zerukoenean. Izan zen bathaiatua, eta galdegin zuen zerbitzutik atheratzeko laudamendua: galde hura egin zuen armada gudukatu behar zen denboratsuan. Erran zitzaion izitua zela, eta etzuela animorik utzi nahi zuenaz geroz gerlako ofizioa gudukatu behar zen orduan. Martinek ihardetsi zuen: begira nazazue hurbildik guduko eguneraino, eta eman nazazueke armada guziaren aitzinean; ez dut bertze harmarik nahi, baizik gurutzearen seinalea, orduan ikhusiren duzue animorik badudan, ala ez; ezagutuko duzue ez dudala etsaiaren, ez eta herioa beraren beldurrik; gauzak etzuen izan lekhurik. Etsaiek galdetu zuten bakea, eta bihurtu ziren bere herritarat. Eman zitzaion Martini armada utzteko laudamendua, eta yarri zen oso-oso Jesu-Kristoren zerbitzuan.

San Hilario Poitiersko aphezpikuaren saildutasunaren fama hedatu zen Martinen beharritat; yarri zen nausi handi haren azpian, eta aitzinatu zen berthutean. Jainkoak ezagut-arazi zion konbertitu behar zituela bere burasoak; eman zen beraz bidean bihurtzeko bere herrirat. Alpetako

menditarik iragaren zela erori zen ohoinen eskutarat; hetarik batek arraillatzer zioen burua, altxatu ere zuen besoa: dohatsuki, bertze batek begiraru zuen kolpe kruel hartarik. Ohoinek amarratu zuten gure saildua, eta eman bere arteko lagun baten goardiaren azpian; gaixtagin hunek galdegin zion Martini nor zen; Martinek ihardetsi zuen: ni naiz giriztino bat. Gaixtaginak erran zion: nonbeit zure beldurra ez bide da arina. Gure sailduak ihardetsi zuen: ene Jainkoa aurkitzen da behar ordu guzietan, eta ez dut egundaino izan orai baino beldur gutiago. Hunela mintzatzeko fermtasun laudagarriak hautsi zuen hura zaindu behar zuenaren bihotza. Utzi zuen ordu berean bere ofizio gaixtoa, eta sarthu zen fraide penitentzia egiteko.

Martinek konbertitu zuen bere ama, ez ordean aita. Ezin egundaino eskuratu zuen buraso zahar eta buru gogor hura. Ariena heretikoak bekaxtu zitzaizkon gure fedearen fagoretan agertzen zuen khar miragarriari; azotarazi zuten mundu guziaren bistan, eta khendu zuten aurkitzen zen lekhutik. Eman zen Milango komentu batean; khendua izan zen handik ere; sarthu zen mortuan, eta basa belhar xoilez bizi izan zen lekhu agor hartan. Denboraren buruan, bihurtu zen Frantziarat San Hilario bere nausi ohiarenganat; eragin zuen Poitiers hiritik hurbil komentu bat; sarthu zen bera ere han, eta bizi izan zen saildutasun guzian.

Hil zenean Toursko aphezpikua, artiki zituzten begiak Yaun-doni Martiaren gainerat haren izendatzeko hiri hartako aphezpikutzat. Guziek bazakiten ohore era handitasunen ihes zabillala: atherarazi zuten komentutik eri baten ikhusteko estakuruan, eta bortxatu zuten aphezpiku izaterat. Martinek ezinbertzez ikhusi zuen bere burua kargu handi hartarat altxatua. Bethetzen zituen zorrozki aphezpikutasunari datxeizkon eginbide guziak, eskasik batere egingabe fraide saildu batek konplitu behar dituenetan. Zenbat mirakuillu etzuen obratzen gure sailduak? Artiki-arazi nahi izan zuen lurrerat haritz lodi bat paganoek etsai gaixtoari konsekratua. Pagano batek hartaz burlatzeko erran zion berek ebakiren zutela haritz hura nahi balin bazuen hartu bizkarrean lurrerako zenean. Nola Jainkoa baitan fidantzia handia baitzuen gure sailduak, ihardetsi zion hartaz burlatzen zen paganoari eginen zuela hark zioen bezala, utzi ere zuen bere burua amarratzerat haritza erori behar zen lekhu berean. Giriztinoak ikharatu balin baziren beldurrez gal bere aphezpiku saildua, hala-hala, paganoak bozkario guzietan ziren uzte zutelakoan hiltzerat zohala zuten etsayik handiena. Yaun-doni Martiak etzuen egin eskua altxatzea, eta bere burua seinatzea baizik, haritz lodi haren gaineraterortzerat zohana erori zen bertze alderat; sendatu zuen lepradun bat musu emanik; aski zen uki-

tzea haren soinekoak, iskribatzen zituen guthunak edo letrak, edo haren etzantzaren lastoa, eta ordu beretik, sendatuak ziren gaitzik zaharkituenak.

Yaun-doni Martiak nahiko zuen ardietsi enperadorearen laguntza buru eta gudu emateko heretikoei; ordean enperadorearen emazteak etzuen utzi palazioan sartzerat. Zenbeit egunen buruan, iragan zen, aingeru baten manuz, goardiaria guzien erditik, nihork ikhusi gabe, eta hedatu zen enperadorearen gелarat: printze hark etzion egin, hastean, begitarterik batere; ordean ikhusi zuenean bere burua bet-betan suz inguratua, altxatu zen bere alkhitik, besarkatu zuen aphezpiku saildua, eta bihurtu ziotzon ohorerik handienak. Yar-arazten zuen bere mahainean, eta bere aldean. Ekhartzen ziotenean edateko basoa, eman-arazten zion lehenik Yaun-doni Martiari, berak haren ondoan edatekotzat. Aphezpiku sailduak gehiago zadukan bere diakrea ezen- ez enperadorea, printze hari baino lehen eskaintzen zion bere diakreari edateko basoa. Gure sailduaren egiteko moldea etzitzaion batere gaitzitu enperadoreari; etzuen aitzitik laudiorik baizen hartaz. Enperadorearen emazteak eman zion Yaun-doni Martiari othuruntza bat bere eskuz aphaindua, eta berak zerbitzatu ere zuen mahainean. Zer ikhusgarri aphezpiku pobre bat, arrotza, gaitski emana soinean zerbitzatu aurkhitzen da printzesa handi batez! Ala askotan, mundu huntarik beretik ohore hainitz baidarraio saildutasunari!

Yaun-doni Martia zuzentasuna bera zen; etzuen nihor arinki yuia-tzen eta kondemnatzen; nihork etzuen behinere ikhusi aserre, ez eta puntzu. Bethi orobat zen boz eta allegera. Etzen mintzo hitz edifikagarrienen errateko baizik. Entzun zueneko bazela zenbait eskatima haren diozesako eliza batean, zer lehiarekin etzen harat hedatu izpirituen baketzerat! Ezagutu zuenean gutitzen zitzaizkola indarrak, etzan zen ahoz gora lurrean ikhustekotzat hain maite, eta hanbat bilhatzen zuen zerua. Haren dizipuluak nigarretan zauden haren ingurutan: nahi izan zuten eman lasto guti bat haren azpian; ordean aphezpiku sailduak etzuen nahi laguntza arin hura ere: berantetsia zadukan bere Jainko maiteaz gozatzeko oren dohatsua, halarik ere, huna nola mintzatu zen, bihotza zerurat altxatzen zuelarik baldin, Jauna, ene populuak ene beharrik badu, ekharria naiz neke-hea yasaterat, egin bedi zure nahia. Jainkoak saristatu zituen gure sailduaren berthute miragarriak deithurik beregana.

Yaun-doni Martiaren gorputza egon izan da osorik, lau ehun urt-hez, Toursko elizan mundu guziaz ohoratua. Haganotek erre zuten ondikoz! erleki preziatu hura Toursko hiriaz yabetu zirenean. Gelditzen da oraino hiri hartan berean haren besoko hezurra.

San Agustin aphezpikua eta doktora

San Agustin aphezpikutasunaren ohorea, eta mundu guziaren argi distiosa, sorthu zen Afrikan. Patrize zuen izena haren aitak, eta Monika haren amak. Gaindi egina zen izpirituz: guti estudiatzen zuen lehenbiziko urthetan, halarik ere ikhasten zuen nahi zuen guzia. Ama sailduak egin zituen egin ahalak bere semea Jainko legean altxatzekotzat; ordean pasio- nek zoratua zadukaten Augustin handia. Etzuen bere burua baizik adit-zen. Libertate sobraniazko batek gaixtatu zuen haren bihotza: eman zitzaion arras libertinkeriari. Bere sor lekhuari egin zituen lehenbiziko eskolak. Egorri zuten gero Kartajerat. Ezagutzak egin zituen hiri hartako gazte bera bezalako deserregelatuekin. Ala gostatzen baitzitzaion Monika sailduaren errelijioneari ikhustez bere semea bide gaixtoan! Bere zor- mendu guziaren erdian, Augustin orhoitzen zen, noizetik noizerat, bere ama prestuaren hitz eta abisu zuhurrez, eta haren bihotz gaixtatua iha- rrosua aurkhitzen zen, denbora gutirentzat bazen ere. Bethidanik bazuen berthutearen alderako yaiduraren funts bat. Damu gaixtorik utzi zituela pasio- neak nausitzerat. Atseginekin irakurtzen zituen Zizeronen obra ede- rrak; ordean berak erraten daroku hetan ezagutzen zuela eskas bat zeina baida ez aiphatzea Jesu-Kristoren izena. Libertinkeriari emana denak erreki egiten dio prestutasunari ukho. Hala gerthatu zitzaion Augustini. Sarthu zen Manikeenak deithzen ziren heretikoen enganio galkhorretan, berak aithortzen zuelarik arren sentsu onaren kutsurik etzela heien arra- zoinamenduan.

Monika saildua etzen behinere baratzen Jainkoari othoitz egitetik bere semearen fagoretan; errekeritzen zuen urrikalmendu izateaz haren arimaz. Deklaratu zion bere bihotz mina aphezpiku saildu bati, zeinak kontsolatu baitzuen erraten zioela: zohazi, ene alaba, egitzu gerorat ere orai arteraino bezala, othoitzak eta nigarrak, eta ez da izanen errana galdu dela ume bat hanbat nigar gozo gosta dena. Ezin erran daite zenbateta- raino hedatzen zen Augustinen yakintasuna. Erhetorika irakhats zuen Erroman, Kartajen eta Milanen: bereganatzen zuen guzietan munduaren admirazionea. Sarthu zeneko Milango hirian, lehiatu zen ikhusterat Ambrosio hango aphezpikua. Gizon saildu hunek hartu zuen haren biho- tzaren irabazteko gai zen arraitasunarekin. Augustin bazabillan Ambrosio- ren predikutarat, eta laster sentitu zuen bere kontzientziako harra. Ordu- kotzat konfunditu zuen Manikeen arteko aphezpikurik famosena elkha-

rrekin izan zituzten solasetan: arbuaitzen zuen heresia hura. Oxala emazteki dohakabe batekin zaraman bizitze gaixtoak ez balu gibelatu besarkatzetik erreligione katolikoa; zakien arren hura zela bakharrik egiazkoa!

Monikak etzuen nihon sosegurik bere semea gabe; hedatu zen Mila-nat agian Jainkoarenganako zuela Anbrosio sailduaren laguntzarekin. Aurkhitu zuen bere seme maitea, ez, (egia da) pulunpatua lehen bezala Manikeeneen heresian; ordean oraino giriztino egin beharra. Amaren othoitz minek, eta Anbrosioren hitz sarkhorrek erakharri zuten Augustin handia solasean sartzerat Sinplizien zaritzon aphez prestu batekin. Sinpliziene mintzatu zitzaion zaraman bizitze gaixtoaz, eta konbertitzeko zuen premia handiaz. Kordokatua aurkhitzen zen Augustinen bihotza: bazakien, sentitzen ere zuen etzela bide onean; nahi zen konbertitu; ordean etzitzaion behinere finki lothzen obra handi hari.

Aliperen eta Augustinen adiskide Pontizien deitzen zenak, ediren zuen liburu saildu bat Augustinen gelako mahainaren gainean. Jainkotiarra zen adiskide hura, atsegin hartu zuen liburu on hura han edireteaz. Mintzatu zitzaion bi adiskide hei liburu saildu hark eragin zituen konbersione ederrez, ekharri ere zituen etsenplurik ukigarrienak. Pontizien bere etxerat bihurtu zenekotz, Augustin altxatu zen bere lekhitik bihotza graziaz sustatua zuelarik, eta erran zion Aliperi: zer hari gare, ene adiskide maitea? Zertan daramagu gure denbora? errana izanen da bada deuse-re ez dakiten batzu sarthuko direla zeruan, eta gu, gure yakintasan guziarekin lurreen herrestan ibilliko garela? Zer bada? zeren gu baino zuhurrago izan diren, eta zeren aitzindu gaituzten, hori izanen da arrazoin edo estakuru bat ez hei yarraikitzeke? Horrekin batean badoa, hitzik erran gabe, baratzerat; Alipek ere hartzen du bide bera, baratzearen bururat zirenean, Augustinek utzten du bere laguna, artikitzen du bere burua lurrerat, eta mintzo da hunela nigar marrasketan: *noiz arteraino, Jauna, noiz arteraino egorriko dut bada biharamunerat egun egin ahal dezakedana? Zergatik ez dut orai berean eginen bihar egin dezakedana?* Hitz hauk erratearekin entzun zuen zeruko boza bat zioena: *har zazu, eta irakur azu, har zazu eta irakur azu*. Augustinek ez du hain laster entzuten boza hura non altxatzen baida lurretik, eta baidoha Alipekana: hartzen du eskutarat adiskide haren aldean utzi zuen Yaun-doni Paulen guthuneen edo epistolen liburua, zabaltzen du, eta begitarat heldu zaizko hitz hauk: urrun zaite libertinkeriatik, plazer lizunetarik, eta eman zakizko Jesu-Kristori. Hura izan zen oren dohatsua Augustin bere konbersioneari finki lothu zitzaiona. Alipe ere itzuli zen, ordu berean, Jainkoaganat. Eraman ziotzoten bere berri

kontsolagarriak Monika sailduari. O! zer bozkario ama bihotz onetako, eta Jainkotiar harentzat!

Augustin urrundu zen hiritik largatzekotzat bere burua oso-oso othoitzari; yarraiki zitzaion Alipe bere adiskide maitea. Handik laster bata eta bertzeak errebitu zuten bathaioa Anbrosio sailduaren eskuz. Augustinek bazituen ordu hartan hogoi eta hama hirur urthe. Gaitz zitzaion mundu-pean salbatzea. Bilhatu zuen Afrikan lekhu gisako bat penitentzia, eta nigar egiteko bere bekhataez. Monika nahiko zitzaion yarraiki bere seme maite, eta egundaino baino maiteago zuenari; ordean Jainkoak deithu zuen beregana. Semeak minki auhendatu zuen bere ama maitea, hanbat nigar harengatik isuri izan zuena. Emazte saildu hura hil izan zen Ostia daritzon hiri batean. Handik hirur urtheen buruan, Augustinek nahi izan zuen konbertitu Hiponako hirian bere adiskide bat: hura zen aitoren seme handi bat, merezimenduz bethea, eta gure sailduaren galdea zuena. Balera Hiponeko aphezpikuak yakin zueneko Augustin hiri hartan zela, erran zion populuari bazuela aphez baten beharra bere eginbideen bethetzekotzat. Hiri guziak bazakien Augustinen berthutearen eta yakintasanaren berri, eta guziek hura nahi zuten aphezpikuaren aphez laguntzaille; ordean ezagutzen zuten gure sailduaren humiltasuna; beldur ziren beraz etzuela izan nahiko altxatua apheztasunerat. Zer egin zuten? hartaz yabetu ziren eliza bethean batere entzun gabe haren arrazoinak ez eta othoitzak. Augustinek eman behar izan zion bortxari amor: ordenatua izan zen aphez Baleria aphezpikuaz.

Gure sailduak eragin zuen komentu bat Hiponeko hirian: bildu zen harat mundutze handi bat batean bizitzerat pobrezian, barurean eta othoitzean. Explikatu zuen konzilio batean fedearen sinbola hunenbat yakintasanekin, non altxatu baitzuten, bere bortxa, aphezpikutasunerat. Heretiko guziak lastu eta ikharatu ziren entzun zutenean San Augustin aphezpiku zela: arrazoin ere bazuten; ezen yazarri zioten khar saildu batekin. Hartaz mintzo zen mundu guzia: orakle batentzat zadukaten bazter guzietan.

San Augustinen humiltasunak etzion deusere zor haren yakintasanari. Ez bide da gizonik hark baino gehiago beheratu duenik bere burua. Orhoitzen zen bere ez deustasunaz, eta etzitzaizkon behinere ahantzten bere gaztetasuneko zoramenduak. Humiltasunak erakharri zuen egiterat bere kofesioeen liburua: nahi zuen yakintsun egin mundu guzia bere gazte denborako flakeziez, eta suntsi-arazi bere saildutasunaren fama zuzenbidezkoa.

Hiponako hiria izan zen armada handi batez sethiatua. Baziren aphezpikuak bere elizak, eta populuak utzi zituztenak etsaieen beldurrez. Bertzela egin zuen San Augustinek, etzen behinere hastandu bere populu maiteaganik. Erakhartzen zuen bihotza Jainkoaganat altxatzerat; eta berak nigarretan zaramatzen gau egunak. Othoitzten zuen Jainkoa ez guphidetsteaz artzaina, eta begiratzeaz ardiak. Ezagutu zuenean hiria erortzerat zohala etsaien eskutarat, errekeritu zuen Jainkoa arren eraman zezan mundu huntarik ikhusi gabe egun dohakabe hura. Entzuna zan zen haren othoitza: hil izan zen etsaiak Hiponako hiriaz yabetu gabe. Hartu zituen sakramenduak fede bizienarekin, eta Jainkoaren alderako amudio khartsuenarekin. Haren gorputza Italian da, Paviako hirian.

San Frantzes Sales, aphezpikua

San Frantzes aphezpiku Jainkotiar eta khartsua, Saboyako etxe zahar eta ohorezko batetarik ilkhitzen zen. Sorthu zen Salesko yauregian. Bere amak altxatu zuen Jainkoaren amudioan, eta beldurrean. Laster seinalatu ziren seme miragarri haren berthute ederrak. Etzuen lakhet bere haur lagunon dostetetan. Erakutsi zuen, haste-hastetik, pobreen alderako urri-kalmendurik laudagarriena. Ematen ziotzoten bere atseginetako burasenganik izaten zituen diruak, eta ezin egin ziozoketenean bertze lagun-tzarik, khentzen zion bere buruari yanariaren parte bat hekin sokhorritzekotzat. Izpiritua bizia zuen, solidoa eta zorrotza berenaz, kortesa zen, eta ederki mintzo zen. Ez da beraz miretsteko baldin elizak zuen aphezpiku argituenetarik eta sainduenetarik izan bada.

Aita amek egorri zuten Frantzes eskoletarat Parisat. Ikhasi zuen izpirituaren argitzeko behar den guzia; etzuen gutiago ikhasi salbamendurat daraman bide dohatsua. Haren bizitze sainduak edifikatzen zituen eskoletako lagun gazteak, komuniatzen zuen zortzitik zortzirat, eta erabiltzen zuen larruaren gainetik ille latzezko athorra bat, edo zilizio bat, aztean hirur egunez. Botu egin zuen begiratzeko garbitasuna bere bizi guzian. Etsai gaixtoa bekaxtu zitzaion Frantzesen inozentziari; yazarri zion alde guzietarik. Azkenaz goiti, eman zion burutarat damnatuko zela, zer nahi egin zezan zeruratzekotzat. Ifernuko tormenteen orhoitzapenak lastu, eta ikharatu zuen gure saindua: nihon etzuen deskantsurik, eroria zuen bihotz guzia, hiratua zen gogoetarik ilhunenez eta desolagarrienez. Herstura urrikalgarri hartan zelarik, begiak hedatu zituen Birjina sainduaren imayina baten gainerat, eta erran zuen khar saindu batekin: aski dohakabea izan behar banaiz gabetua izateko Jainkoaz gozatzeko zorionaz mundu huntarik lekhora, nahi dut bederen izan, bizi naizeno, haren maitatzeko kontsolamendua. Othoitz labur eta bihotzetik heldu zen hunek suntsiarazi zituen sathanen tentamendu zoragarriak, eta erakharri zituen bakea eta fidantzia gure sainduaren bihotzerat.

San Frantzesek izan zuen bigarren asaldura bat haren berthuteari ohore egin zioena. Bere lagunek eman zuten behaztopatzeko biderik lerragarrienean. Yakin nahi izan zuten noraraino heltzen zen haren garbitasuna. Eraman-arazi zuren emazteki mundutiar, antzetsu eta debotaren itxura egiten zuen batenganat, eta utzi zuten harekin bekhoz bekho. Sathan baliatu zen kreatura dohakabe haren artifizio, eta itzuli gaixto guziez gure sainduaren alderat. Ederrets dezagun Frantzesen berthutea, ikhusi

zuenean ezin libra zezakeiela bere burua emazteki galdu haren persekuzionetik, etxatu zion itxendi bizi bat bisaiarat, eta eman zitzaion ihesari. Hasi zen ordudanik urruntzen geroago eta gehiago gazte lagunetarik, eta doblatzen bere penitentiiazko obrak.

San Frantzes izan zen altxatua ordena sakratutarat, eta aitzinatuz zohan haren prestutasuna. Abiatu zeneko predikatzen, hartaz zuen solas mundu guziak. Ez ahal da izan egundaino predikaririk hura bezanbat atseginekin entzun denik, eta hark bezanbat salbamenduko fruitu erakharri duenik. Hartaz errana da eskuratzen ziruela bihotzik gogorrenak, edo haren baitan seinalatzen zen saindutasunaz aldarean zenean, edo bere bokantza ederraz eta hitz sarkhorrez predikatzen zuenean. Nolakoa etzen haren Jainkozko kharra! Etzakien non bara; etzuen ezagutzen hirriskua proximoaren salbamenduaz zohanean, Heresiak desmasia handiak egin ziruen Saboyako probintzian eta inguruan. Lurrerat artikiak ziren elizak, komentak eta gurutzeak: zer bihotz min gure sainduarentzat! Nekheaz eta gizonen beldurraz gorago zen errelijioneari ekhartzen zion amudioa, yasatera: zagon idoi eta dorphetasun ethor ahal guziak sendatzekotzat Jesu-Kristoren elizari egin zitzaizkon zauri handiak. Emetasuna, pasientzia eta modestia ziren haren harma bakharrak; etzuen bertze deuseren beharrik Kalbinistei buru egiteko, eta gudu emateko. Eskuratzen zituen emeki-emeki hetarik thematuenak berak bere arrazoinamendu zuhurraz, eta bere itzeen gantzuduraz: horra zergatik erran izan duen Kardinale batek etzela gauza gaitza ezagut-araztea Kalbinistei ez dohazela bide xuxenaz; ordean San Frantzes Sales bezalakoa izan behar zela hekin konberti-arazteko.

Kalbinisten ministreak ziren gure sainduaren etsayik errabiatuenak. Debekatzen zuten, egin ahal guzian predikatetik Jaunaren hitz salbagarria; ordean alferretan hari ziren: bere kharrak bazaraman, San Frantzes guzietan predikatzerat. Askotan etzioten erran nahi leyorrik etxetan, eta iragaten zituen gau osoak oihanetan.

Saboyako aitoren seme batek ikhusirik heretikoek nahi ziotela San Frantzesen biziari, eskaini ziotzon laguntzak; ordean gure sainduak ihardetsi zion apostolu bezala, eta nihor gabe, sarthu zela herri hetan, eta hala nahi zuela egon. Haren obra miragarrien ospea hedatua zen alde guzietarat. Aita-sainduak gaztiatu zion heltzeaz Genevarat arrazoinatzekotzat errelijionearen gainean huanot famatu batekin; laster erakharri zuen ezagutzerat bere enganioa. Errana da etzirela zazpi katoliko baizik Thomango hiri guzian San Frantzes harat zenean, eta konbertitu zituela han berean sei milla arima, eta hirur hogoi eta hamabi milla alde hetako herri-

tan. Miretsteke da nola gizon bakhar batek egin ahal zezakeien hanbat konbersione, eta nola haren gorputzak yasaten zuen hanbat nekhe. Artha handi bat zuen erien ikhusteko; etzen gelditzen kofesatzetik ilhundu arteraino; berak zaramatzen sakramenduak eri gaitski zirenetarat, hain gogotik etxolarik eta bordarik erromesenetarat, nola palaziorik ederrenetarat. Pobreak eta aberatsak bat ziren harentzat; orobat zen humil, arrai eta khartsu guzien alderat.

Horra nolakoa zen San Frantzes Sales izan zenean altxatua aphezpikutasunerat. Aita-sainduak behatzen zion Saboyako apostoluar bezala; admiratzen zuen bere denborako argituenetarik bat bezala, eta ohoratzen zuen elizak orduan zuen saindurik handiena bezala. Yoan behar izan zuen Pariserat errelijioneko egitekoz. Erregek egin zion saindu bati dagokon begitarte. Ohoratu zuen bere estimuaz, eta bere fidantziak; eskaini ziotzon benefizio handiak, hala nola Parisko arxaphezpikutasuna; ordean etzuen nahi deusere halakorik, egia da bada erregeren alabak behartu zuela hartzerat haren lehenbiziko aumoniertasuna: eman ere zion diamant bat hagitz balio zuena erraten zioelarik: ematen darotzut diamant hau begiratzekotan ene amoreagatik. Gure sainduak ihardetsi zion: bai, ene printzesa, hitz emanen darotzut begiraturen dudala non ez duten pobrek hunen beharra.

Etsenplurik ederrenak eta predikurik sarkhorrenak aski izan ez balire bezala, San Frantzes Bisitazioneko Andre seroren fundatzaileak egin zuen oraino, eskal herrian, Filotea erraten diogun liburua, nahiz hil ondolan ere, arimak lagundu salbamenduko bidean. Liburu hura, merezi duen bezala, laudatua eta ederretsia da lekhu eta erresuma guzietan: halarik ere predikari zoro batek errateko hainitz aurkhitu zuen liburu saindu hartaz; gehiago dena erre zuen predika tokian berean. Gure sainduak yakin zuenean gauzaren berri; etzen batere lotsatu, eta erran zuen bere ohiko emetasun maitagarriarekin, atsegin zukeiela predikari haren bihotza balitz susstatua Jainkoaren amudio sainduaz, haren liburua khar biziez errea izanik heldu zen bezala. Gaizkitu zenean, mundu guzia lehiatu zen haren ikhusterat. Hauk izan ziren haren azken hitzak: ikhusten duzue nola naizen, ez dudala deuseren beharrik Jainkoaren miserikordia baizik; galde diozozue enetzat. Fidantzia oso bat dut haren bihotz ontasunean, denborak ditu egin izan diodala ene biziaren sakrifizioa. Hunela hil zen Lyongo hirian Genevako aphezpiku handia. Errespetatua zen populuaz, ohoratua printzeaz, maitatua Aita-sainduaz: erran dezakegu oraino estimatua zela bere etsaiez ere, diot heretikoez. Haren bihotza Lyongo Bisitazioneko elizan datza.

San Bernat, abadea

San Bernaten ospea hedatua da mundu guzirat; haren mirakuilluak ezagutuak dire bazter guzietan. Birjina sainduak ez ahal du izan egundaino hura baino zerbitzari leihalagorik eta khartsuagorik. Argitzen zuen mundu osoa, eta ohoratzen beregainki Frantziako eliza. Erresuma huntan eta Langrezko diozesan zen sorthua. Ethorki handitik zen: familia zaharrenetarik eta ohorezkoenetarik ilkhitzen zen. Bazituen zazpi haurride, eta itzul-arazi zituen Jainkoaganat guziak. Berthuteak odolak baino oraino gehiago ohoratzen zituen haren buraso prestuak. San Bernaten amak amets egin zuen (izorra zelarik) zakhur ttipi bat zakharkela bere erraietan fangaz hari zena. Ama hura lastua izan zen amets hartaz, eta kontsultatu zuen gizon Jainkotiar bat, zeinak erran batzior mundurat emanen zuen haurrak begiraturen zuela leihalki Jaunaren arthaldea, eta etzela baraturen oihu egitetik elizaren eta fedearen etsaieen kontra. Ama hark berak hazi zituen bere zazpi umeak. Maite zituen guziak; ordean egin zuen ametsak bazakharken maitatzerat bertzeak baino gehiago umerik gaztena, zeina baitzen gure saindua. San Bernat altxatua izan zen artha handirekin eta haren odolari zagokon bezain ederki. Egorri zuten eskoletarat; ikhasi zuen igurikitzekeo zen baino hagitz gehiago, eta zer bide etzuen egin bert-hutean! Hitz guti zuen, astiroki pisatzen zituen gauzak, eta lakhet zuen mundutik urrun bizitzea.

Ezin erran daite zertarainokoa heltzen zen San Bernaten debozio-nea Andre-dena Mariaren alderat; bere haurtasunean ere, aski zuen entzutea Mariaren izena yartzeko bozkario guzietan. Nahi zutenean gibelatu haurtasunari darraizkon huts xumetarik, aski zen Mariaren aiphamen bak-harra: nork izan du egundaino garbitasunarentzat gure sainduak bezanbat amudio? Zenbat asaldura, bizkitartean, etzuen yasan behar izan etsai gaix-toaganik! Haren berthutea behar zen ez erortzeko bathzen zituen behaz-topa lerragarrietan. Aldi batez, gerthatu zitzaion landatzea, aphur bat, uztekabea bezala, bere begiak emazteki baten bisaiarat, izan zuen hunenbat urriki flakezia hartaz non sarthu baitzen lephoraino bereganik hurbil zuen, eta erdi hormatua zen ur batean iraungitzekotzat lohikeria-ren sua, bere bizia beraren goztuz.

San Bernat etzen nahi bezain laster hastandu mundu-petik hobeki begiratzekotzat inozentzia. Sarthu izan zen pobreziarik handiena, eta penitentziarik dorphenak galdetzen zituen ordena garratz batean. Hasi

zen eskuratzetik, eta ordena hartarat erakhartzetik hogoi eta hamar aitoren seme, eta bere sei anaiak: sei haurridek ardietsi zuten burasoaganik komentuan sartzeko laudamendua. Aitaganik urruntzean hetarik zaharrena erran zion gazteenari utzten ziotzola bere ontasun guziak; haurride gazteenak ihardetsi zion: erran nahi da beraz zerua hartzen duzula zuretzat, eta utzten duzula neuretzat mundua. Ez naiz batere antolatzen horrela: anaia gazteen hunek egin zuen haren haurrideek egin zutena. Utzi zuen hark ere mundua. San Bernatek erakharri zuen oraino Jainkoaganat osaba bat, eta aitoren seme bat ospe handitakoa, geroztik aphezpi-ku izan zena. Gizon gazteek aski zuten entzutea gure saindua ukho egiteko munduari. Agertzen zenekotzat, amek gordetzen zituzten bere umeak, eta emazteek bere senharrak haren hitz sarkhorren beldurrez.

San Bernat lothu zitzaion fraide saindu bati dagokon bizitzeari ezin erran bezanbat kharrekin. Gogorki zebatzen zituen gorphutzekeo sentzu guziak, eta bazaraman penitentziaren dorphetasuna bidegabe egiteraino-koan bere osasunari. Othoitzean eta meditazionean zituen bere gogoia eta atsegina: hetan ikhasi zuen iskritura saindua hedadurarik handienean: berak ere erraten daroku etzuela izan liburu sainduak ikhasteko bertze nausirik baizik haritzak eta oihanak.

San Bernaten famak, eta haren hogoi eta hamar laguneen etsenpluak, erakharri zuten mundutze handi hat komentu bererat; lekhurik ez izanez heldu ziren guzientzat, emendatu behar izan ziren komentuak. Gure saindua egorria izan zen bere lagunekin lekhu izigarri batetarat, eta etzuen nihon han baino lakhetago. Egin izan zuten mortu hartan, ez nekhe handirik gabe, egoitza xume bat kapera batekin: eman zitzaion komentu berri hari Clairvauxen izena, eta San Bernat izan zen hango abadetzat ezagutua. Alferretan nahi zuen bere burua gorde, Jainkoak laster ezagut-arazi zuen munduaren argitzeko zadukana. Arima Jainkoaganat itzuli nahiak heldu ziren, osteka, San Bernaten gobernuaren azpian bizit-zerat. Aphezpi-kuak, erregeek eta printzeek Clairvauxerat zuten lehia kontseilluketarat.

Teszelin, San Bernaten aita, etzen bere semeak baino gutiago ekharria egiterat bere salbamendua; hura ere sarthu zen hek bezala komentu-ean, eta eraman zuen bizitze saindu bat Clairvauxen. Gure sainduaren arreba batek izan zuen bere anaia ikhusteko gutizia. Urrun da urrikitzeko izan baitzuen bere urhatsez. Haurride sainduaren Jainkozko solazek ukitu zioten bihotza; utzi zuen hark ere mundua, eta sarthu zen serora. Gauza miragarria! borrokan eta oinhaze-pean bizi zen gure saindua, eta bethi ezti, bethi arrai, bethi allegera ikhusten zen. Eri zen hurren bethi, hago-

randua zen haren gorphutz herbala, halarik ere zenbat obra handi etzuen egiten! Nork sinhets ehun eta hirur hogoi eta hamar komentu izan direla hark eraginak! zenbat konziliotan etzen aurkhitu elizaren argi bizi bat bezala! zenbatetan etzuen bakea eman handien, printzeen artean, armada beretan ere! zenbat heresia etzituen suntsi-arazi! Aski zuen agertzea, eta ordu beretik, heretikorik thematuenak garaituak, konfundituak aurkhitzen ziren. Bere ibiltze eta nekhe guzien erdian, ematen zuen, egun guzietan, meza saildua. O! nolakoa etzen Jainkoaren alderako haren kharra lekhu guzietan, eta bereziki aldarean! Gaizkitu zeneko, aphezpikuek, abadeek, fraidek eta ezin erran bezanbat munduk nahi izan zuten ikhusi guzien admirazionea egiten zuen gizon saildu hura. Hil zen hirur hogoi eta hirur urthetan, eta Clairvauxko elizan izan zen ehortzia.

San Dominika

Espanian sorthu zen San Dominika; argitu zituen bere dizipuluekin batean giriztino herri guziak, eta ikharan zaduzkan gure erreljionearan etsaiak. Etxe ohorezko batetarik atheratzen zen; ordean bere prestutasunak oraino ohore gehiago egiten zion, ezen-ez bere odolak. Haren amak egin zuen amets emanen zuela zakhur xume bat mundurat, zakhur hark izanen zuela argi bat zintzurrean suntsi-arazteko zat ilhunbe guziak. Ama hark laster yakin zuen zer erran nahi zuen haren ametsak; ezen agertu zitzaion saildu bat erran zioena haur bat izanen zuela giriztinoak argituko, eta eliza kontsolatuko zituena. Lehenbiziko urthetarik ageri zen zer izanen zen gure saildua ethorkizunerat. Bihotz onetakoa zen: bereganatzen zuen mundua bere arraitasun eta emetasunaz. Bazuen, bere baitarik, berthutearen alderako yaidura dohatsu bat; maitatua zen bere ahaide, eta ezagutzen zuten guzietan.

Osaba, eliza gizon batek, eman ziotzon San Dominikari lehenbiziko eskolak. Egorri zuten gero Palentziarat, ordu hartan Espanian zen eskolarik aiphatuenerat. Hunenbat ikhasi zuen non aurkhitu baitzen sei urtheen buruko, theologo handienetarik bat; erran dezakegu oraino hobeki ikhasi zuela zerurat daraman bidea. Barurtzen zen azteko zenbeit egunez, pairatzen zituen penitentziarik dorphenak; lurra zuen bere etzantza, eta othoitzean zaramatzen gau gehienak. Ez ahal da izan egundaino nihor hura baino atzarriagorik bere sentsuen gainean. Etzuen hedatzen behin ere begirik emaztekitarat. Ezagun zen haren modestiatik zenbateraino prezatzen zuen garbitasuna. Espainiako erresuma herstua izan zen gose-teaz. Zer parada eder seinalarazteko San Dominikak pobrentzat zuen urrikalmendua! Etzitzaion aski egiten zuela hei emateaz bere dirua, saldu zituen oraino bere liburuak, eta etxean zituen dirutzeko gauza guziak nahiz hek hobeki sokhorritu. Emazte batek galdegin zion bere laguntza libratzekotzat ume bat gathibusunetik, gure saildua etzen ahaletan kausitzen; ordean ederrets dezagun haren bihotz ontasuna. Bera nahi izan zen gathibu yarri ume haren ordaintzat. Hala eginen ere zuen ama hark ez balu hartarik gibelatu.

San Dominikaren karitatea etzen mugarriztatzen bakharrrik gorphutzeko beharretan, oraino gehiago heltzen zen arimakotarat. Donu eder bat zuen mintzatzeko, eta izpiritu sailduak zarabillan haren mihia: aski zen haren entzutea nahiz predikutan, nahiz solasean Jainkoaganat itzul-

tzeko. Hautsten zituen bihotzik gogorrenak. Eragin zuen lehenbiziko konbersioea izan zen aitoren seme gazte batena. Yaun hark egin zion ukho munduari, eta sarthu zen komentu batean; bere merezimenduek altxatu zuten denboraekin aitoren seme hura Kardinaltasunerat. Gure saildua konsultatua zen, gaztea zelarik, salbamenduko gidari zuhurren eta argituena bezala: behatzen zioten Espainiako orakleari bezala. Etzen lekhu batean egoteko egina; haren yakintasunak eta kharrak hedadura gehiago nahi zuten. Ibilli zen Espainiako probintzietan gandi predikatzen Jaunaren hitz saildua. Eskuratzen zituen bekhatoreak, eta suntsarazten zuen heretikoen phozoadura ondikozkoa. Elizak etziren aski handi idukitzeko San Dominika entzun nahi zuten mundu osleak, predikatu behar izan zuen plazetan eta landetan. Itsas hegian predikatzen hari zen aldi batez, piratak, edo ureko ohoinak, yabetu ziren hartaz. Idoiztatu zuten hitz minenez eta eho zioten gorphutza makillaz. Zer izan zen gure sailduaren mendekua? Barbaro hekin konbertitzeko hirritsa. Galtzerat zohan bere bizia, artikia izaterat zohan itsasorat ez balitz altxatu haize xirimola bat. Orduan barbaroak beldurtu ziren bere buruentzat; ezagutu zuten Jainkoaren punimendu bat zela aurkhitzen ziren herstura hura. Guziak eman ziren gure sailduaren oinetarat: agindu zuten konbertituko zirela, eta momento heretik edertu zen itsasoa.

San Dominika eramana izan zenean leihorreat, hasi zen egundaino bezala predikatzen hedatu zen Kastillan eta Aragonian barna. Zenbat konbersioe etzuen egiten lekhu guzietan! Erakhartzen zituen salbamenduko biderat populuak bezala, printzeak ere. Alfonze Kastillako erregea, San Louisen aitasoa, eman zitzaion alde baterat Jainkoari entzun zueneko gure saildua. Alfonze berak egorri zuen Osinako aphezpikua Frantziako erregegana galdetzerat ezkontzaz haren alaba Ferdinand Espainiako printzearentzat, eta eman zion aphezpiku hari San Dominika laguntzat. Langedok-etik iragatean, ikhusi zuten bihotz minekin heresiaz phozoatua zela probintzia handi eta eder hura. Frantziako erregek laudatu zuen Espainiakoaren galdea, egin zen ezkontza; ordean Jainkoak egorri zioen Frantziako printzesari eritasun labor eta bortitz bat berehala eraman zuena mundu huntarik esposatzeko astirik utzi gabe. Uztekabeko heriotze hark huntaraino zaurthu zituen Osmako aphezpikuaren eta San Dominikaren bihotzak, non ez baitziren bihurtu Espainiarat, eta hartu baitzuten Erromako bidea galdetzekotzat aita-sailduari Langedok-en predikatze botherea izan zuten aita-sailduaganik galdetzen zutena.

Ala urrikaltzeko baitzen Langedok guzia! Zer desmasia etzuen egiten heresiak alde hetan! sutan eta odoletan emanak ziren bazter guziak.

Lurrerat artikiak ziren elizak, ostikatuak gurutzeak, bekhokhia gora agertzen zen gaixtakeria; etzen gehiago predikatzen Jaunaren hitz saildua. Horra zertan zen Langedok-eko probintzia harat zenean gure saildua; ordean zer gabiamentu dohatsu! Azpikoaz gora itzuliak dire guziak. San Dominika etzen hain laster abiatu predikatzen non haren hitzeen gantzudurak, eta haren etsenplu ederrek urmariarazi baitzituzten heretiko guziak, erreberri-arazi elizak, eta konbertitu baitziren gure errelijioe sailduaren etsai gehienak.

Zenbait heretiko bere buruak yakintsuntzat eta Jainkotiartzat zadukatenek egin zituzten liburu gaixto batzu blasfemioz betheak Jainkoa beraren, Andre-dena Mariaren, eta sailduen kontra zaronsoenak. San Dominikak ihardetsi zioten hitzez eta iskribuz. Heretikoek etzakiten zer erran: arrazoinen orde, egin zuten bide gaixtakeriarat, eta mendekurat, galdegin zioten gure sailduari bere doktrina iskribuz: eman ziotenean eskutarat, iskribu hura izan zen irakurria heretiko guzien bilkhuan. Hek guzien artean etzen bakhar bat agertu deusetan ere kondomnatzen zuenik iskribu hura. Etzen ordean hon aski: histu behar zuten bere pasioea: hala egin ere zuten artikirik iskribu hura surat; ordean zer dire gizonen egin ahal guziak ez direnean Jainkoaren nahiaren arabera? Suak errespetatu zuen doktrina katolikoa zadukan iskribua. Heretikoek eragin zuten su biziago bat, eta gauza bera gerthatu zen, suak etzuen batere ukituko gure sailduaren iskribua. Iduri du halako mirakuillu batek behar zituela sar-arazi bere baitan heretiko guziak. Bizkitartean, o! itsumendua, bakhar bat ikhusi zen konbertitzeko zoriona izan zuena.

Heretiko bekhaitziek buzti zuten ur gisa batez hekin doktrina zoroa zadukan liburua begiratzekotzat, bere uztez, errea izatetik, eta erran zioten San Dominikari suak haren doktrina bezala heiena ere errespetaturen zuela, bazohazela frogantza egiterat. Gure saildua, eta mundutze handi bat bildu izan ziren ikhusteko heretikoek igurikitzen zuten mirakuillua. Artiki zuteneko bere liburua surat, ezagutu behar izan zuten bere ahalke-ria handitan, bere extrabagantzia. Suak etzuen guphidetsi heien liburua aitzitik urre izan zuen momento batez: gure sailduak artiki zuen orduan ere bere iskribua surat, eta egon zen khar bizien erdian, oso-oso su guzia iraungitu arteraino. Predikatu zuen Langedok-eko hiri gehienetan, eta egin zuen ezin erran ahal bezanbat konbersioe. Ordean bakharrak gertatzen ziren, heretikoen artean, Jainkoagana bihurtzeko zoriona zutenak. Andre-dena Mariak ikhusirik San Dominika bere zerbitzari leihalaren bihotz mina ez konbertitzeaz heretiko gehiago, agertu zitzaion berari, eta erran zion predika zezala arrosarioko debozioea, eta ordu beretik hau-

tsiko zirela heretikoen bihotz gogorrak. Gure saildua lehiatu zen obeditzerat: predikatu zuen othoitz salbagarri haren indarra, explikatu zuen nola eta zer xedatarat erran behar den arrosarioa. Laster ezagutu zuen debozione saildu hari datxeikon berthute miragarria. Kontsolamendua izan zuen ikhusteko, arte laburrik barnean, gutienerat ehun milla bekhatore eta heretiko Jainkoaganat itzuliak. Ordu hura izan zen arrosarioko debozionearen hastapena. Debozione hau hanbatenaz da prezagarria zenbatenaz yaits arasten baiditu zerutik benedikzionerik gozoenak. Harगतिक ere da den bezain ederretsia, eta pribilio handiz fagoratu.

San Dominika galdegina zen aphezpikutzat asko lekhurat, eta beregainki Frantzia. Ordean bertzelakoak ziren probidentziaren xede adoragarriak. Nahi zuen gure sailduak altxa zezan ordena bat egorriko zituena bere dizipuluak Jesu-Kristoren ebanyelioa predikatzerat, eta heretikoaren konbertitzerat. Iragan zen Erromarat Tolosako aphezpikuarekin. Aita-sailduak laudatu zuen ordena berri haren altxatzeko xede, eta manatu zuen gure saildua egiteaz berak, eta iskribuz ezartzeaz ordena hartan begiratzeko ziren erregela salbagarriak. Yakobinak deitzen dire ordena hartako fraideak. Ordena bat da elizari laguntza handiak eman diotzana. Handik athera izan dire sei aita-saildu, berregoi eta bederlatzi kardinale, hogoi eta hirur patriarka, hamabortz ehun aphezpiku, sei ehun arxaphezpiku, eta bertze doktor eta saildu hainitz eliza ohoratu dutenak. Frantzia Tolosan egin zen Yakobinen lehenbiziko komentua.

Luzegi laiteke xehatzea San Dominikaren mirakuillu guziak: trika gaiten hetarik zenbeit bakharretan. Erromako andre handi batek entzun nahi izan zuen gure sailduaren predikua, utzirik ume bat eri ohatua. Bihurtu zenean elizatik etxerat, ediren zuen bere haurra hilla. Andre hark ezarri zuen bere fidantzia gure sailduaren baitan: eraman zuen bere besotan haur hilla haren oinetarat: San Dominikak etzuen egin othoitz labur bat, eta seinatzea baizik, eta harturik haur hura eskutik, eman zion bizirik ama hari. Kardinale batekin solasean zagoela, erraten zaio bertze kardinale baten ilhoba hil zela zamaritik erortzearekin batean; ekhartzen dute berehala gorphutz hil hura San Dominikaganat, gure sailduak egiten dio Jainkoari othoitz, eta entzuna da: ilhoba hilla altxatzen da, eta eramaten dio bere osabari biztu delako berria. Hargin bat lehertua eta hilla datza murru baten azpian: San Dominikak egiten du othoitz harentzat, eta biziten da hura ere; ez da beraz miretstekoa hanbat obra espantagarri egiten zituen gizon saildu haren hitzek irabazten bazuten hanbat arima Jainkoaganat, eta eramaten bazioten zathi bat bere arropetarik, agertzen zenean munduaren arterat.

Nekheak eta penitentzien dorphetasunak hagarandu zuten San Dominikaren gorphutza. Laburra izan zen haren azken eritasuna; ordean osoki edifikagarria. Hautsaren gainean nahi izan zuen artiki azken hatsa. Hil izan zen berregoi eta hameka urthetan Bologna daritzon Italiako hiri batean.

San Frantzes

San Frantzesek egin izan du mundu guziaren admirazionea munduko ontasunentzat zuen arbuio miragarriaz. Elizako saildurik handienetarik da. Sorthu zen Asisa deitzen den Italiako hiri batean. Iduri zuen, sorthu zen oren beretik, Jesu-Kristoren bizitze sailduari nahi zitzaiola yarraiki guzietan. Salbatzaillea bezala Frantzes ere heia batean sorthu zen. Tratularia zuen aita, Bernadon zuen izena. Joanesen izena eman zioten bathaioan gure sailduari. Deithu zuten gerorat Frantzes, zeren arte laburrez ikhasi zuen frantzes erdaraz mintzatzen. Etzitzaiotan eman eskola handirik; abiatu zen gaztedanik tratuan. Bazuen izpiritu; ungi egin zen gorp-hutzez, eta bihotz on bat zuen. Urrikari zituen beharretan zirenak. Bereganatzen zuen bere arraitasunaz eta kortesiaz mundu guziaren amudioa. Yaidura gehiago zuen atseginentzat ezen-ez diruarentzat; ordean higu zuen libertinkeria. Bertze berthute guzien artean, karitatea zen haren baitan gehienik seinalatzen zena. Ezin eman ziozokon barneak pobre bat utzte egin gabe amoina. Egia da bada gerthatu zitzaiola behin utzte pobre bat, utztekerik bazen ere, egin gabe karitatea; ordean zer urriki etzuen izan! Abiatu zen berehala eskaille haren ondoan, eta eman ziotzon zituen guziak. Ordutik finki hartu zuen gogoan, agindu ere bazioen Jainkoari egiten ziotela amoina galdeginen zioten pobre guziei.

Tratuko barriadura etzagokun ungi gure sailduari, bertze zerbeit gehiagotako zadukan probidentziak. Asisako populuak izan zuen eskatima handi bat Perousakoarekin ethortzerainokan elkharri lothzerat. Frantzes etzen gutienik agertu bere zuzenen alde. Eman zuen erakutsterat bere animoa; ordean hartua izan zein, eta egon zen urthe baten inguru Perousako presondegian. Hura izan zen ordua hasi izan baitzen higuntzen mundua. Ilkhi zenean presondegitik, eragin zuen soineko eder bat: yauntsi zuen bezain sarri, bathu zuen aitoren seme pobre bat erromeski emana. Bihotzak gaindi eginik, eman zion bere soineko ederra, eta hartu zituen ordainez, bertzearen arropa txarrak. Ondoko gauean ikhusi zuen ametsetan palazio eder bat arma distiosez bethea, eta arma hek ziren zigillatuak gurutzearen seinaleaz. Iratzarri zenean, hartu zuen amets hartarik Jainkoak gerla-gizon handi bat egin nahi zuela hartaz. Sinhetste hartan sarthu zen erregeren zerbitzuan; ordean Jainkoak egorri zion bigarren amets hat ezagut-arazi zioena bihurtu behar zela Asisarat, eta etzuela behar zerbitzatu hartaz landan bertze nausirik. Frantzesek konprenitu

zuen ordu hartan, hark egiteko zuen gerla izpirituala zela bere burua, eta bere pasioneak zituela bere etsaiak. Bihurtu zen bere sor-lekhurat: utzi zituen alde baterat tratua eta gerlako ofizioa yarraikitzekeztat bakharririk Jainkoari: egin zituen bere egin ahal guziak, ezagutzekeztat probidentziak zer galdetzen zuen harenganik.

Kamariz zolhan aldi batez, bathu zuen lepradun bat, era haren gaitz itsusiak nahasi zion barne guzia; ordean orhoitu zen Jesu-Kristo zerbitzatzeko, behar zuela lehenik bere burua garaitu; yauntsi zen beraz zamaritik, besarkatu zuen eri hura, eta eman ziotzon, zituen diru guziak. Etzen bain laster igan zamarirat non lepradun hura suntsitu baitzen bet-betan. Gertakari hunek gehiago baizik etzuen ukitu gure sailduaren bihotza. Yarli zen osoki perfekzionerat daraman bide dohatsuan; etzuen ordutik nihon lakhet, lekhat, othoitzean, eta mundutik urrun bizitzean. Nigar marrasketan zagoela bere bekhatu iraganez orhoitzean, agertu zitzaiotan Jesu-Kristo gurutzean hil izan zen estatu berean. Ikhusgarri ukigarri hark hunenbat iharrosi zuen Frantzesen bihotza non ezin bara baitzetzakeien bere auhenak eta nigarrak Salbatzaillearen pasionea aiphatzen zuen aldi guzietan. Sustatua aurkhitzen zen khar saildu batez, nahi izan zitzaien yarraiki Jesusen pobreziari eta sofrikariei. Etzuen halako atseginik nola pobreekin eta lepradunekin ibiltzea. Erromako eliza batetarik ilkhitzen zela, bathu zuen pobre multzo bat karitatea galdetzen zutenak: fagoratu zituen bere diru guziez: etzen hartan gelditu: erran ziotzan erdi bulhuzia zen pobre hetarik bati bere soineko ederrak, eta berak yauntsi zituen haren arropa txarrak. Gure sailduak iragan zuen egun hura guzia pobreen baltsan zir-zilla zarioela. Supherra zen berenez, eta ederki agertu nahia. Ordean hain ungi zebatzen zuen urgilleria non iduri baitzuen berekin ekharri zituela mundurat humiltasuna eta pobreen alderako amudioa.

San Frantzesek, othoitzean zatzala San Damienen elizan, zeina baitzen erori hurrena, entzun zuen boza bat gurutzefikatik heldu zela ziruriena: boza hark erran zion antolatzeaz eliza hura. Gure sailduak uzte izan zuen Jainkoa bera mintzo zitzaiola. Lehiatzen da obeditzerat; badoha bere aitaren etxerat, hartzen-tu zenbeit oihal peza, saltzen ditu hek zaramatzen zamariarekin batean, eta badoha San Damieneko elizaren artha zuen aphez batenganat; othoitzen du eliza gizon hura errezibitzeaz bere etxean bera eta elizaren antolatzeke ekhartzen ziotzon diruak. Aphez hark hartu zuen arraiki bere etxerat gure saildua; ordean, diruaz bezanbatean, etzuen nahi izan eskutarat hartu. Frantzesek utzi behar izan zuen diru hura leiho baten gainean: iragan zituen ondoan zenbait egun aphez prestu harekin othoitzean eta penitentzian, ikhus zuen urrundunik

bere aita fulian heldu zela hura zen etxerat, gorde zen berehala beldurrez erran bide gehiago bere burasoaren aserradurari. Athera zen laster gordea zagon lekhutik, eta agertu zen Asisako karriketari guzia desegina, eta bertze bat egin. Iduri zuen burutik arindua; ondotik zarraizkon haurrak bur-latzen zirelarik hartaz. Aitak ikhusi zuenean bere semea planta hartan, erakharri zuen bere etxerat, yazarri zion bortitzki, eta eman-arazi zuen lekhu barne batean erhotu izan balitz bezala. Aita hura ilkhi zen bere etxetik, bere egitekoz, zenbeit egunentzat. Amak eman zion, arte hartan, Frantzesi etxetik atheratzeko libertatea: gure sainduak egin zuen berehala bide San Damieneko aphezaganat. Aitak, bihurtu zenean etxerat, aurkhi-tu zuen bere semea eskas; haren galtzeaz baino min gehiago zuen bere oihal pezeen galtzeaz. Abiatu zen bere semearen ondoan. Frantzes athera zitaion bera biderat animo saindu batekin, eta erran zion: hobeki naiz Jainkoarena ezen-ez zurea. Hura da bakharra zerbitzatu nahi dudana. Ez duzu zeren kondatu gehiago ene gainean. Nausi handiago baten zerbitzuan edireten naiz. Aitak ihardetsi zion: horletan bihur diezadazu ene dirua, eta zato aphezpikuaren aitzinerat zure zuzenean desmetimendua egiterat. Frantzes gogotik erori zen aitaren nahirat: agertu zenean aphezpikuaren aitzinerat, utzi gabe aitari mintzatzeko astirik, khendu zituen soinean zituen arropak, eta bihurtu ziotzon bere aitari guziak: etzuen deuse-re begiratu beretzat baizik gorphutzean zakharkeien zilizioa, edo ille latzezko athorra. Erran zion bere burasoari: orai arteraino deithu izan zaitut ene aita, hemendik aitzinat fidantzia gehiagoekin erranen dut: gure aita zeruetan zarena. Aphezpikuak atsegin hartu zuen Frantzesen egiteko moldeaz: besarkatu zuen amultsuki, eta egorri zuen San Damienekat, emanik bere benedikzioa.

Ordu hartan Frantzesek hogoi eta bartz urthe zituen: hautsi zituen allegeraki munduarekin lothua zadukaten lokharri guziak, eta abiatu zen mortuan barna kantatzen zituelarik bidean Jainkoaren laudorioak. Iragaten zela oihan batetarik, erori zen ohoineen eskutarat. Zehatu zuten dorp-heki, artiki ere zuten elhurrez bethea zen zilho baterat. Zer bozkario gure sainduarentzat paira ahal izatea Jesu-Kristoren ohoretan! Haurreko adiskide batek ikhusi zueneko Frantzes Gubbio daritzon lekhu batean, erakharri zuen bere etxerat, eta eman zion tunika txar bat estalkitzat. Gure sainduak zerbitzatu zituen hospitaleko lepradunak; hobeki garaitzekotzat halako erien zerbitzatzeko barnetik zuen desgustua, besarkatu zuen heterik gaitzaz maldatuena, eta eri urrikalgarri hura sendatu zen ordu hartan berean.

Frantzes orhoitzen zen bethi San Damieneko eliza antollatzeko Jainkoak eman zion manuz. Bihurtu zen Asisarat, egin zuen eske bat obra hari lothzekotzat. Hari zen bera ere lanean harginak bezala. Eliza hura allogatua izan zen arte laburrez. Lurrerat zohan hurren Porzionkula zaritzon Andre-dena Mariako eliza, nola ezin erranezko debozione bat baitzuen gure sainduak Jainkoaren amarentzat, hartu zuen eliza haren altxatzeko xedea, eta konplitu zuen bere nahia bere nekhearen eta eske baten bidez. Asisatik lekhoa laurden bat ahal da eliza hartarat. Eliza hartan ardietsi zituen Frantzesek fagore guziz miragarriak: eliza hura da oraino haren ordenaren ethorkia bezala. Egun batez, meza entzuten hari zela Porzionkulako elizan, entzun zituen ebanyelioko hitz hauk: *ez dezazula izan ez urrerik, ez zilharririk, ez eta bertze diruririk. Bidean zohazenean ere ez dezazula izan ez zakhurrik, ez soineko aldatzekorik, ez oinetakorik, ez eta makillarik.*

Frantzesen bihotza sustatua izan zen momento hartan perfekzioerak heltzeko kharrik bizenaz. Ezagutu zuen ebanyelioko hitz hetarik Jainkoak zer galdetzen zuen harenganik. Khendu zituen berehala bere oinetakoak, artiki zuen bere makilla, eta ukho egin zitoten bethikotzat urrearri eta zilharrari. Etzuen begiratu bere tunika baizik; khendu zuen orobat bere gerriko larruzkoa, eta hartu zuen soka bat ordaintzat. Eman zen gero predikatzen. Nola haren etsenpluak haren hitzeen arabera baizik, egin izan zuen ezin erran bezanbat konbersione. Mundu guziak ederretsten zituen haren prediku gozoak; etzuten baitezpadako edergailurik, ordean solidoak ziren eta sarkhorrak. Batzuei etzitzaien aski zela haren entzutea: nahi izan zitzaizkon yarraiki hark hartu zuen zeruko bide dohatsuari; ontasun guziak utzirik, yarri ziren haren gobernuaren azpian. Lehenik, izan zituen hirur dizipulu. Heldu izan zenean hamabitaraino, egin nahi izan zuen hek guziez gorphutz bat bezala. Aphezpikuak eman zaroen guziei predikatzeke botherea, eta bere benedikzioa.

San Frantzes ibilli zen bere dizipuluekin, herriz herri, predikatzen ebanyelio saindua. Zenbat konbersione etzuten egin bazter guzietan! Horra nolakoa izan zen gure sainduaren ordenaren hastapena. Ordena bat da elizari hainitz doktor, martira eta saindu eman diotzona. Emendatu zirenean San Frantzesen dizipuluak, Asisako aphezpikuak nahiko zuen yabe zadin zenbeit ontasunez hek guzian hazteketzat. Ordean gure sainduak etzuen nahi bertze ontasunik baizik probidentziatik eta giriztinoen karitatetik ethorriren zirenak. Aita-sainduak etzion eman nahi izan San Frantzesi bere ordena altxatzeko laudamendua. Damu hunek etzuen lotsatu haren bihotza; eman zitzaion othoitzari. Aita-sainduak, ondoko gauean egin zuen amets batetarik lekhora, erakharri zuen Frantzes bere

aitzinerat: ezagutu zuen haren hitzetarik saildu handi bat zela, besarkatu zuen, eta eman zion gogoan zarabillan ordenaren altxatzeko laudamendua.

Ez ahal da nihor egin dukenik San Frantzesez baino penitentzia gehiago. Bere nekhe guzien erdian, barurtzen zen egun guziez. Etzuen yaten hurren behinere deusere errerik. Aurkhitzen bazioen bere yanari gusturik, ematen zion hautsa gainetik. Dorpheki zakharkeien bere gorphutza: lurra zen harenetzantza harria haren bururdia. Tunika ihetxi bat zuen soinekotzat urtheko denborarik gogorrenetan ere. Etzen hurbiltzen surat negurik bortitzenean. Aski zitzaion haren bihotza berotzen zuen zeruko sua. Predikatzen eta erien zerbitzuan zaramatzen egun osoak, eta gauen parterik hoberena gurutzefikaren, edo sakramendu sailduaren zinetan: eta nola! nigarrrik kharatsenetan. Ez bide da izan gizonik San Frantzes baino humillagorik. Zertutik zituen grazia seinalatuen erdian, iduritzen zitzaion hura zela lurraren gainean zen bekhatorerik handiena. Ezin erakharri zuten aphez izaterat, lurreko xixaria baino zerbait gutiagokotzat zadukan bere burua. Zenbat mirakuillu etzuen obratzen! Sendatzen zituen eriak, biz-arazten hillak.

San Frantzes egun zen eri bi urtheen ingurua. Eraman-arazi zuen bere burua Porzionkulako komenturat. Harat zenean, erran zioten bere dizipuluei khen ziozotela bere tunika, eta eman zezatela lurraren gainean hiltzekotzat ahalik pobrekiena, Jesu-Kristo gurutzean hil izan zen bezala: dizipuluek egin zuten bere nausiaren nahia; ordean goardianoak eskaini ziotzon tunika xahar bat eta soka bat, erraten zioelarik etziotzola beretzat ematen, eta har zetzala obedientzia egiteko. Orduan gure sailduak hartu zituen. Ikhusi zituenean bere dizipuluak nigar marrasketan, altxatu zituen eskuak zerurat: gomendatu zioten hertsiki Jainkoaganako amudioa, leihaltasunik handiena begiratzeko ordenako egin bideak; gomendatu zioten bereziki pobrezia, eta izateaz sinhetste itsu bat eliza katolikoa. Gomendatu zioten oraino amudio khartsu bat Birjina sailduaren alderat: gomendio hautarik lekhora, San Frantzesez othoitztu zuen Jainkoa arren benedikta zetzan haren ume maite guziak, eta balia zakioten aitatatzat. Hil zen berrogoi eta bortz urthetan, hitz hauk ahoan: athera zazu Jauna, ene arima gorphutz huntako presondegitik. Gure sailduaren gorphutza ehortzia izan zen lehenik San Damieneko elizan; eramana izan zen gerorat, zeremoniarik ederrenean Asisarat bathaiatua izan zen elizarat.

San Louis Frantziako Erregea

Louis bederatzigarrena bide da Frantziak izan duen errege handienetarik, eta saildu guti bide da elizak hura baino gehiago ohoratzen duenik. Sorthu zen Poissy daritzon herrian, eta berekin ekharri zituen mundurat Jainkoaren araberrako errege bat izateko behar ziren dispoziore dohatsu guziak. Aurkhitzen ziren haren baitan bertutearen alderako yaidurarrik handiena, eta bihotz ontasun bat nihon pare guti zuena. Erregina Blanca zuen ama; printzesa hura bethea zen izpirituz eta errelijionez. Berak nahi izan zuen altxatu bere semea lehenbiziko urtheetan. Ama prestuak irakhatsi zion obeditzen Jainkoari hasi baino lehen gizonen manutzen. Hameka urthe zituen Louisek aitak utzi zioenean, hiltzerakoa, bere khoroa amaren tuturkoaren azpian. Amak sakrarazi zuen errege gaztea Rheimsko hirian; ikharan eta errespestuan zaduzkan Chanpagnako eta Bretaniako konteak, eta hekiekin bat eginik, erresumaren gobernatzeko moldearen kontra altxatu nahi ziren guziak. Printzesa hark begiratu zuen bere zuhurtziaz eta fermutasunaz Frantzia guzia bakean eta sumetimentuan, gure errege hel arterainokoa berak gobernatzeko adinetarat. Deusere etzuen guphidetsi altxatzekotzat bere semea Jainko legean: etzi-tzaion baratzen erratetik zenbat maite baitzuen ere, nahiago zuela gal zezan bizia ezen-ez inozentzia. Amaren hitz salbagarriek sor-arazi zuten haren bihotzean bekhatuaren alderako higuntzarik handiena, etsenplu huntarik ageri den bezala. Galdegin zion, egun batez, bere fidantziaz ohoratzen zuen Joinvilla Jaunari zer zuen nahiago, ala izatea lepratsu, ala bekhatu mortal batez hobendun: bertzeak ihardetsi zion lanhoki nahiago zituzkela ehun bekhatu mortal kontzientzian ezen-ez lepra gorphutzean. Solas hau gaitzitu zitzaion errege gazteari; erran zion, mindurik Joinvillari: ematen duzu ezagutzerat ez dakizula zein zorigaitz handia den Jainkoarekin gaitzirizkoan bizitzea: yakin ahal dezakezu bada bekhatu mortal bakhar bat gaitz ikharagarriagoa dela munduko gaitz guziak elkharren gainzka emanik baino.

Errege gazteak lakhet zuen ebanyelioko maximo saildutan: heien arabera erregetatzen zuen bere bizitzea. Zebatzen zituen pasioneak sortzen ziren bezain laster. Eman zion ihizirat eta arrantzarat; ordean hama-bortz urthetarat heldu zenekotzat, utzi zituen bata eta bertzea. Othoitzean eta mortifikazionean edireten zuen bere atsegin bakharra. Elizan zaduzkan modestiak eta debozione miragarriak erakharri zuten korthe

guzia Jainkoagana: haren etsenplu ederrek ukitzen eta bere baitan sarazten zituen libertinak berak.

Louisek arthoski bethetzen zituen erreligioneko eginbideak bezala, errege handi bati dagozkonak ere. Miretsteko da nola ikhasi zuen zakien bezanbat, hain gaztea zelarrik. Haren yakintasuna seinalatzen zen iskributan, armadetan eta gauza guzietan. Ederki mintzo zen latinez, bakharrak ziren arren denbora hartan erdara hura zakitenak. Othoitzean eta erreligioneari zaronsetenetan zaramatzen erresumaren gobernuak utzten ziotzon arte libro guziak. Etzituen oraino hamalau urthe eman zenean bere armadaren buruan suntsi-araztekoztat haren kontra altxatu zirenak. Sethiatu eta hartu zuen, neguaren bihotzean, hiri bat ezin hartuzkoa zadukaten: etsaiek galdetu behar izan zuten bakea, eta erresuma yarri zen leheneko deskantsuan.

Errege bihurtu zenean Parisat, eman zituen bere debozionarioen seinale berriak. Eragin zituen komentuak, hospitaleak eta asko bertze fundazio eder. Maitatua eta estimatua zen dela gerla-gizonez, dela populuz; bereganatzen zuen mundu guziaren admirazionea. Ala eder baitzen ikhustea hemezortzi urthetako errege bat hain minbera zuena kontzientzia, eta hain prestua kortha distios eta lerragarri baten erdian! Etzen nihoiz bozago eta allegerago nola yustizia bihurtzeko parada zuenean, eta lagun ahal zezakeienean populua. Pobreak zakharskeien beregainki bihotzean; hazten zuen hetarik multzo bat bere palazioan, eta berak zerbitzaten zituen mahainean. Kharra zatxeikon erreligionearen alderat zuen suari, etzen sinatzen Louis Frantziako erregea; bainan bakharrak Louis de Poissy, zeren lekhu hartan izan zen bathaiatua.

Louis ezkondu zen Probenzako kontearen alaba berthutezkoarekin. Erregelatu zuen bere palazioa familia guziei etsenplurik sailduena emateko molde edifikagarrian. Khendu zituen bere palaziotik edergaillu sobraniazkoak: utzi zituen orobat dostagaillu inozentekak lothzekotzat penitentziarik garratzenari. Hartuak zituen bere othoitzeen mugak. Erraten zuen, egun guzietan, aphezak bezala, ofizio dibinoa. Bere lan guzien erdian, hartzen zituen arteak adoratzekoztat Yaun handia, eta ikhustekoztat hospitaletako pobreak. Deboziora berezi bat zuen Andre-dena Mariaren alderat, etzuen egunik iragaten harengat altxatu gabe bihotza. Den hobekiena konpuzten zituen Jainkoarenganako kharra eta erresumako egiteko handiek galdetzen zuten artha zorrotza. Eta noiz ikhusi da Frantzia haren denborako dohatsutasunean eta distiaduran! Lusignan Marchako konte eta printze ezin egona, bat eginik angelesekin, nahi izan zen yabetu Frantziak harturik armak bere errege zuzen bidezkoaren kontra;

ordean alferretan izan ziren haren egin ahal guziak. Louisek bildu zituen berehala zenbeit tropa, eman zen bera heien buruan, iragan zuen arribera bat ahur bat yendeekin; eman zion gudu armada handi bati, zeina manatua baitzen Angeleterrako erregeaz. Louise animoa seinalatu zen huntarainokoan non errege etsaia eman behar izan baitzitzaion ihesari, eta iragan baitzituen bi egun yateko astirik hurren hartu gabe, beldurrez eror frantzesen eskutarat. Marchako kontea eta haren esposa eman ziren erregeren oinerat grazia galdez, eta izan zuten barkhamendua. Errex zen ordu hartan Louisentzat yabetzea Angeleterrak itsasoaz alde huntarik zituen lur eta ontasun guzietan; ordean gure errege saildua etzen eman halako eginbidetan: aski iduritu zitzaion khentzea bere erresumatik etsaia, eta utzi zuen bakean.

Gerthatu zen gosete handi bat Frantziako zenbeit probintzietan; orduan ere Louis aita on bezala agertu zen: erakharri zuen bihitze handi bat eskasian ziren lekhutarat, eta hedatu zituen oraino amoina handiak pobretarat. Itsasoaz bertze bazterreko mandurel batzuen erregeak entzuen zuenean San Louisek gudu eman nahi zaroela Mahometanei, edo Turkoiei, egorri zituen, ixillik, bi gaixtagin Parisat hil-araztekoztat Frantziako erregea: San Louisek yakin zuen zer iragaten zen; har-arazi zituen bi gaixtaginak; ordean etzituen gal-arazi; aitzitik egorri zituen emaitzeekin: horra nola egin zuen bizia berari eraman nahi ziotenean alderat.

Louise saildutasunaren, zuhurtziaren eta animoaren berria heltzen zen bazter guzietarat. Haren amudioaren eta fagoreen ondoan zabiltzen lekhurik arrotzenetako printzeak. Laguntza beharrean aurkhitzen zen Konstantinopleko enperadorea. Ala finki hartu baitzen bereganatzekoztat San Louisek bihotza! Agindu zion Jesu-Kristoren elhorrizko khoroa. Zer bozkario gure sailduarentzat! Lagundu zuen berehala, diruz eta gizonez enperadore hura. Athera zuten erleki preziatu hura bahikundez zadukaten Veniziarren eskutarik, eta ekharri zuten Frantziarat. Errege athera zitzaion biderat yarraikitzen zitzaizkolarik bere kortha eta aphezak; errebitu zuen errespekturik handienarekin, eta yarraiki zitzaion Parisaraino. Sarthu zenean hiri hartan, hartu zuen bere eskutan erleki balios hura, eraman zuen orthuts, eta buru has, San Antonioen elizatik Andre-dena Mariaren elizaraino, eta ezar-arazi zuen haren palazioari zatxeikon kapera batean. Yabetu zenean gurutze egiazkoaren zathi batez, urrarazi zuen kapera hura, eta eragin zuen lekhu berean bertze bat, kapera sailduaren izena dakharkena. San Louis agertzen zen, urthe guzietan, ortzilare saildu egunean, kapera hartan bere erregetasuneko magnifizentzia guzian, eta bere khoroa buruan. Atheratzen zuen gurutzea populuz adoratua izan

zadintzat. Khentzen zituen gero bere khoroa, zapatak, gerrikoa eta ezpata, eta ematen zen, ahuspez; aphur bar egon zenean othoitzean, bazohan bere belhauneen gainean, trikatzen zelarik hiruretan. Hurbildua zenean gurutzerat, nigarra zarioen begietarik, eta egin zuenean hirugarren othoitzat, ematen zion gurutzeari musu, elizan ziren guziak nigarretan eman-arazten zituen humiltasunarekin.

Frantzia bakerik gozoenean eta nahikara guzien erdian aurkhitzen zen errege Jainkotiar, eta mundu guziaren admirazionea egiten zuenaren manuen azpian; ordean zer bihotz min etzuen izan ikhustez bere errege saildua haren biziaz beldur-arazten zuen eritasunean eroria! Orduan zen seinale zenbat zen bere populua maitatua. Etzen alde guzietan othoitzik, prozesionerik, beillarik eta barurik baizen. Guziek marrasketan galdetzen zuten haren eguneen iraupena. Jainkoak entzun zituen frantzesen othoitz minak: gaitzak eman zuen amor, eta sendatu zen gure saildua botu egin ondoan altxaturen zuela armada handi hat khentzekotzat Palestinatik Turkoak. Bere familiak, erresumako handiek eta aphezpikuek ezin gibelatu zuten egundaino konplizetik bere botua. Errege sailduak hartu zuen berekin gurutzea, egin zuen solas Aita-sainduarekin, eta utzi zuen erresumako nausitasuna ama, erregina Blancharen eskutan. Lothu zitzaion gero bideari, eta hedatu zen Aige-mortes daritzon Langedok-eko porturat. Egon zen lekhu hartan gerlate saildurat behar ziren guziak elkargana bil arteraino. Milla eta zortzi ehun untzik egin zuten bela maia-tzaren azkenerat. Nahi bezala iragan zuten itsasoa, eta hedatu ziren, zenbeit ilhabereen buruko, Ejiptoako leihorretarat. Frantzesak hasi ziren desegitetik hamabortz, edo hogoi milla turko, eta yabetu ziren erresuma hartako hiririk bortitzenaz zeina baitzen Damietta. Erregeren animoa seinalatzen zen haren erreljioea bezala gudu eta ordu guzietan. Parisen bezala Damiettaren ere ematen ziotzon debozioneari egitekoek utzten ziotzoten arte libro guziak. Bihotzean zakharkeien turkoen salbamendua, bozkario handi bat zuen ikhustez hetarik hainitzak heldu zirela haren kanpamendurat galdetzerat bathaioa.

Zenbatenaz errege saildua lehiatzen baitzen yaust-arazterat bere othoitz khartsuez zeruko benedikzioeak armadaren gainerat, hanbatenaz armada zoro hark urruntzen zituen bereganik, bere bekhatuez benedikzioe hek berak. Jainkoak punitu izan zituen gaixtaginak. Frantzesak hurbildu zirenekotzat Masourako hirirat, yanarien eskasiak eta eritasunak erakharri zituen hersturarik urrikalgarrienerat; etzen ageri bazter guzietan gorphutz hillik eta eririk baizen. Eritu zen errege bera ere, eramana izan zen etxola baterat, eta han egon zen sendatu arteraino. Etsaiak baliatu

ziren frantzesen herstura handiaz; inguratu izan zituzten alde guzietarik, eta frantzesak nekhez itzur zitezkeien erori gabe turkoen eskutarat. Louis sailduak nahiz guphidetsi bere populua odola, manatu zioen armada-ri beheititzeaz, onez onean, armak. Damiettaren erregea entzun zuenean etsaien eskutan zela errege. Zer berri erdiragarri bere esosa hain maite zuenarentzat! Louisek etzuen nihoiz ere erakutsi ordu hartan baino saildutasun eta handitasun gehiago. Etzuen deusere gutitu bere baruretari eta bertze penitentzietarik; leheneko muga beretan zaramatzen bere othoitzak. Zituen guziak, eta bere libertatea bera galdurik ere, dohatsu zadukan bere burua zeren bihurtu zioten bere othoitzetako liburuak. Libertatean zen hura bera agertzen zen gathibutasunean ere. Ezin erran bezain urrun heltzen ziren haren pasientzia eta sufertasunik gabeko fermutasuna. Etzuen deusere nahi konpuzten etzenik haren ohorearekin eta kontzientziarekin. Probidentziaren alderako sumetimendu itsu batean edireten zuen bere kontsolazione guzia. Turkoek herek huntaraino edere-rretsren zuten S. Louisen bihotz handitasuna, non baitzioten haltoki harturen zutela bere erregetzat hala nahi bazuen berak. Eman hehar izan zuen dirutze handi bat, eta bihurtu etsaieen eskutarat Damiettako hiria erostekotzat bere libertatea, eta bere armada guziarena.

Errege egon zen lau urtheen ingurua Palestinan erreberitzen eta bortitzten lur sailduko hiriak. Deusere etzuen hala nahiko nola isurtzea bere odola fedearen sustengutan. Seinalatu ziren haren zuhurtzia eta Jainkoaganako amudioa Palestinan egon zen denbora guzian. Bere amaren hil berriak erakharri zuen Frantziar. Errezibitua izan zen populua allegrantzia guzien erdian. Lehiatu zen dohatsu egiterat bere manuko zituen guziak. Jainkoaganatu zituen bere etsenplu sailduz bere korthea eta kondizione guzietako presunak. Garrazki ziren punituak blasfematzaileak, errespektatuak ziren elizak eta lekhu sailduak. Barkhatzen zituen errexxi haren beraren alderat egiten ziren gaitzkiak; ordean artha zorrotz bat zuen begirarazteko Jainkoaren lege saildua. Errana zen hartaz, nekhez kausi zitekeiela Jainkoaren zerbitzari leihalago bat, eta gizonen nausi hobe bat. Entzuten zuen, egun guziez, meza. Elizan erakutsten zuen debozione khartsuak hautsten zituen bihotzik gogorrenak. Yaun handia altxatzean zarizkon nigar gozok ematen zuten ezagutzerat zertarainokoan heltzen zen haren fede bizia.

Gure sailduak doblatu zituen bere penitentziak bihurtuz geroz Frantziar. Etzuen behinere huts eginen elizaren barurik; etzen hartara gelditzen: barurtzen zen oraino, ogia eta urean, abendo guzian, urtheko ortzilare guziez, eta Andre-dena Mariaren bezta bezpera guziez. Etzuen

yaten abendo garizumetan, fruiturik eta arrainik: ogia eta ilharrak ziren egun hetan haren yanari bakharrak. Bere gorphutzean zakharken zilizioa. Ez ahal da komentutako fraide, serorarik hark bezain penitentzia dorpheak egiten duenik. Haren tresorak bethi ziren zabalduak pobreen fago-retan. Bil-arazten zuen larunbat guziez hetarik berrehunen ingurua: garbitzen ziotzoten oinak, besarkatzen zituen, eta egiten zioten amoina. Hazten zituen, egunoroz, ehun eta hogoi pobre bere palazioan, eta etzuen hartzen othuruntzarik non etzuen hetarik zenbeit bere mahainean. Eragin zituen erresumako hiri gehienetan kaperak, hospitaleak eta komentuak. Turkoek izan zuten barbaria begien lehertzeko hirur ehun aitoren semei. Errege sainduak eragin zuen, hekin orhoitzapenetan, hospitale bat haztekoztat hirur ehun pobre itsu. Iskribuz zituen probintzietako aitoren seme pobreen izenak, bai eta ere Andre ohorezko ezkongaien eta ontasurik etzuteneenak hedatekoztaz halakotarar bere laguntzak. Zenbat baitzen ere errege handia, erran dezakegu haren karitatea haren botherea baino urrunago hedatzen zela, Etzagokon nihori gure sainduari bezain zuzenki populuaren aitaren izena, guziz, pobreen aitarena. Bigarren Salomon zen zuhurtziaren partetik; arrotzek berek ezagutzen zuten haren zuzentasuna eta izpirituko zorrotzetasuna: fidantzia oso batekin utzten zituzten haren erranerat bere arteko eskatimak. Erregeek, populuek eta Aita-saenduek behin baino gehiagotan hartu izan zuten bere yuietat.

Louis sainduak damu min bat hartu zuen entzun zuenean gogorki zirela ekharriak Palestinan ziren giriztinoak, eman zion berriz ere gogoari egin behar zituela munduan egin ahalak atheratekoztat lur saindua turkoen eskutarik. Ezin nihork hartarik urrundu zuen iduritzen zitzaion Jainkoak galdetzen zuela harenganik eman zadin eginbide hartan. Hartu zuen gurutzea kroisada predikatzen zuen kardinalearen eskutik: har-arazi zaroen orobat bere hirur semei, eta erresumako Yaun phuruenei. Egin zuen bere testamenta; utzi zuen erresumaren gobernua San Denysko abadearen eta Nesleko kontearen eskutarat; egin zituen bere debozioneak eta eman zen unti batean milla eta berrehun eta hirur hogoi eta hamargarren urthean. Gure saindua zen untiak erlaxatu behar izan zuen Cagliariko porturat. Entzuna zen Tunisko erregea konbertitu nahia zela; berri horren gainean, hedatu zen errege haren lurretat. Itsas hegian ziren tunisiarrek, edo turkoek ikhusi zutenean frantzesak Tunisat zohazela, eman zitzaizkon ihesari. Arte hartan Louisek yakin zuen Tunisko erregeek burdinetan eman-arazten zituela giriztino guziak, etsitu behar izan zuen beraz haren konbersioneaz. Bero handiak eta ur gaixtoek erakharri zuten eritasun bat bertzeak kutsatzen zituen. Etzen ageri gorphutz hillik bai-

zen. Gaitza abiatu orduko, erregeren seme bat eta kroisada predikatzen zuen kardinalea hil izan ziren. Eritasunak etzuen bertzeak baino gehiago guphidetsi errege bera. Ezagutu zuen herstuak zirela haren egunak, oi! nolakoak etziren printze Jainkotiar haren sentimenduak ikhustean laster agertzerat zohala bere Salbatzaille maitearen aitzinerat! Erakharri zuen beregana Filipe bere semea eta bere khoroaren primua. Eman ziotzon iskribuz zaduzkan abisu miragarriak. Haren hitzek hedadura handia galdetzen dute; ordean hain dire ederrak eta ukigarriak, non uzte bai dut atseginekin irakurriren direla. Huna beraz nola San Louis mintzatu zitzaion, hiltzerakoan, bere seme errege beharrari.

«Ene seme maitea, zuri emateko dudan lehenbiziko abisua da, maita zazun Jainkoa zure bihotz guziaz, eta zure ahal guziez; ezen-ez gara deusere hura gabe. Ekharriagoa izan behar zare zure burua zathitan ematen utzterat ezen-ez haren mortalki ofentsatzerat. Egortzen badarotzu eritasunik edo bertze atsekaberik, bihurtu beharko diotzotzu eskerrak orhoiturik merezi duzula handiagorik gaitski zerbitzatu, eta ofentsatu duzula-kotzat. Egortzen badarotzu zenbeit fagore, bihur diotzotzu, orduan ere, eskerrak humilki, eta begira zaite suferago izatetik. Gaitski handi bat laite baliatzea harenganik heldu diren ontasunez haren beraren ofentsatzeko. Gomendatzen darotzut sakramendutarat maiz hurbiltzeaz, eta berezteaz etsenplu onetako kofesorak zure eginbideak irakhatsiren darozkitzutenak. Dela heiekin, dela zure adiskideekin, har zaite hunelako moldez non erranen baidarotzute librok eta beldurrik gabe zertan huts egiten duzun. Ibil zaite arthoski ofizio dibinotarat, eta egon zaite elizan modestia eta atentione handitan, guziz, Mezako sakrifizioaren denboran. Ez bekizu itzur hitz alfer bakhar bat ere Jaunaren etxean. Zure errespektuak ezagutzerat eman behar du Jesu-Kristori ekhartzen diozun amudio bizia. Gomendatzen darotzut debozione handi bat izateaz Andre-dena Mariarentzat, eta bihotz on bat pobreen alderat. Zenbeit khexadune, edo nahikabe dukezunean, baldinetariak zure barneko pena deklaratzekoa bada, zabal diozozu bihotza zure kofesorari, edo zure damua arintzeko gai direken presuna zuhur bati; maita zazu solas egitea, noizetik noizerat, yende prestuekin. Ez dezazula onets nihork erran dezan behinere zure aitzinean hitz laxorik, deshonestik eta karitatea zaurthzekorik; puni zatzu garrazki Jainkoa bera, edo sainduak idoizta detzaketen solas gaixtoak darabiltzatenak.

»Jainkoak egiten badarotzu tronurat heltzeko grazia, lehia zaite zure bizitze onaz merezitzerat gantzadura sakratua, zeinak egiten baiditu Frantziako erregeak Jaunaren gantzutu: lehia zaite ardietsterat erregetasunari dagozkon berthuteak. Ikhus bedi zure baitan zuzentasun bat deusek ere

ezin kordokaturen duena. Ager zaite pobreen alde, aberatsen alde baino hobeki. Emozu zure kontseilluari zure kontratatzekeo libertate guzia justiziaz dohanean. Bihur azu (ahal bezain laster) bertzerena, edo zure aitzi-nekoek zuzen kontra beretu dukerena: hala galdetzen du zure kontzientziak, bai eta heien arimen deskantsuak. Debeka ezatzen eliza gizonei egin ahal dakizkoten gaitskiak. Maita zatzu komentutan bizi direnak, eta egiozute ungi: yarraik zakizko hortan ene aitaso Filiperi: errege hura ekharriagoa zen gerizatzerat eliza gizoneen hutsak, ezen-ez hekin punitzerat edozein garratzasunekin. Maita eta ohora zazu erregeina zure ama: egituz haren erranak: maita zatzu zure anaiak, bilha zazu heien ona, ez ordean zuzentasunaren gostuz. Elizako benefizioak emateko direnean, zure hoberena izanen da hetarik ez ematea dutenei; edirenen-tutzu gai onak batere gabe direnak: hei behar diotzozute eman, hanbatik hainbatean, emateko izanen-tutzun elizako benefizioak. Ez izan munduan ahal bada-kizu printze giriztinoekin gerlarik. Etzaitezela yar gerlateko egin-bidetan ezin bertzez baizik. Lehia zaite guziekin bakean bizitzerat: orhoit zaite gerlateari darraizkon zorigaitz eta bekhatu guziez. Erxtatua bazare gudu-katzerat; izan ezazu artha zorrotz bat hobenik ez dutenek paira ez dezaten hobendunengatik. Sethia ezatzen zure zuzena ezagutu nahi ez dutenean gaztelluak eta hiriak; ordean guphidets zatzu, egin ahal bezanbatean, zure etsaiak. Balia zaite zure bothereaz ez uzteko zat gerlarik zure manuko direnean artean. Hauta zatzu karguduntzat, eta yuietzat zuzenki justizia bihurturen dutenak. Higundu behar duzu gaitskia guzietan, eta bere-gaiki eman diozuten indarraz abusu gaixto bat egiten dutenetan.

»Errespesi zazu Erromako eliza, eta ohora aita-saindua zure aita izpirituala bezala. Ez bedi ikhus zure erresumani debeka ahal dezakezun gaitskirik; hala nola yuramenturik, zilhegi ez den yokorik, hordikeriarik eta lohikeriarik. Khen ezatzen zure lurretarik heretikoak eta gaixtaginak. Jainkoaganik ditutzu zure eskutan diren botherea eta ontasunak, zor diozu beraz ezagutzarik hedatuena. Beha diozozu ohore handi bati bezala Jainkoaren zerbitzari eta populuaren aita izateari. Ez dezazula egin sobraniozko gazturik, arin zatzu egin ahalean, zure manukoen kargak. Heldu banaiz zu baino lehen hiltzerat, erran-araz ezazu mesa hainitz, eta mana zazu egin dezaten othoitz ene arimaren fagoretan Frantziako herri eta komentu guzietan; eta har nazazu, zuk ere, zure obra onetan partale.

»Ene seme maitea, ematen darotzut ene benedikzioea aita batek ume maite bati erran ahal diozoken bezala. Othoitzten dut Jesu-Kristo gure Jauna begira zaitzan, eta lagun bere grazia sainduaz. Othoitzten dut oraino ez dezan permeti deusere egin dezazun haren nahiaren arabera

baizik, eta izan dadin zutaz ohoratua eta zerbitzaturia; grazia bera galdetzen diot ene buruarentzat elkharrekin ikhus, lauda eta ohora dezaguntzat eternitate guzian. Hala biz».

Errege sainduak iskribatu zituen, bere eskuz, eta Paristik athera gabe, abisu eder hauk guziak. Ezagun da beretuak zituela hemen ekharriak diren sentimendu edifikagarriak. Maiz errebitzen zuen Jaun handia bere eritasunean. Nola emendatuz baitzohakon sukharra, hartu zituen sakramendu guziak hunenbat erreljioneeekin, non lekhuko ziren guziak eman baitziren nigar marrasketan. Eman-arazi zuen bere burua, athorra has, hautsaren gainean, utzi gabe gorphutzean zarabillan zilizioa; eta artiki zuen deskantsuki azken hatsa berrogoi eta hamabortz urthe eta lau ilhabetetan.

Horra beraz nola hiltzen yustuen heriotzeaz tronua gainean izan ahal den erregerik eta saindurik handiena. Charles d'Anjou Siziliako erregeak eta San Louisen anaiak, eraman-arazi zituen Palermarat bere haurri-dearen gorphutzaren zenbeit zathi, eta eman-arazi zituen zeremonia handirekin eliza batean. Filipe erregea bihurtu zenean Turkiatik Frantziarat, ekharri zituen berekin bere aita zenaren bihotza eta hezurrak. Ezin estimatuzko tresor preziatu hura errebitua izan zen gure erresuman, allegrantzia guzian erdian. Ezarri zuten, lehenik Parisko Andre-dena Maria-ko eliza nausian. Biharamunean Filipe erregeak eraman zuen bere bizkarraren gure sainduaren, eta bere aitaren gorphutza magnifizentzia guzietan, San Denysko elizarat.

Santa Katalina

Santa Katalina sorthu zen Alexandriako hirian. Iragan zituen lehenbiziko urtheak liburu sainduen eta profanoen istudioan. Nola bethea baitzen izpirituz, urrun hedatu zuen bere yakintasuna. Ordu hartan Maximin zen enperadore, eta bizi zen Alexandrian, Dioklezien bere ama-giharra-baren idurikoa agertu zen; etzuen hark baino herra gutiago erakutsi giriztinoen alderat. Printze krudel hark eman zuen manu bat hitz hauk zakharzkena: gure manuko diren guziei agur eta salutantzia. Gure Jainkoek grazia seinalatu bat egin darokute: zuzen da ager dezagun gure ezagutza ofrendatuz sakrifizioak heien ohoretan. Adiarazten darotzuegu ethortzeaz guregana seinalaraz dezazuentzat, zuek ere, gure Jainkoen alderat izan behar duzuen amudioa. Gertha baledi bakhar bat manu hau konpli ez lezakena, eta bertze erreljione bat lukeiena, yauts-araz lezake Jainkoen aserradura bere buruaren gainerat, eta garrazki laite punitua. Manu hau eman izan zeneko, guziak lehiatu ziren enperadoreari obeditzerat: etzen ikhusten alde guzietan biktimeen kherik baizen.

Mundua sakrifizioak etsaiari ofrendatzen hari zen denbora hartan berean, Katalinak egiten zituen bere egin ahalak finkatzekotzat giriztinoen fedea. Ematen zaroen begien aitzinerat paganokeriak zirela idolei bihurtzen zitzaizten ohoreak; gizon herbal eta arbuigarri batzuk zirela Jainko zirelako hek guziak; nihork ezin ekhar ziozokela obediencia enperadoreari bereganatu gabe zerua eta lurra egin izan dituenaren, eta bakharrik adoratu behar denaren gastigu ikharagarrienak. Horra nola Katalinak bortitzten zituen giriztinoak Jainkoaren lege sainduan. Urrunago helitzen zen haren khar miragarria. Hedatu zen enperadoreaganat, eta galdegin zuen harekin solas egiteko laudamendua. Ordu hura zen enperadorea Jainko faltsoei ofrendatzen hari zen orena. Katalina ungi egina zen eta mintzazaille ederra. Ardietsi zuen errexi enperadorearen aitzinerat agertzeko grazia. Erran zion printze hari bere fede khartsuak ematen zioen fermutasunarekin, itsumendu bat zela hanbat Jainko adoratzea. Arrazoinaren argiak berak aski behar litezkeela ikhusekatzat ez dela Jainko bat baizik, eta ezin izan daitekela gehiago; hura dela gauza guziak kreatu dituen; eta ez balin bazen gai, bere baitarik, hulako egia ageri baten ezagutzeko, erori behar zela bere erresumako doktoeren erranetarat. Bada doktor hek irakhatsi izan zutela etzela Jainko bat baizik, eta noizdik geroz munduak adoraten zuen Jainko bat baino gehiago: erran zion oraino

ahalkagarri zela enperadore batentzat urrundu behar bidean populua Jainko faltsoen adoratzetik, berak hartarat erakhartzea bere etsenplu gaixtoaz. Othoitztu zuen debekatzeaz halako gaitski handia, eta bihur-arazteaz egiazko Jainkoari bakharrik hari zor zaion adorazionea. Erran zioen, azkenean, beldur izateko zuela Jainkoak puni zetzan sakrilio hek guziak, eta seinalaraz zezan bere nausitasun guzizkoa hari khendurik khoroa eta bizia bera.

Nolakoa etzen izan enperadorearen espantimendua entzutean emazteki bat hala mintzatzen! Asaldatu zitzaion barnea, guziarekin etzuen deuseren iduririk egin. Erran zioen Katalinari haren erran guziek etzutela gibelatuko hasi zuen sakrifizioa; bainan osatua izanen zen ordu beretik, entzunen zuela astiroki. Enperadorea etzen hain laster bihurtu bere palaziorat non erakharri baitzuen Katalina bere aitzinerat. Galdetu zion nor zen? eta nola hartu ahal zuen atrebentzia agertzeko halako bilkhu errespektagarri baten erdirat? Gure saindak ihardetsi zion: ene ethorkia aski ezagutu da Alexandrian, Katalina dut izena, eta ene burasoak herri hautako ohorezkoenetatik ziren. Egiaren ezagutzen iragan dut ene denbora guzia, eta zenbatenaz eman bainatzaio istudio hari, hanbatenaz ezagutu dut adoraten dituzun Jainko faltsoen funtsgabetasuna. Etzait badela halako ohorerik eta ontasunik nola izatea giriztino eta Jesu-Kristoren espos. Nik munduan gehienik nahi nukeien gauza da ezagut bazinezate zuk, eta zure erresuma guziak Jainko egiazkoa, utzirik zuen paganokeriak. Horra zerk erakharri nauen zuen tenplurat; erdi agintzen nioen ene buruari eroriko zinela zure onetan diren ene erranetarat.

Enperadorea etzen aski argitua berak ihardetstekoa Katalinari: bilarazi zituen berrogoi eta hamar filosofo osperik handienetakoak: bere palazioan zaduzkan, eta ekhartzten zioten mundu guziaren yabeak izan balire bezanbat ohore.

Sarthu baino lehen arrazoinamenduan, aingeru bat agertu zitzaion gure saindari erraterat etzadila izi, Jainkoak hunenbat argituren zioela izpiritua non eskurako baitzituen berrogoi eta hamar filosofoak, eta hekiekin batean, asko bertze hura arrazoinatzen entzunen zutenak; erakharriren zituela batzuk nola bertzeak Jesu-Kristo ezagutzerat, eta helduko zela bera martirioaren khoroarat. Hitz hauk erran orduko, suntsitu zen aingerua. Katalina sartu zen barnetik bortitztua zelarik, ihardukitzeko lekhuak deskantsuzko aire batekin; mundu guziak landatuak zituen begiak haren gainerat, eta bera humiltasun eta modestia guzietan agertu zen. Yarrarazi zuten filosofo hek guzien erdian, eta enperadorearen hurbillean; ezen printze hark etzuen nahi galdu haren hitzetarik bakhar bat ere.

Filosofo hetarik argituena abiatu zen mintzatzen iguzkiaz haren edertasunaz, haren efetu miragarriez, zioelarik, hark argitzen zuela mundu guzia, hark sor-arazten zituela liliak eta fruituak, bazagokola beraz iguzkiari adoratu izatea. Maximin enperadoreak garaitua zadukan Katalina: etzuen igurikitzen ihardets ahal ziozokela arrazoinamendu bortitz hari. Ordean laster ezagutu zuen bere enganioa. Katalinaren hitz zuhurrek errexki urmariarazi zituzten filosofo haren erran guziak. Huna nola mintzatu zen: iguzkia da (nahi dut) argizagi guzietan den ederrena; ordean egiazko Jainkoaganik du bere distiadura guzia; hark berak goibelarazten du nahi duenean. Hala egin zuen Salbatzaillea hil zenean gurutzean. Ordu hartan iguzkia goibeldu zen egunaren erdian, eta ilhunbeak yautsi ziren lurraren gainerat. Gure saindaren hitz solidoek erakharri zuten filosofo hura hari amor ematerat. Enperadoreak erran zioten bertze filosofoei ager zitezela, hek ere adorazten zituzten Jainkoen alde, eta sar zitezela arrazoinamenduan. Ordean etziren hartaratu aithortu behar izan zuten ahalkeriarekin enganioan bizi izan zirela orduraino: erran zuten haltoki etzela Jainko bat baizik, eta ekharriak zirela isurtzerat bere odola egia hunen sustengutan.

Ederrets dezagun graziaren indar miragarria. Nork sekulan erranen zuen emazteki batek garaituren zituela yakintasunean filosoforik famatuenak! Enperadorea eman zen sumindura handitan: kondemnatu zituen surat haren idolei ukho eginik heldu ziren filosofo zuhurtu berriak. Yasan zuten martirioa animo handirekin handik laster izan zen Katalinaren aldia. Enperadorea aspertu zitzaion gure saindari; eta eman-arazi zuen presondegian. Katalinaren bihotza sustatzen zuen kharra etzen behinere iraungitu. Presondegian berean mintzo zen, libertatean bezala, idolen adoratzeko erhokeriaz itzul-arazi zituen Jainkoaganat enperadorea beraren emaztea, eta armadetako aitzindari bat berrehun soldaduekin batean. Guziek pairatu zuten allegeraki martirioa Jesu-Kristoren ohoretan. Korte bera izan zuen Katalinak. Ebaki zitzaionean burua, errana da odolaren orde, esnea zarioela haren zauriari. Esne hark ematen ahal zuen ezagutzerat biktima sakrifikatuaren inozentzia. Irakurtzen dugu aingueruak yautsi zirela zerutik altxatzerat Santa Katalinaren gorphutz preziatua, eraman zutela Sinaiko mendirat, eta han ehortzi zutela lorifikatzen zutelarik Jainkoa bere laudoriozko kantikoez.

Santa Ursula, eta haren lagunak

Santa Ursularen eta haren neskatxa lagun bizia iskribatu dutenak ez dire hanbat konpuzten bere hitzetan. Hetarik batzuk aitzinatu-tuzte asko gauza egiaren iduri guti dutenak. Huna saina hartaz ekhar dezakegun historiorik segurena.

Ursula sorthu zen Angeleterrán. Ordu hartan nihon baino gehiago distiatzen zuen gure erreljioneak aiphaturik heldu garen erresuman. Diannot, Cornouailleko erregea, zen gure saindaren aita, eta Daria ama. Daria zen printzesa bat Jainkoari osoki emana bere senharra bezala. Bi buraso prestuek altxatu zuten Ursula gaztea artharik handienarekin. Haur guti ikhusi ahal da hark baino izpiritu, eta ungirako yaidura gehiago zukenez. Zen guzia ekharria zen berthuterat. Haren edertasunak etzuen nihon parerik; ez omen zen Europa guzian hura baino printzesa ederragorik. Ursulak sobera zuen izpiritu ez ezagutzekotzat behe huntako gauzeen ezdeustasuna, eta utzteko bere burua lilluratzet munduko handitasunez. Haurdanik hartu zituen Jainkozko sentimenduek geroago eta gehiago altxarazten zituzten zeruko alderat haren gogoa eta bihotza. Arbuio saindu batekin, eta agertu orduko hitsten den lore bati bezala behatzen zion berak, bertzek haren baitan admiratzen zuten edertasunari. Etzuen baterre lakhet printzesei dagozkoten edergaillu eta berregintzetan: ezagutu zuen, haste-hastetik, modestia dela neskatxa giriztino batek guzien gainetik bilhatu eta maitatu behar duen berregintza ohoragarria. Ostikatzen zituen kortheko atsegin, lausengu eta nahikara guziak yarraikitzeo bakharrik bere Salbatzailleari. Etzuen hain laster ezagutu Jesus maitea non ez baitzuen nahi, hartaz landan, bertze esposik. Jainkoak saristatu zituen Ursularen xede laudagarriak; izan-arazi ion bere birjinitatearen begiratzeo atsegina, eta martirioa pairatzeko zoriona.

Maximin tirano kruela eman zen armada handi baten buruan: iragan zuen itsasoa heltzeko Bretaniako alderat, eta yabetu zen inguru hetako bazterrez. Maximinek bazuen aitzindari bat Konan deithzen zena. Hau zen Bretaniako printze giriztino bat seinalarazi zituena orduko gerlategan bere zuhurtzia eta animoa. Egin izan zen Bretaniako duke eta gobernadore: Nantesko hirian egiten zuen bere egoitza. Konan ezkongai zen oraino, bainan ezkontzeko xede zaraman. Ursularen merezimenduen, berthutearen eta edertasunaren berria hedatu zen haren beharritar: haren gainerat artiki zituen bere begiak. Gaztiatu zion Cornouaillezko

erregeri hea plazer zioen eman ezkontzaz bere alaba printzesa; nola hari yarraiki zitzaizkon armadako aitzindari eta soldadu gehienak ez baitziren oraino ezkonduak, Konanek gomendatu zioten bere mandatari edo deputatuei erakhartzeaz printzesarekin batean aurki ahal bezanbat neskatxa gazte ezkon zitezentzat haren manuko zirenekin.

Erregek arraiki hartu zituen Konanen deputatuak, ezagutzen zituen haren merezimenduak, onhetsi zuen haren galdea, eta agindu zion bere alaba ezkontzaz. Ezkontza hura atsegin egingarria zen dela ohorearen, dela aberatstasuneen partetik, halarik ere aitak nekhez erakharri zuen bere alaba hartarat. Ursulak bertzerik zuen gogoan eta bihotzean. Munduko handitasun eta ontasun guziak baino gehiago preztzen zuen bere birjinitatea. Nakhaizki hartu zuen Konanen galdea; etzuen ere deusere ihardetsi. Aitak itsutuki zuen maite bere alaba; ikhusirik ezkontza hura abantailosa zela haren umearentzat, eta ezin eskura zezakeiela bere hitz onez, baliatu zen buraso bati ohi dagokoa nausitasunaz ardiestekotzat galdeztzen zuen laudamendua. Guziarekin, etzen iragan alabaren gogoari bortxa oso bat egiterainokoan. Ursulak erran zion bere aitari etzela batere ekharria ezkontzerat, eta ez lukela nahi, Jesu-Kristoz landan, bertze esposik; ordean aserretan izan ziren haren hitzak, othoitzak eta nigarrak, aita haren gogoa etzen behinere ganbiatzen. Orduan ez gehiago damustazeagatik bere burasoa, Ursulak eman zuen, obedientzia phuruz, ezkontzeko hitza; ordean fidantzia oso bat zuen Jainkoaren ontasunean: eman zen ahuspez haren oinetan, eta egin zion othoitz khartsu hau: badakizu, o! ene nausi dibinoa, zer iragaten den ene bihotzean: lurreko ontasunek eta handitasunek ez naute egundaino kordokatu. Zure eskutan duzu botere guzia urmariarazteko gizonen nahiak, eta egin ahal guziak. Entzun ezazu arraiki egiten darotzudan othoitz humila: izan zazu nitaz artha, eta gauza guziak gertha beitez zure loriaren handitzeko, eta ene salbamenduko.

Arte hartan hartu ziren hartzeko ziren arrimuak egortzeko gure printzesa Bretaniarat, eta bil-arazi ziren andre eta neskatxa gazte aurki ahal guziak hel-araztekotzat probintzia hartarat. Ursula eta hari yarraikitzen zitzaizkonak bildu ziren Londresat. Untziek bela egin bizkitartean, gure sainda maiz mintzatzen zitzaien bizitze huntako ontasun eta ohoreen ezdeustasunaz, eta hekin iraupen laburraz; etzen baratzen hei erraretetik milletan dohatsu zirela Jesu-Kristo zutenak bere espos bakhartzat. Ursulak bazituen behar ziren donu guziak bihotzen irabazteko: izpiritu zorrotz bat, berthute miragarri bat, mintzatzeko nihork ez bezalako bokantza bat, hauk guziak aurkhitzen ziren haren baitan; bazuen, bertze

alde, hunenbat emetasun eta modestia non bereganatu baitzituen neskatxa heien estimua eta amudioa. Erakharri zituen guziak nihor munduan ez maitatzerat Jesu-Kristo bakharra baizik. Untziek egin zuten, azkenean, bela: nahi bezala zituzten itsasoa eta haizea: denbora guti aski izanen zuten Bretaniarat heltzeko.

Ursulak etzuen behinere etsitzen gogoan eta bihotzean zarabillan esparantzaz. Konplitu zen haren nahia: altxatu zen, bet-betan, haize ikharagarri bat. Guziak beldur ziren bere bizientzat; ordean deskantsurik handienean zatzen gure printzesa: mintzatu zitzaizoten hari yarraki zitzaizkon neskatxei haren bozkarioa eta fidantzia erakutsterat ematen zuten hitz hautaz: ene alabak, izan zazue gogoa on: ez dezagun izan deusen ere beldurrik: Jainkoa da guk zerbitzatzen dugun nausia; badugu espos bat haizea eta itsasoa bere manuko dituena. Egin diozogun gogotik gure bizien sakrifizioa. Haren ezagutzeko zoriona ez dutenak ikhara beitez herioaz orhoitzean; gutaz bezanbatean, eman dezagun gure fidantzia guzia Jaunaren miseriakorian. Gure saindaren animo handiak eta haren hitz kontsolagarriek ezarri zituzten deskantsuan harekin ziren guziak. Hek ziren untziek yo behar izan zuten kosta.

Populu barbaro batzuk ikhusi zituztenean bere etsaieen untzia hek bere leihorretan, bildu zuten berehala armada bat hetaz yabetezkatat. Nolakoa etzen izan hekin espantimendua edireteaz hanbat emazteki untzia hetan! Ursula eramana izan zen berekin zituen neskatxa lagunekin. Cologna daritzon Allemaniako hiri baten ingurutarat: han behar zuten pairatu martirioa. Zer etzuen egin gure printzesak gogortzekotzat bere lagunak Jainkoarenganako leihaltasunean! Barbaroen buruzagiak bazakien Ursularen edertasunaren berri: egin zitzaizkon haren laudorioak: erakharri zuen bere aitzinerat; ordean igurikitzen zuen baino fermutasun gehiago aurkhitu zuen haren baitan. Alferretan ziren haren lausenguak eta mehatxuak. Guziez gorago zen Ursularen berthutea. Mintzatu zitzaion buruzagi kruek hari animo saindu batekin. Zintzurak egin ziotzoten neskatxa hei guziei. Zer sarraski! zer barbaria! hunela pairatu zuten martirioa Ursula sainduak eta hari yarraiki zitzaizkon neskatxa guziek. Hekin gorphutzak ehortziak izan ziren Colognako lurretan, erleki preziatu hek eramanak izan dire geroztik giriztino herri guzietarat.

Santa Agnesa

Santa Agnesa mundu guzian hain ospe handitan dena Erromarra zen: ohorezkoak eta Jainkotiarrak zituen burasoak: bera ere giriztino bati dagokon bezala izan zen altxatua. Haurdanik yaidura dohatsu bat zakharren erreljionearen alderat, eta estimurik handiena birjinitatearentzat. Etzituen oraino hamar urthe non iduri baitzuen perfektionean finkatua. Agnesak (San Anbrosio mintzo da) maitatu zuen Jainkoa haren ezagutzen hasi zenekotzat, eta erran daite hasi zela haren ezagutzen sortu zen bezain laster. Etzen batere emana hurreen dostetatarat: Jainkoari zaronso ten gauzetan zuen bere gogo guzia. Edertasun guzizko batek ematen zion distiadura berri bat haren modestiari. Ezin erran bezalakoa zen birjineen erreginari ekhartzen zion amudioa. Eman zion bere buruari, lehenbiziko urthetarik, etzuela bertze esposik izanen Jesu-Kristo bera baizik.

Agnesaren edertasunaren eta merezimenduen fama hedatua zen korteraino. Prokope, Erromako gobernadorearen semeak, ikhus zueneko gure sailda, hartua izan zen harenganako amudioaz, eta nahi izan zen harekin ezkondu. Gizon gaztearen aitaren ezagutzan ziren Agnesaren berthute miragarriak; laudatu zuen ezkontza hura. Prokopek egorri ziotzon Agnesari presentik baliosenak, eta gaztiatu zion zer zuen gogoan. Agnesak etzuen deusere hartu egorri zitzaizkonetarik, aitzitik arbiuatu zituen emaitza guziak. Etzen hargatik Prokopen amudioa gutitu. Zer etzuen egin heltzekotzat ezkontza hartarat! Ikhusi zuenean alferretan zirela othoitzak, agintzak eta mehatxuak, bilhatu eta aurkhitu zuen parada mintzatzeko, buruz buru, Agnesarekin: igurikitzen zuen ardietsiren zuela bere hitz onez eta bere lausengez gure saildaren laudamendua. Urrun da ordean hartarat baitzen. Agnesa mintzatu zitzaion bere adinaz goragoko kharraekin erraten zioela: tentatzaille gaixtoa, zohazkit begietarik. Ez duzu zeren eman zure gogoari ezkonduko zarela Jainkoa bere espostzat hartu duen neskatxa batekin. Badakit espos dibino hark birjinen gainerat hedatzen dituela bere benedikzione berezienak. Prokopek minki hartu zituen Agnesaren hitzak. Eman zen desesperamenduan: haren amodioa itzuli zen sumindurarat, beldurtzeko ere zen iragan zadin extrabagantzietarat. Haren aitak, hori ikhusirik, egin zituen bere egin ahal guziak bereganatzekotzat Agnesaren laudamendua. Erakharri zuen bere aitzinerat, eta bihurtu ziotzonean zor zitzaizkon ohoreak, mintzatu zitzaioen hunela: bide dakizu zergatik erakhartzen zaitudan hunat: ene

semeak zurekin nahi dut baitezpada ezkondu: ez naiz ni ere egiteko horarik urrundua. Etzait iduritzen egin ahal dezakezula zuk ere, ezkontza hoberik, eta etzaudukat zure buruaren aski etsaia ez erortzeko, orai bertik, egiten zaitzun galderat.

Agnesa prestuak ihardetsi zuen modeski, ordean fermuki, hainitz ungi ezagutzen zuela egin nahi zioten ohorea; bainan bertze espos bat bazuela infinituki ohoragarriagoa eta botheretsuagoa, egia zela bada espos haren ontasunak etzirela behere huntakoak, etzirela hargarik gutiago prezatzeakoak: munduko ontasun guziak baino gehiago ederretsten zuela birjinitatea, eta hau zela haren espos dibinoak harengatik galdetzen zuen dothe guzia. Solas hau entzun zuen aitoren seme batek ezaguturik gobernadoreak etzuela konprenitzen nor ahal zen espos dibino hura, erran zion: Jauna neskatxa hau giriztinoa da. Haurdanik bere erreljioneko ametsetan bizi izan da, eta horrek aiphatzen duen espos dibino delako hura giriztinoen Jainkoa behar da. Orduan gobernadoreak erran zion Agnesari: ikhusten dut, ene haur maitea, zerk horrela zorutzen duen zure izpiritua. Larga ezazu birjinitateaz egiten duzun estimu handi hori zure erreljionearen pentsu bat bezala: hemendik harat, gure Jainkoak behar ditutzu bakharririk adoratu, heien Maximoen arabera behar duzu erregelatu zure bizitzea. Begira zaite gelditzetik gehiago sure zoramenduan; eskaintzen zaitzu fortuna handi bat, ezkontza ohorezko bat, munduko Andre aberatsenatarik eta lehenatarik izanen zare: zure zoriona hedaturen da zure familia guziaren gainerat. Gero erran zion nausitasunekin: behintzat, ez darozkitut ematen hogoi eta lau oren baino gehiago zure gogoteren egiteko. Zuri dagotzu orai ikhustea hea nahi zaren izan Erromako lehenbiziko Andre, ala nahiago duzun galdu bizia laidotsuki eta tormenatarik handienetan.

Agnesak ihardetsi zion gobernadoreari: ez dut Jauna, hogoi eta lau orenen beharrik yakiteko zer egin behar dudan. Erraten darotzut orai berean ez dudala izanen, Jesu-Kristoz landan, bertze esposik, ez eta bertze Jainkorik zerua eta lurra egin izan dituen Yaun soberanoa baizik. Miretsia nago nola galdetzen diozun adimendu guti bat dukeien bati adortzeaz harriz eta zurez eginak diren Jainkoak. Ez duzu zeren uzte izan tormenteen dixiduek lotsaturen nautela. Ene hirritsik handiena da martiriok khoroa dezan ene birjinitatea. Zenbat ere bainaiz gaztea eta herbala, izanen dut, Salbatzaillearen laguntzarekin batean, aski indar pairatzeko eta hiltzeko haren ohoretan. Gobernadorea harritu zen entzutean Agnesaren hitzak. Aurkhitzen zuen haren baitan deusek ere ezin garaituzko amodio bat garbitasunarentzat; eman zion beraz bere buruari tormenten paira-

tzeaz baino beldurago izanen zela bere birjinitatearen galtzeaz: hargatik mintzatu zitzaion hunela: ikhus ezazu, ene alaba, zer duzun nahiago, ala Prokope esposatu, ala laidotsuki galdu zure ohorea hil baino lehen.

Agnesak ihardetsi zuen: Jesu-Kristo ene espos zerukoa baitan dut ene fidantzia guzia. Bere eskutan du bothere guzia ene begiratzeko zuen bortxa guzietarik, eta sobera prezatzen du bere esposeen garbitasuna onesteko gal dezaten haren berarengatik heldu den tresor maite bat, bera denaz geroz haren begiraillea. Zuen Jainko tzar eta arbuia garriak dire horrelako gaixtakerien asmatzailleak. Yakin ahal dezakezu nik zerbitzatzetan dudan garbitasunaren Jainkoak suntsiaraziren dituela zure xede gaixto guziak. Gobernadorea yari zen fulian bezala; eman-arazi zuen gure sainda burdinetan. Gathe pisuek, haren hil-arazteko baliatu behar ziren gauza ikharagarriek, eta burreuak bere aitzinean ikhustek bazuten zertaz asalda Agnesaren bihotza; halarik ere etzen batere kantitu, haren bisaia etzen den gutiena ere mudatu: deskantsu guzietan agertzen zen. Mundu guziak urrikalmendu zuen hartaz, paganoak berak ezin zaudezken nigar egin gabe. Agnesa zen bakharrik deskantsu eta allegera. Eraman zuten herrestan bezala Jainko faltsoen tenplurat idolen adorazterat; urrun da ordean hartar baitzen: deklaratu zuen guzien aitzinean, eta egundaino baino khar gehiagorekin gauza guzien kreatzaillea zela bakharrik hark adoratzten zuen Jainkoa; ezin nihondik ere altxaraz ziozoten eskua gurutzearen seinalea egiteko baizik.

Gobernadoreak ikhusi zuenean fermtasun miretsteko hura, hartu zuen bertze bide bat tormenta guziak eta herioa bera baino seguragoa zadukana Agnesa prestua eskuratzeko. Eraman-arazi zuen lekhu izigarri batetarat, nahi zuen gal zezan, bortxaz bederen, bere birjinitatea; ordean agertu zen berehala aingeru bat hartarik begiratu zuena. Prokope zoratu etzen gutienik nahi zioena gure saindaren garbitasunari; ordean erori zen han berean hil gogorra lurrerat. Eginik heldu zen mirakuilluaren berriak hedatu zuen ikhara bazter guzietarat. Semearen heriotzeak zaurthu zuen gobernadorearen bihotza: utzi zituen bere mehatxuak eta krudelitateak, eta othoiztu zuen Agnesa bihur-arazteaz bizia haren umeari. Gure saindak etzitzen hain laster altxatua eskuak eta begiak zerurat, non Prokope biztu izan baitzen, zioelarik oihuz, deusere etzirela hekin Jainkoak, etzela egiazko Jainkorik bakhar bat baizik, eta hura giriztinoek adoratzten duten zeru, lurren kreatzaillea, zela.

Idolen adoratzailleek sorgintzat zadukaten Agnesa saindua: mundu guzia altxatu zen hari yazartzekotzat; ez ordean Prokoperen aita: buraso hunek nahiago izan zuen utzi bere gobernadorekoa ezen-ez gal-arazi nes-

katxa Jainkotiar bat haren semeari bizia bihurtu zioena. Oxala haren ondoan izan zen gobernadoreak izan balu urrikalmendu bera! Bainan ez, kondemnatu zuen Agnela miragarria heriotzerat: gehiago dena, errea iza-terat bizi bizia. Biztu zuten su handi bat: bainan suak errespestatu zuen biktima dohatsu hura; etzitziaion batere lothu haren gorphutzari, eta erre zituen hura hiltzen ikhusi nahiak harat erakharri zituen gehienak. Idolon alde altxatu zirenak sinhetstean ziren bethi bazela zerbeit sorginko Agnesa baitan; ezin bertzela obra zezakeiela hanbat gauza espantagarri. Burreu batek izan zuen hari zintzurren egiteko manu barbaroa: orduan gure saindak orhoiztu zuen Jainkoa arren osa zadin, azkenean, hasia zen sakrifizioa. Errespestutik heldu zen ikhara batek hartu zuen hura hil behar zuen burreu; ordean Agnesak berak erakharri zuen obedientzia egiterat. Erraten zioela: lehia zaite ezdeustatzerat gorphutz bat aski dohakabea izan dena agradagarri izateko gizonen begietan, ene espos dibinoa den arren bakharra ene bihotzak maite duena. Ez izan beldurrik niri emateaz heriotze bat bizitze eternalaren hastapena gerthaturen dena. Altxatu zituen amultsuki begiak zerurat, erraten zuelarik: har ezazu, Jauna, zureganat arima bat hanbat gosta izan zaitzuna, eta hain maite duruna. Burreuak sartu zuen ikhara guziarekin ezpata gure saindaren gorphutzean, eta eraman zion bizia.

Horra nola Agnesak merezitu zuen garbitasunaren eta martirioaren khoror loriosoa.

Santa Klara

Santa Klara hanbat berthute zuena, eta eliza hanbat ohoratzen duena, sorthu zen Italian, San Frantzes sortu zen lekhu berean, erran nahi da, Asisako hirian: Jainkotiarrak eta ethorki handikoak zituen bere burasoak. Errana da Klaraen amak gomendatu zioela Jainkoari erraietan zakharken haurra, eta entzun zuela boz bat zioena mundurat emanen zuen umeak argituren ziruela bazter guziak. Hortik heldu da eman baitzion haur hari Klaraen izena. Neskatxa saindu hau etzen egon handitu arteraino itzuli gabe Jainkoagana bere bihotza. Bere haurtasunean ere othoitzean zuen bere atsegina. Etzuten behinere edireren bere gelan belhauriko baizik: arrosorioaren eskasean, harri xehe batzuekin kondatzen zituen *Paterak* eta *Abe Mariak*. Haurdanik Andre-dena Mariarentzat zuen amodioak erakhartzen zuen garbitasuna maitatzerat. Garbitasuna, eta pobreen alderako karitatea ziren beregainki haren baitan gehienik seinatzen ziren berthuteak.

Jainkoarenganako Klaraen amudioa emendatuz zohan adinarekin. Etzuen batere lakhet munduko atsegin eta berregintzetan. Lehiatzen zen munduari ihes egiterat; ezin bertzez zarabiltzan yaunstura ederrak, ezagun ere zen bere gogoaren bortxa agertzen zela haren sortzeari zagozkon arri-mu eta aphainduretan. Ikhusten zen haren baitan edertasun handi bat; ordean denbora berean modestia bat oraino handiagoa. Serora khartsue-nek berek hartzen zuten bere etsenplutzar, eta mundutiarrek berthutearen mirailtzat. Bere soin eder guziek etzuten gibelatzen erabiltzerik bere larruaren gainean zilizio dorphe bat. Zenbat ere haren prestutasunak atsegin egiten baitzion haren ama Jainkotiarrari, buraso zuhur hura ezin zago-ken kondemnatu gabe bere alabaren penitentzia sobraniozkoak; eta egiaz, hain gaztea zelarik, etzuen nibon hala lakhet nola othoitzean, barurean eta gainerako mortifikazionetan. Santa Klarak Jainkoari ekhartzen zion amudioa oraino gehiago sutatu zuena zen entzutea zer bizitze miragarri zaraman San Frantzesek Porzionkulako komentu xumean: hedatu zen harengana yakiteko gizon saindu harenganik zer egin behar zuen bere burua Jainkoari hobeki kontsekratzekotzat.

Santa Klara bozkariatu izan zen San Frantzesen humiltasunaz, emetasunaz eta solasez. Erran zion bizitze perfetagoko bati lothu nahia zela, eta galdegin zion zer bide hartu behar zuen hartarat heltzeko. Gizon sainduak laster ezagutu zuen Klaraen bihotzeko garbitasuna, eta munduaren-

tzat zuen urruntasuna, finkatu zuen bere birjinitatea Jainkoari kontsekratzeko eta munduari arras ukho egiteko zaraman xede laudagarrian: erran zioen oraino Jainkoak perfezzione gora baterat deithzen zuela, eta egin behar zuela emaztekie alderat hark berak gizonkien alderat egiten zuena; erran nahi da, sarthu behar zuela seroratasunean, eta erakharri bertzeak ere zorion bererat. Santa Klara agertu zen, erramu igande batez, eliza nautsian berregintzarik handienean. Batbedera lehiatzen zen hartzerat erramua yaun aphezpikuaren eskutik; ordean gure sainda etzen higitu modestiaz bere lekhitik. Yaun aphezpikua bera yautsi zen aldaretik, eta berak eman zion erramua munduaren gainean eramanean zuen biktorioaren seinaleztat bezala. Arrats aphalerat, egin zuen bide Porzionkulako eliza xumerat. San Frantzes eman zen bere fraide lagunen buruan, eta errezi-bitu zuten Klara prestua, xiriok eskutan, kantatzen zituztelarik psalmoak. Gure sainda egon zenean aphur bat othoitzean, motx-arazi zituen bere illeak, khendu zituen bere soin ederrak, eta hartu zuen aldarearen oinetan penitentziatzko arropa zakhu iduri bat, zeina amarratu baitzuen sokazko gerriko batez. Gauza hunek haro egin zuen hiri guzian: damustatuak izan ziren Klaraen ahaideak. Egin zituzten bere egin ahalak haren gogoa itzul-arazteko, nahi ere izan zuten bortxaz ilki-arazi zen lekhitik; ordean ezin egin zuten: gure saindak atxikitzen zuen esku batez aldarea, eta erakuststen zituen bertzeaz, bere ille pikatuak, zioelarik etzuela behinere izanen, Jesu-Kristoz landan bertze esposik, ez eta bertze yaunsturarik penitentziatzko arropa baizik. San Frantzesek egorri izan zuen bertze komentu batetarat lekhu seguragoan izatekotzat.

Santa Klara komentu hartan sarthu zenetik hamabortz egunen buruko, harat zen Agnesa, haren aizpa gazteagoa arropa bera hartzerat, eta harekin bizitzerat. Orduan egundaino baino gehiago sumindu ziren ahaideak. Sarthu ziren, bortxaz, komentu hartan, arrapatu zuten Agnesa gaztea Klaraen eskutarik, atherarazi zuten barne hartarik, eta yazarri zioten dorpheki eta ostikoka. Halarik ere aizpa gazte hura etzen baratzen erratetik, nahi zuten guzia eginen zutela, etzela hargatik gutiago izanen serora. Santa Klarak eman behar izan zion bortxari amor: altxatu zuen Jainkoagana bihotza: othoitz labur, ordean khartsu batetarik lehora, athera zen komentutik bere aizparen ondoan, eta obratu zuen mirakuillu bat bere ahaide guzien begietan. Agnesak galdu zituen bet-betan higitzeko eta eramana izateko ahal guziak. Ezin eragin zioten urhatsik gehiago aitzinat. Ahaidek ezagutu zuten Jainkoaren nahia zabillala ordu hartan: utzi zuten Agnesa Klaraen eskutarat, eta Klarak eramanean zuen, loria handitan, berekin komenturat.

Santa Klaraen ama eta aizpetarik gaztena sarthu ziren orobat serora komentu berean. Gure saina izan zen berezia serora guzien buruzagitzat. Ezin bertzez, eta obediencia phuruz hartu zuen ematen zioten kargua. Nausitasunak etzuen batere itsutu: bera zen guzietarik humilena, mortifikatuena eta khartsuena: berak zerbitzatzen zituen serorak mahai-nean eta eritasunetan. Erran izan dugu gehienik haren baitan seinalatzen zen berthutea karitatea ahal zela. Hil zitzaionean aita, aurkhitu zen ontasun handien buruan; etzuen ordean hetarik deusere aldaratu beretzat, ez eta komentukotzat. Hedatu zituen guziak pobretarat. Munduko ohorez eta ontasunez egiten zuen arbuioa miragarria zen; ordean hark zaraman bizitze dorphea etzen gutiago ederretstekoa. Ordenako erregelek serora guzietarik galdetzen zituzten eginbideez bertze alde, hala nola oinetakorik ez erabiltzea, egun guziez barurtzea, behinere ez mintzatzea, &c. Santa Klarak egiten zituen penitentzia oraino gogorrakoak. Erabiltzen zuen zilizio latz bat larruaren gainean; ogia eta urean zaramatzen garizuma guziak, etzuen ere ogirik yaten, ez urik edaten azte-lehenetan, azte-azkenetan eta ortziraletan. Ala khartsuak baitziren Santa Klaraen othoitzak! Zer nigar gozo etzuen egiten Jaunaren aitzinean! eta nolakoa etzen Andre-dena Mariari ekhartzen zion amudioa!

Penitentzia handiek gutitu zuten, azkenean, Santa Klaraen osasuna, ez ordean batere Jainkoarenganako haren amodio bizia. Ezin zagokenean gehiago oinen gainean, eraman arazten zuen bere burua sakramendu sainduaren aitzinerat; eta haren gorputza herbaldu zenean lan bortitzik ezin egin ahal zezakeien bezala, baliatzen zen bere eskuez aldarekotzat: iruten zuen korporalen edo kalitz azpikoen egiteko behar zen haria. Zenbat maite baitzuen ere pobrezia, ez zitzaion iduritzen deusere ahal zitekeela aski ederrik elizentzat. Sethiatua izan zen Asisako hiria, eta hiri hartako murruei zatxeikon Santa Klarako komentua. Etsaiak iganak ziren murrugainerat. Zer bihotz min gure saindarentzat! Ederrets detzagun haren fede handia, eta Jaunaren miserikordian zuen fidantzia miragarria: eraman-arazi zuen bere burua komentuko atherat eskuan zadukala Sakramendu Saindua; eman zen, ahuspez, bere alaba guziekin Jesu-Kristoren aitzinean, eta erran zion Salbatzaileari: Jauna, zure zerbitzari urrikalgarririk zutan dute bere esparantza guzia, zu zare hekin laguntza bakharra. Ez bide ditutzu utziko erortzerat zure erreljione saindua ezagutzen ez duten etsaieen eskutarat. Entzun zen ordu hartan berean boza bat zibario saindutik heldu zena, eta zioena: ene alaba, ez dezazula izan deusen ere beldurrik. Ni izanen nauzue zuen begiraille, ez zaitzue gaitskirik egi-

nen. Hitz hauk erran zireneko, etsaiak yautsi ziren, ez nahi bezain laster, murrugainerat, eta altxatu zuten sethioa.

Aita-saindu batek bihurtzean Frantziatik Erromarat, nahi izan zuen ikhusi Santa Klara. Aurkhitu zuen Biatiko Saindua harturik heldu zela. Gure saindak galdegin zion bere benedikzioena; haren hitzek eta nigarrek ematen zuten erakutserat munduan zen bekhatorerik handienarentzat zadukala bere burua. Aita-sainduak eman zion bere benedikzioena, eta erran zuen, harengatik urruntzean, mundua galtzerat zohala elizak zuen saindu handienetarik bat. Santa Klarak egin zuen, hiltzerakoan, testamenta, eta zen San Frantzesena bezalakoa: utzi ziotzoten bere serora lagun guziei, ez munduko ontasunak zeinei ukho egin baitzen, baina pobrezia perfenaren izpiritua. Kofesora mintzo zitzaion aldi batez pasientziari darraizkon ondore dohatsuez, gure saindak ihardetsi zion: ene aita, deusek ere ez du ene barnea lotsatzen, ez gaitzak, ez eritasunak, ez eta munduko lazeria batek ere: zorion hau badut Jainkoari kontsekratu nai zaionetik huna. Oi! ene aita kofesora, ala gozo baida Jesu-Kristoren ohoretan pairatzea! Guti iraun zuen haren hagoniak. Hil zen hirur hogoi urthetan: eraman zituen hetarik berrogoi eta bia seroratasunean. Izan zen ehortzia Asisako hirian, haren ohoretan eragin zen, eta haren izena dakharken eliza batean.

Santa Theresa

Erran dezakegu Santa Theresaz bere mendearen eta giriztino herri guzien admirazionea egin izan duela. Avila deithua den Espainiako hiri batean sorthu zen, ethorki ohorezkoarik atheratzen zen; ordean odolaren nobleziak baino prestutasunak eta berthuteak oraino gehiago bista-tzen zituen haren burasoak. Bazituzten hirur alaba, eta Theresa zen guzie-tarik gaztena. Nola ezagutu baitzioten haren adinari zagokon baino izpi-rituko atzartasun gehiago, altxatu eta eskolatu zuten artha berezi batekin. Alaba gazte haren baitan ikhusten zuten Birjina sainduaren alderako debozione guzizkoa ahal zen buraso yankotiar hei egiten zioten atseginik handiena.

Aitak lakhet zuen salbamenduari daronsaten liburutan; irakur-arazten zuen, egun oroz, bere familia guzia bildurik, sainduen zenbeit bizitze. Etzen aski Theresarentzat irakurtzen entzutea; maite zuen oraino berak irakurtzea bere adineko anaia batekin. Liburu hetako historio edifikaga-riek bozten zuten guzia; etzen haren loriaren parerik ikhusten zuenean badirela asko neskak gazte bere odola Jesu-Kristoren ohoretan eman izan dutenak. Hulako etsenplu ukhigarriek huntaraino sustatzen zituzten bi haurride gazte hekin bihotzak, non ilkhi izan baitziren, ixil-ixila, etxetik Turkoen herrirat heltzeko martirioaren bilha. Batak eta bertzeak zazpi urthe zituzten ordu hartan. Osaba batek bathu zituen, bidean zohazela, eta bihur-arazi zituen aitagana. Martirioaz etsitu zutenean, gogoari eman zio-ten hermitauek bezalako bizia eraman behar zutela: egin ere zituzten, haritz hostoz, bi egoitza xume othoitz egiterat ibiltzen ziren baratze batean.

Oxala bethi iraun balute liburu onek sor-arazi zituzten haste doha-tseuk! Bainan ez; liburu gaixtoek laster gaitskirat itzuli zuten Theresa gaz-tearen bihotza. Galdu zuen ama hamabi urthetan; eta abiatu zen, ordutik, liburu profanoen irakurtzen. Suntsitu ziren, emeki-emeki, haren senti-mendu laudagarriak, eta bihurtu zen munduko alderat. Ikhasi zuen libu-ru ondikozko hetan nola behar zen hartu munduaz onhetsia eta maitatua izateko. Hamalau urthetara zenean, egin zituen adiskidetasunak neskak gazte bere ahaide batekin, zeina baitzen presuna mundutiar, haizatu bat, eta horra zerk eman zuen arima galtzeko hirriskurik handienean. Ahantziak ziren aitzinagoko xede on guziak; eta oraino barnago sartzerat zohan munduko arinkerietan, baldin aitak ez balu ezagutu alaba baitan egin zen

uztekabeko ganbiamendua. Buraso zuhurak egorri zuen berehala sero-n komentu baterat.

Theresak, iragan zitueneko zortzi egun komentu hartan, egin zen osoki bertze bat. Erakutsten zuen munduaren alderako higuntzarik han-diena, eta bere ergelkeriez urrikirik minena. Lothu zitzaion egundainoko khar berarekin zeruko bide dohatsuari. Sinhetstean zen Andre-dena Mariari zioela zor bere ganbiantza salbagarria. Ama hil zitzaioneko, eman zen ahuspez Birjina sainduaren imayinaren oinetan, eta othoitztu zuen haren ama maitetzat baliatzeaz. Etzakien oraino zertarako zen, ala zen ezkonduko, ala zen seroratuko. Duda hortan zatzala, erori zen eritasun handi batean, eta aitak erakharri zuen bereganat haren lasterrago senda-razteko xedez. Amor eman zuenean gaitzak, burasoak egorri zuen bere alaba hiriz kanpoan bizi zen aizpa baten etxera. Theresak nahi izan zuen ikhusi bere bidean zuen osaba bat, zeinak bere bizia bakhartasunean bai-tzaraman. Ahaide saindu haren solhasek ezagut-arazi zioten deus gutik egin zuela ez baitzuen bere arima sekulako galdu. Eman zion zinki bere buruari serora egin behar zela, garaiturik seroratasunari datxeikon bizitze nekhatuak, eta osasunaren herbaltasunak haren baitan sor-arazten zituz-ten arrazoinamendu guziak. Ala ungi gostarik, eta asko nigar gogo isuri-rik ardietsi baitzuen bere aitaren laudamendua!

Aita baitarik ilkhi zen ordu beretik, Theresak ezagutu zion bere buruari uzkurtasun ezin erranezko bat serora sartzeko; ordean garaitu zuen etsaia haren berarenganik zuen gudu horran sarthu zen animo guzizko batekin Avilako Karmneliten komentuan, zeinetan baitzuen adiskide maite bat. Hogoi urthe zituen ordu hartan. Serora arropa hartu bezain sarri, haren bihotza izan zen sustatua Jainkoaren alderako amu-diorik bizienaz. Ordutik, etzen batere herabe berthuterik gorenen prati-katzerat, etzuen bertze gogorik, baizik nondik, eta nola beheratuko eta mortifikatuko zen. Haren atseginik handiena komentuko eginbiderik aphalenen eta arbuigarrienen bethetzean zatan. Zilizioa, burdinezko gerrikoa, izifrina, egunorozko barurak, hauk guziak deus guti zitzaizkon arima miragarri hari. Nola osasuna xumetakoa baitzen, mortifikazione hek guziek hagarandu zuten haren gorphutz herbala. Eritu zen munduak haren biziarentzat beldur izateraino; halarik ere, egin zuen bere profesio-neko botua guziek ederretsten zuten animo eta khar sainduenekin. Komentu hartako erregelek etzuten debekatzen handik, edozein ordutan ilkhitzetik, horra zergatik aitak egorri zuen alaba seroratu berria bere aizpa baitarat har zetzantzat behar zituen erremedioak.

Nolakoak etziren Jainkoak Theresaren gainerat hedatzen zituen grazia hautetsiak! Huntaraino zaraman urrun kontenplazioneko dohaina, non nekhez aurkhitzen baitzuen arimen gidari aski argiturik haren dispozicione miragarrien ezagutzeko. Ordean bazen haren baitan gauza bat barnea deskantsatzen zioena, eta hura zen bere burua ikhustea ekharria Jainkoa geroago eta gehiago maitatzerat, eta guzien gainetik han yarraikitzerat. Gaitza etzitzaion gutitzen; aitzitik emendatuz zohakon. Oinhaze bortitzek ezarri zuten azken hersturan. Etsitu bezala zuten haren biziaz; eta aitak erakharri zuen bere etxerat: hirur urthe iragan ziren osoki sendatua izan zen arteraino. Hartu zuen San Josef bere arartekotzat. Uste zuen saildu haren laguntzak athera zuela bere eritasun handitik; erraten ere bazuen etzuela behinere San Josef arartekotasunerat bide egin entzuna izan gabe bere othoitzean. Ez da miresteko ezagutzaz bethea balin bazen saildu haren alderat, eta egin bazituen egin ahalak harenganako amudioa eta fidantzia baster guzietarat hedatzeko.

Eritasunetik altxatzea kaltiar izan zen Theresarentzat. Nola baitzen hainitz ohoratua eta estimatua, ibilli zitzaion mundu oste bat bere atsegina erakutsterat; mundutiarren solas funtsik gabekoek iraungitu zuten, aphur bat, Jainkoaganako zuen kharra. Etzuen leheneko gozotasun bera edireten bere othoitzetan. Sinhets-arazi zion bere buruari hipokrisia bat zela berthutedunaren itxura egitea, haizatua zenean gogo guzia. Beldurtzeko izanen zen athera zadin salbamenduko bidetik, aitaren heriotzeak ez balu sar-arazi bere komentuan; harat zeneko, eman zitzaion, zen guzia, meditazionari. Auhendatu zuen bihotzeko kharatstasun handienarekin munduaren alderat izanik heldu zen yadura sobraniaskoa, eta kontsekratu zitzaion bere Salbatzaille maiteari egundaino baino khar gehiagorekin. Ezin erran bezain barna sartzen zen kontenplazionean, eta perfekzionerat heltzeko hirritsarik handienez zaraman bere bizia: etzirurien leheneko hura. Etzuen batere axolarik munduaren errankisunez; orobat zitzaion hartaz ungi edo gaitziki mintza zitezen. Bere ohiko kofesora lekhuaren gainean ez gerthatuz, yo behar izan zuen kofesor arrotzetarat, zeinek hartu baitzituzten ilusionetzat eta ametsentzat zerutik zituen argi eta inspirazione miragarriak; gibelatu ere zuten mahain saildutik. Zer bihotz min Theresarentzat! ematen da berehala, ahuspez, gurutzefika baten oinetan, eta isurtzen-tu nigarrrik kharatsenak. Bere Jesus maitea errezibitzeko egin zitzaion debeku hark zaurthu zuen haren bihotza damurik minenaz. Etzuen nihon deskantsurik; ordean entzun zuen, ordu hartan berean, barnetikako boza kontsolagarri bat erran zioena: «ni naiz mintzo zaitzuna, eta ez naiz behinere zureganik hastanduko». Hitz hauk entzu-

tearekin, suntsitu ziren haren damu hiragarri, eta atsekabe min guziak. Isuri zituen, ordainez, allegrantziako nigar gozoenak, eta haren bihotza aurkhitzen zen bozkarioz gaindi egina.

Theresak ifernuaren gainean egin zuen meditazione batek hunenbat asaldatu zuen haren barnea, non uste baitzuen etzuela aski egiten salbatzeko, eta behar zuela altxatu komentu berri bat, edo hobeki erratzeko, ordena berri bat, zeinetan eraman beharko baitzen bizitze bat oraino mortifikatuagoa. Yarri zen egiabide hartan; erosi zuen etxe bat bere xederat heltzeko. Zenbat errateko etzen izan haren kontra! Zer burla, zer iroi etzuen behar izan yasan alde guzietarik! Ordean deusek ere etzitzen kantitzen haren pasientzia eta animo saildua. Sarthu zen bertze hirurekin eraginik heldu zen komenkuan, zeinetan hartzen baidu bere ethorkia Karmeliten ordena hertsu eta errespektagarriak. Gaitz da erratea zenbat zuen lakhet sofrikarietan. Edo nahi zuen pairatu, edo nahi zuen galdu bizia: *aut pati, aut mori*.

Theresak gomendatu zioten serora lagunei, bere azken eritasunean, izateaz sustatuak Jainkoarenganako amudiorik khartsuenaz; Birjina saildua bere ama bezala maitatzeaz; eta ezagutzeaz San Josef bere ordenako patrointzat. Etzuen nahi Karmelita batek yakin zezan deusere bertzerik, lekhat salbamenduko bidea. Huna zer iskribatu zion Sevillako Karmeliten buruzagiari: «etzait behar ahantzi ederretsiko nuela aita Marianaren gut-huna ez balu zenbeit Latinezko hitz hartan ezarri. Othoitzten dut Jainkoa begira detzan, ene alabak Latina yakiteko gutiziatik. Nahiago dut izan ditezen yakintasunik batere gabe ezen-ez erheterika istudiatuak». Hil izan zen sentimendurik ederrenetan 1582ean. Kofesorak galdetu zion, hiltzerakoan, arekin izanen zuenez haren gorputza izan zadin Avilako komenturat eramana. Huna gure saildak zer ihardetsi zuen: «ez dut deusere neurerik, agian emanen darotet lur guti bat lekhu huntan berkan». Haren gorputza izan zen Avilarat altxatua, ehortzia izan zenetik hirur urtheen buruan. Haren oin bat Erroman datza orthuts dabilzan Karmeseen komentuan. Guk ere badugu (esker Espainiako erregina bati) haren erri-tarik bat Frantzian, Parisko Karmeliteen elizan.

